

Міністерство Оборони України

НАСТАНОВА

ЗІ СТРІЛЕЦЬКОЇ СПРАВИ

5,45-мм автомати Калашнікова
(АК-74, АКС-74, АК-74Н, АКС-74Н)
та 5,45-мм ручні кулемети Калашнікова
(РПК-74, РПКС-74, РПК-74Н, РПКС-74Н)

ЗМІСТ

ЧАСТИНА ПЕРША БУДОВА АВТОМАТА (КУЛЕМЕТА), КОРИСТУВАННЯ НИМИ, ДОГЛЯД І ЗБЕРЕЖЕННЯ

Розділ I. Загальні відомості.

Призначення і бойові властивості автомата (кулемета).

Поняття про будову автомата (кулемета) і роботу його частин.

Розділ II. Розбирання та збирання автомата (кулемета).

Розділ III. Призначення, будова частин і механізмів автомата (кулемета), приладдя та патронів.

Призначення, будова частин і механізмів автомата (кулемета).

Приладдя до автомата (кулемета).

5,45 мм бойові патрони.

Розділ IV. Робота частин і механізмів автомата (кулемета).

Положення частин і механізмів до заряджання.

Робота частин і механізмів під час заряджання.

Робота частин і механізмів під час стрільби.

Затримки під час стрільби з автомата (кулемета) і способи їх усунення.

Розділ V. Догляд за автоматом (кулеметом), його зберігання.

Загальні положення

Поточне обслуговування

Зберігання автоматів (кулеметів) і патронів

Розділ VI. Контрольний огляд автомата (кулемета) і підготовка його до стрільби.

Загальні положення.

Порядок контрольного огляду автомата (кулемета) солдатами і сержантами.

Порядок контрольного огляду автомата (кулемета) офіцерами.

Огляд бойових патронів.

Підготовка автомата (кулемета) до стрільби.

Розділ VII. Перевірка бою автомата (кулемета) і приведення до нормального бою.

Загальні положення

Перевірка бою

Приведення до нормального бою.

Вивірка прицілу НСПУ, перевірка бою і приведення до нормального бою автомата (кулемета) з прицілом НСПУ.

ЧАСТИНА ДРУГА ПРИЙОМИ І ПРАВИЛА СТРІЛЬБИ ІЗ АВТОМАТА (КУЛЕМЕТА)

Розділ VIII. Прийоми стрільби із автомата (кулемета).

Загальні положення

Підготовка до стрільби.

Здійснення стрільби.

Припинення стрільби.

Прийоми стрільби з упору та із-за укриттів.

Прийоми стрільби на ходу.

Прийоми стрільби з лиж.

Прийоми стрільби під час пересування.

Прийоми стрільби по повітряних цілях.

Прийоми стрільби з вертольотів.

Розділ IX. Правила стрільби з автомата (кулемета)

Загальні положення.
Спостереження за полем бою і цілевказання.
Вибір цілі.
Вибір прицілу, точки прицілювання і цілика.
Вибір моменту для відкриття вогню.
Ведення вогню, спостереження за його результатами і коректування.
Стрільба по нерухомих цілях і цілях, що з'являються.
Стрільба по цілях, що рухаються.
Стрільба по повітряних цілях.
Стрільба в горах.
Стрільба в умовах обмеженої видимості.
Стрільба в умовах радіоактивного, хімічного та біологічного зараження.
Стрільба під час руху автоматника (кулеметника).
Стрільба з вертольотів.
Постачання патронами і витрати їх у бою.

Додатки:

1. Балістичні та конструктивні дані 5,45 - мм автомата Калашнікова (АК-74 та АКС-74), 5,45 - мм ручного кулемета Калашнікова (РПК-74 та РПКС-74) та 5,45- мм патрону до них.
2. Пробивна дія кулі зі сталевим осереддям 5.45 - мм патрону під час стрільби з автомата Калашнікова (АК-74 і АКС-74) та ручного кулемета Калашнікова (РПК-74 і РПКС-74).
3. Основна таблиця.
4. Перевищення траєкторій над лінією прицілювання.
5. Характеристики розсіювання для автоматів Калашнікова (АК-74 і АКС-74) та ручних кулеметів Калашнікова (РПК-74 і РПКС-74).
6. Кількість патронів, що необхідна для ураження одиночної цілі з автоматів Калашнікова (АК-74 і АКС-74) і ручних кулеметів Калашнікова (РПК-74 і РПКС-74).
7. Обладнання вертольотів для стрільби зі стрілецької зброї.

ЧАСТИНА ПЕРША.

БУДОВА АВТОМАТА (КУЛЕМЕТА), КОРИСТУВАННЯ НИМИ.

ДОГЛЯД І ЗБЕРЕЖЕННЯ

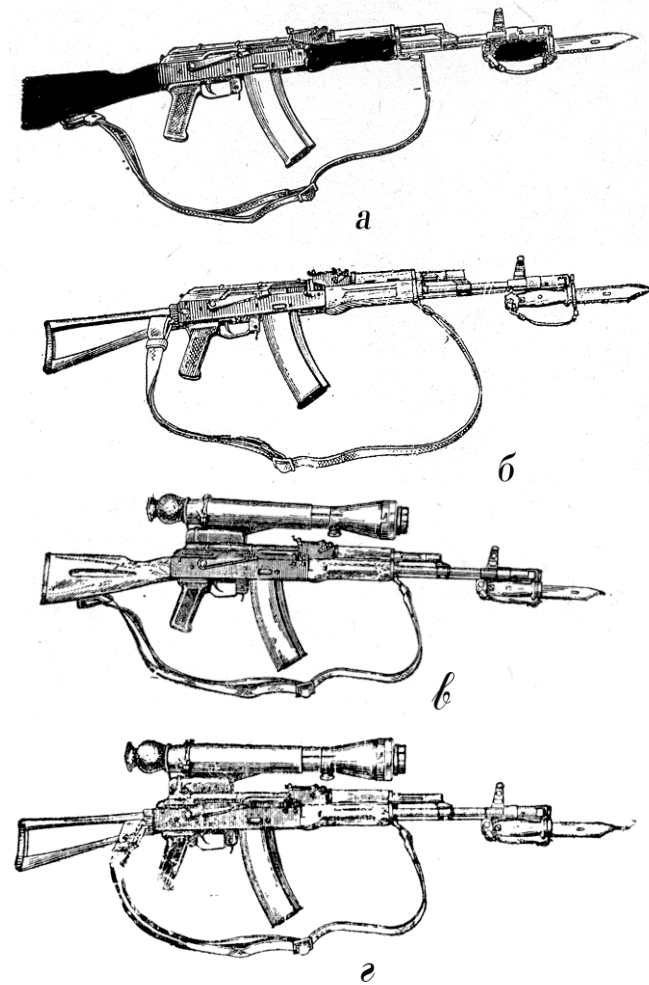
Розділ І

ПРИЗНАЧЕННЯ ТА БОЙОВІ ВЛАСТИВОСТІ АВТОМАТА (КУЛЕМЕТА)

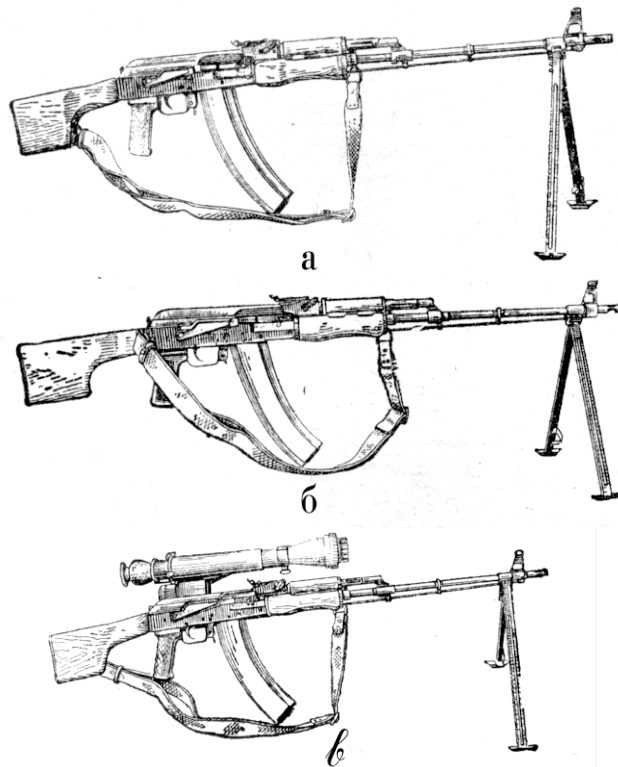
1. 5,45-мм автомат Калашнікова (мал. 1) є індивідуальною зброєю, а 5,45-мм ручний кулемет Калашнікова (мал. 2) є зброєю стрілецького відділення і призначені для знищення живої сили і ураження вогневих засобів противника. Для ураження противника у рукопашному бою до автомата приєднується багнет.

Для стрільби і спостереження в умовах природнього нічного освітлення до автоматів АК-74Н, АКС-74Н і кулеметам РПК-74Н, РПКС-74Н* приєднується нічний стрілецький приціл універсальний (НСПУ).

2. Для стрільби з автомата (кулемета) застосовуються патрони із звичайними (із сталевим осереддям) і трасуючими кулями.

Мал. 1. Загальний вид 5,45-мм автомата Калашнікова:
а – з постійним прикладом (АК-74); *б* – з прикладом, що складається (АКС-74); *в* – з постійним прикладом та нічним прицілом (АК-74Н);
г – з прикладом, що складається, та нічним прицілом (АКС-74Н)

Мал. 2. Загальний вид 5,45-мм ручного кулемета Калашнікова:
а – з постійним прикладом (РПК-74); *б* – з прикладом, що складається (РПКС-74);
в – з нічним прицілом РПК-74Н; у РПКС-74Н ремінь приєднується так само, як у РПКС-74.

Із автомата (кулемета) ведеться автоматичний або одиночний вогонь. Автоматичний вогонь є основним видом вогню; він ведеться короткими (до 5 пострілів) і довгими (із автомата до 10 пострілів, з кулемета - до 15 пострілів) чергами і безперервно. Подавання патронів під час стрільби здійснюється із коробчатого магазину ємністю: у автомата – на 30 патронів, у кулемета - на 45 патронів. Магазины автомата і кулемета взаємозамінюємі.

Прицільна дальність стрільби із автомата (кулемета) - 1000 м. Найбільш дійсний вогонь по наземних цілях: у автомата - на дальності до 500 м, у кулемета на дальності до 600 м, а по літаках, вертольотах і парашутистах у автомата і кулемета на дальності до 500 м. Зосереджений вогонь із автоматів і кулеметів по наземних групових цілях ведеться на дальності до 1000 м.

Дальність прямого пострілу: у автомата по грудній фігурі - 440 м, по зростовій фігурі - 625 м; у кулемета по грудній фігурі - 460 м, по зростовій фігурі - 640 м.

Темп стрільби - близько 600 пострілів за хвилину.

Бойова швидкострільність: під час стрільби чергами із автомата - до 100, із кулемета - до 150 пострілів за хвилину; під час стрільби одиночними пострілами із автомата - до 40, із кулемета - до 50 пострілів за хвилину.

Вага автомата без багнета із спорядженим патронами пластмасовим магазином: АК-74 - 3,6 кг; АК-74Н - 5,9 кг; АКС-74 - 3,5 кг; АКС-74Н - 5,8 кг. Вага багнета з піхвами - 490 г.

Вага кулемета із спорядженим патронами магазином: РПК-74 - 5,46 кг; РПК-74Н - 7,76 кг; РПКС-74 - 5,61 кг; РПКС-74Н - 7,91 кг.

Інші відомості про автомати (кулемети) надані у додатках 1 - 6.

Поняття про будову автомата (кулемета) і роботу його частин.

3. Автомат (кулемет) складається із наступних основних частин і механізмів (мал. 3):

- ствола зі ствольною коробкою, прицільним пристроєм, прикладом і пістолетною рукояткою;
- кришки ствольної коробки;
- затворної рами з газовим поршнем;
- затвора;
- зворотнього механізму;
- газової трубки зі ствольною накладкою;
- ударно-спускового механізму;
- ців'я;
- магазину.

Крім того, у автомата є дульне гальмо-компенсатор і багнет, а у кулемета - полум'ягасник і сошка.

В комплект автомата (кулемета) входять: приладдя, ремінь і сумка (у кулемета дві сумки) для магазинів; в комплект автомата (кулемета) із складним прикладом крім цього входить чохол для автомата

(кулемета) з кишенею для магазину, а в комплект автомата (кулемета) з нічним прицілом входить також нічний стрілецький приціл універсальний (НСПУ).

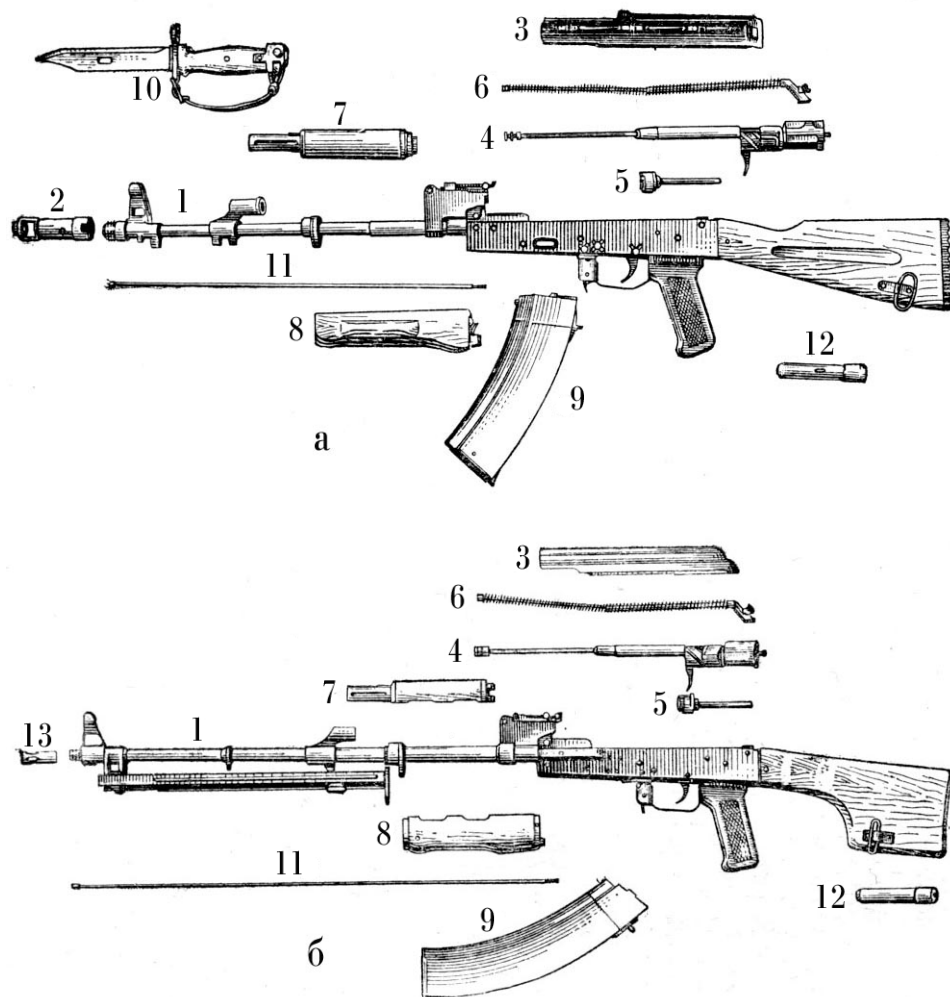
4. Автоматична дія автомата (кулемета) основана на використанні частини енергії порохових газів, що відводяться із каналу ствола в газову камору.

Під час пострілу частина порохових газів, що рухають кулю, поринають через отвір у стінці ствола в газову камору, тиснуть на передню стінку газового поршня і відкидають поршень та затворну раму із затвором у заднє положення. При відході затворної рами назад здійснюється відпирання каналу ствола, затвор виймає із патронника гільзу і викидає її назовні, затворна рама стискає зворотню пружину і взводить курок (ставить його на взвод автоспуску).

В переднє положення затворна рама із затвором повертається під дією зворотнього механізму, затвор при цьому досилає черговий патрон із магазину в патронник і запирає канал ствола, а затворна рама виводить шептало автоспуску з-під взводу автоспуску курка. Курок стає на бойовий взвод. Запирання каналу ствола здійснюється обертанням затвора навколо його повздовжньої осі праворуч, в результаті чого бойові виступи затвора входять за бойові упори ствольної коробки.

Якщо перевідник встановлено на автоматичний вогонь, то стрільба буде продовжуватися доки натиснутий спусковий гачок і в магазині є патрони.

Якщо перевідник встановлено на одиночний вогонь, то після натискання на спусковий гачок буде здійснено лише один постріл; для здійснення наступного пострілу необхідно відпустити спусковий гачок і натиснути на нього знову.

Мал.3. Основні частини автомата (кулемета) та його приладдя:

а – автомата; б – кулемета; 1 – ствол із ствольною коробкою, з ударно-спусковим механізмом, прицільним пристроєм, прикладом та пістолетною ручкою, а у кулемета з сошкою; 2 – дульне гальмо-компенсатор; 3 – кришка ствольної коробки; 4 – затворна рама з газовим поршнем; 5 – затвор; 6 – зворотній механізм; 7 – газова трубка із ствольною накладкою; 8 – ців'є; 9 – магазин; 10 – багнет; 11 – шомпол; 12 – пенал приладдя; 13 – полум'ягасник

Розділ II

Розбирання і збирання автомата (кулемета)

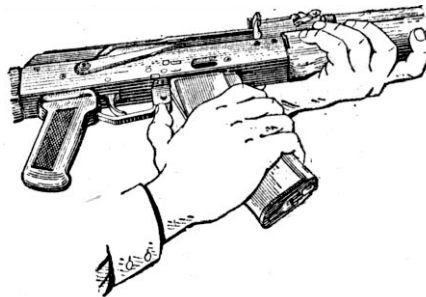
5. Розбирання автомата (кулемета) може бути неповним і повним: неповне – для чищення, змащування і огляду автомата (кулемета); повне – для чищення при сильному забрудненні автомата (кулемета), після того як він був під дощем чи в снігу і під час ремонту. Надмірно часто розбирати автомат (кулемет) шкідливо, оскільки це прискорює зношування частин і механізмів.

Розбирання і збирання автомату (кулемету) здійснювати на столі або чистій підстильці; частини і механізми складати у порядку розбирання, бути з ними обережними, не класти одну частину на другу і не застосовувати надмірних зусиль і різких ударів. Під час збиранні автомата (кулемета) звірити номери на його частинах; у кожного автомата (кулемета) номеру на ствольній коробці повинні відповідати номери на газовій трубці, затворній рамі, затворі, кришці ствольної коробки та інших частинах.

Навчання розбиранню і збиранню на бойових автоматах (кулеметах) дозволяється лише у виключних випадках і з дотриманням особливої обережності з частинами і механізмами.

Перед розбиранням кулемета, встановити його на сошку дульною частиною ліворуч, для чого звільнити ноги сошки від пружинної застіжки і відвести сошку від ствола так, щоб її ноги займали фіксоване положення. В кінці розбирання кулемета скласти ноги сошки, для чого, утримуючи кулемет лівою рукою у вертикальному положенні, правою рукою (дещо взводячи ноги сошки) притиснути їх до ствола і закріпити пружинною застібкою.

6. Порядок неповного розбирання автомата (кулемета):

Мал. 4. Від'єднання магазину

1) **Від'єднати магазин.** Утримуючи автомат (кулемет) лівою рукою за шийку прикладу або ців'є правою рукою охопити магазин (мал. 4); натискаючи великим пальцем на застібку, подати нижню частину магазину вперед і від'єднати його. Після цього перевірити, чи нема патрона у патроннику, для чого опустити перевідник донизу, поставити його у положення "АВ" чи "ОД"; відвести ручку затворної рами назад, оглянути патронник, відпустити ручку затворної рами і спустити курок з бойового взводу.

Під час розбирання автомата (кулемета) з нічним прицілом після від'єднання магазину від'єднати нічний приціл, для чого відвести ручку затискного пристрою ліворуч і назад, зсовуючи приціл назад, від'єднати його від автомата (кулемета).

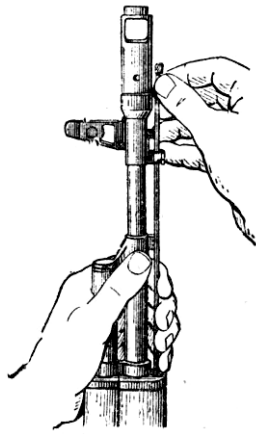
2) **Вийняти пенал приладдя із гнізда прикладу.** Утопити пальцем правої руки кришку гнізда так, щоб пенал під дією пружини вийшов із гнізда; відкрити пенал і вийняти із нього протирку, йоршик, викрутку і виколотку.

У автоматів з прикладом, що складається, пенал носить у кишені сумки для магазинів.

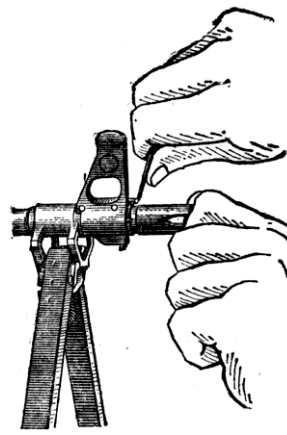
3) **Від'єднати шомпол.** Відтягти кінець шомпола від ствола так, щоб його головка вийшла з-під упора на основі мушки (мал. 5) і вийняти його. Якщо шомпол туго виходить, дозволяється користуватися виколоткою, яку слід вставити в отвір головки шомпола, відтягти від ствола кінець шомпола і вийняти його.

4) **Від'єднати у автомата дульне гальмо-компенсатор, у кулемета полум'ягасник** (мал. 6). Утопити викруткою фіксатор дульного гальма-компенсатора (полум'ягасника). Звернути дульне гальмо-компенсатор (полум'ягасник) із різьбового виступу основи мушки (із ствола), обертаючи його проти годинникової стрілки. У випадку надмірно тугого обертання дульного гальма-компенсатора (полум'ягасника) дозволяється здійснювати відвертання його за допомогою виколотки (шомпола), вставленої у вікна гальма-компенсатора (щілини полум'ягасника).

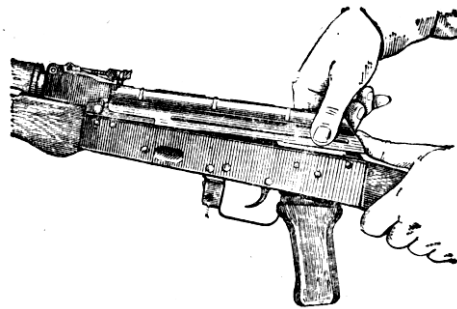
5) **Від'єднати кришку ствольної коробки.** Лівою рукою обхопити шийку приклада, великим пальцем цієї руки натиснути на виступ направляючого стержня зворотнього механізму, правою рукою припідняти вгору задню частину кришки ствольної коробки, (мал. 7), і від'єднати кришку.

Мал. 5. Від'єднання шомпола

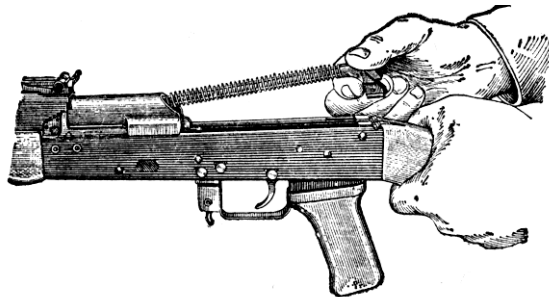

Мал. 6. Від'єднання полум'ягасника

Мал. 7. Від'єднання кришки ствольної коробки

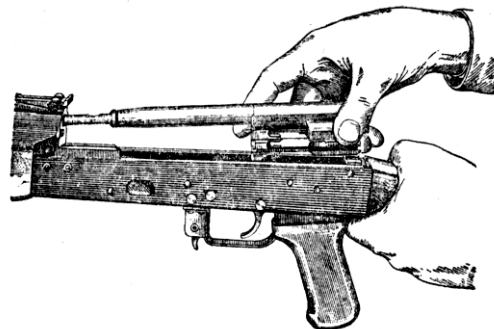
6) Від'єднати зворотний механізм. Утримуючи автомат (кулемет) лівою рукою за шийку приклада, правою подати вперед направляючий стержень зворотнього механізму до виходу його п'ятки із повздожнього пазу ствольної коробки; припідняти задній кінець направляючого стержня (мал. 8) і вийняти зворотний механізм з каналу затворної рами.

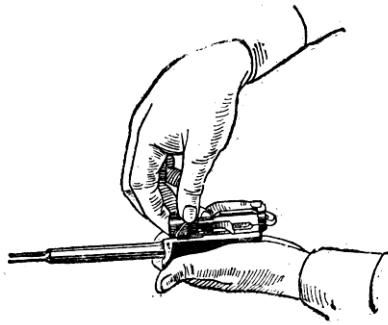
Мал. 8. Від'єднання зворотнього механізму

7) Від'єднати затворну раму із затвором. Продовжуючи утримувати автомат (кулемет) лівою рукою, правою відвести затворну раму назад до кінця, припідняти її разом із затвором (мал. 9) і від'єднати від ствольної коробки.

8) Від'єднати затвор від затворної рами. Взяти затворну раму у ліву руку затвором догори (мал. 10) і правою рукою відвести затвор назад, повернути його так, щоб ведучий виступ затвора вийшов із фігурного вирізу затворної рами, і вивести затвор вперед.

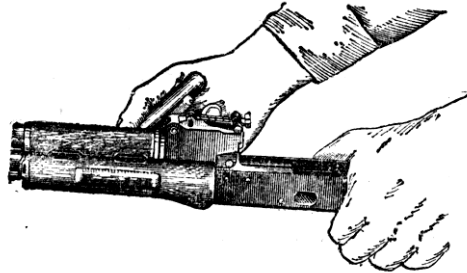

Мал. 9. Від'єднання затворної рами із затвором

Мал. 10. Від'єднання затвора від затворної рами

9) **Від'єднати газову трубку із ствольною накладкою.** Утримуючи автомат (кулемет) лівою рукою, правою одягнути пенал приладдя прямокутним отвором на виступ замикача газової трубки, повернути замикач від себе до вертикального положення (мал. 11) і зняти газову трубку з патрубку газової камери.

Мал. 11. Поворот замикача газової трубки за допомогою пенала приладдя

7. Порядок збирання автомата (кулемета) після неповного розбирання:

1) **Приєднати газову трубку зі ствольною накладкою.** Утримуючи автомат (кулемет) лівою рукою, правою насунути газову трубку переднім кінцем на патрубок газової камери, щільно притиснути задній кінець ствольної накладки до ствола і повернути за допомогою пенала приладдя замикач на себе до входження його фіксатора у виїм на колодці прицілу.

2) **Приєднати затвор до затворної рами.** Взяти затворну раму у ліву руку, а затвор у праву і вставити його циліндричною частиною в канал рами, повернути затвор так, щоб його ведучий виступ увійшов у фігурний виріз затворної рами і просунути затвор вперед.

3) **Приєднати затворну раму із затвором до ствольної коробки.** Взяти затворну раму в праву руку так, щоб затвор утримувався великим пальцем у передньому положенні. Лівою рукою охопити шийку прикладу, правою ввести газовий поршень в порожнину колодки прицілу і просунути затворну раму вперед на стільки, щоб відгини ствольної коробки увійшли у пази затворної рами, легким зусиллям притиснути її до ствольної коробки і просунути вперед.

4) **Приєднати зворотній механізм.** Правою рукою ввести зворотній механізм у канал затворної рами; стискуючи зворотню пружину, подати направляючий стержень вперед і, опустивши дещо донизу, ввести його п'яту у повздожній паз ствольної коробки.

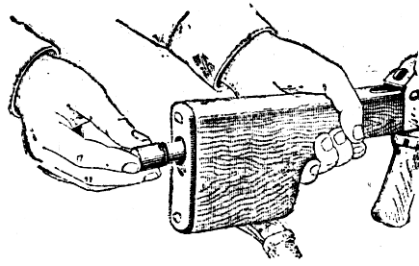
5) **Приєднати кришку ствольної коробки.** Вставити кришку ствольної коробки переднім кінцем у напівкруглий виріз на колодці прицілу; натиснути на задній кінець кришки долонею правої руки вперед і донизу так, щоб виступ направляючого стержня зворотнього механізму увійшов в отвір кришки ствольної коробки.

6) **Спустити курок з бойового взводу і поставити на запобіжник.** Натиснути на спусковий гачок і підняти перевідник вгору до кінця.

7) **Приєднати у автомата дульне гальмо-компенсатор, у кулемета - полум'ягасник.** Навернути дульне гальмо-компенсатор (полум'ягасник) на різьбовий виступ основи мушки (на ствол) до упору. Якщо паз дульного гальма-компенсатора (полум'ягасника) не співпав з фіксатором, необхідно відвернути дульне гальмо-компенсатор чи полум'ягасник (не більше одного оберту) до збігу пазу з фіксатором.

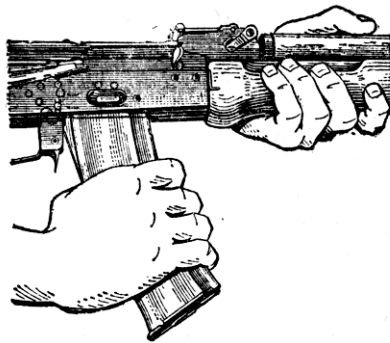
8) **Приєднати шомпол.**

9) **Вкласти пенал у гніздо приклада.** Скласти у пенал протирку, йоршик, викрутку і виколотку та зачинити його кришкою, вкласти пенал дном у гніздо приклада (мал.12) і утопити його так, щоб гніздо зачинилося кришкою. У автоматів із складним прикладом пенал вкладають у кишеню сумки для магазинів.

Мал. 12. Вкладання пенала приладдя до гнізда прикладу

10) **Приєднати магазин до автомата (кулемета).** Утримуючи автомат (кулемет) лівою рукою за шийку приклада чи ців'є, правою ввести у вікно ствольної коробки зачіп магазину (мал. 13) і повернути магазин на себе так, щоб застібка зайшла за опорний виступ магазину.

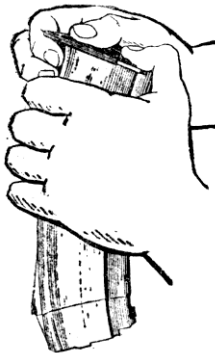
Мал. 13. Приєднання магазину

Під час збирання автомата (кулемета) з нічним прицілом після приєднання магазину приєднати приціл НСПУ. Взяти автомат (кулемет) за ців'є, змістити паз затискного пристрою прицілу із планкою зброї, переконатися в тому, що ручка затискного пристрою знаходиться у задньому положенні, просунути приціл вперед до упору і закріпити його, повернувши ручку вперед до кінця.

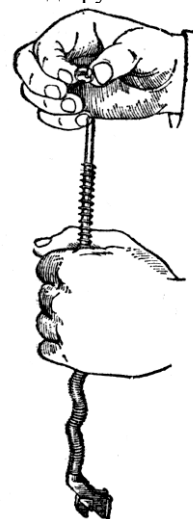
8. Порядок повного розбирання автомата (кулемета).

1) **Провести неповне розбирання, користуючись ст. 6.**

2) **Розібрати магазин.** Взяти магазин у ліву руку кришкою догори (випуклою частиною від себе); правою рукою з допомогою виколотки утопити виступ стопорної планки в отвір на кришці магазину, великим пальцем лівої руки зсунути кришку дещо вперед (мал. 14), правою рукою зняти кришку з корпусу, утримуючи при цьому стопорну планку великим пальцем лівої руки, поступово звільняючи пружину, витягнути її разом із стопорною планкою і подавачем із корпусу магазину; від'єднати подавач від пружини.

Мал. 14. Від'єднання кришки магазину

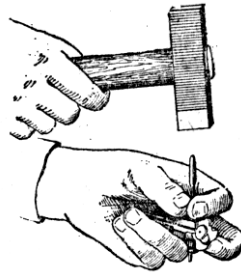

Мал. 15. Від'єднання муфти зворотнього механізму

3) **Розібрати зворотній механізм.** Взяти зворотній механізм у ліву руку, поставити направляючий стержень вертикально п'ятою донизу на стіл, стиснути зворотню пружину вниз, правою рукою розвести кінці рухомого стержня і від'єднати муфту (мал. 15), зняти пружину з направляючого стержня і від'єднати рухомий стержень від направляючого стержня.

4) **Розібрати затвор.** Виштовхнути виколоткою шпильку, що утримує ударник і вісь викидача (мал.

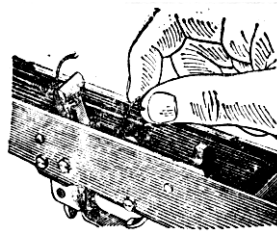
16), вийняти ударник із каналу затвора і виштовхнути виколоткою вісь викидача. Відтискуючи великим пальцем правої руки зачіп викидача (від центру затвора) і притримуючи його вказівним пальцем, вийняти викидач з пружиною з пазу затвора.

Мал. 16. Виштовхування шпильки під час від'єднання викидача та ударника від затвора

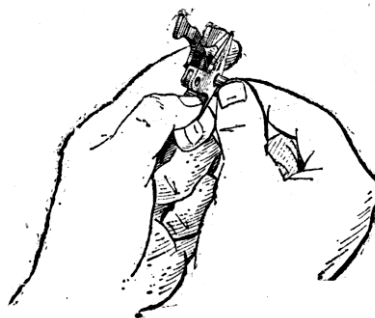
5) **Розібрати ударно-спусковий механізм** (розбирання і збирання проводиться під керівництвом офіцера чи майстра по ремонту озброєння):

- **від'єднати вузол спускового механізму**: утримуючи автомат (кулемет) лівою рукою за ствольну коробку, правою за допомогою виколотки натиснути на важіль автоспуску і роз'єднати шептало автоспуску з курком; спустити курок з бойового взводу, тонким кінцем виколотки підняти лівий кінець бойової пружини і пальцями завести його за бойовий взвод курка; викруткою вивести довгий кінець пружини автоспуску із кільцевої проточки осі спускового гачка; виколоткою просовуючи вісь спускового гачка ліворуч, вийняти її, тонким кінцем виколотки підняти правий кінець бойової пружини і пальцями завести його за бойовий взвод курка (мал. 17); витягти із ствольної коробки вузол спускового механізму, який складається із спускового гачка, шептала з пружиною, уповільнювача з пружиною і трубчатою оссю;

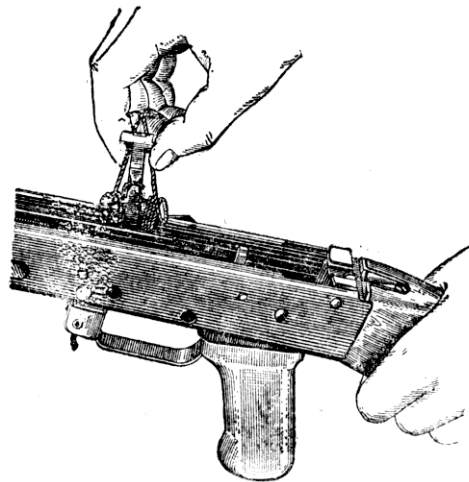

Мал. 17. Заведення правого кінця бойової пружини за бойовий взвод курка

- **розібрати вузол спускового механізму** (здійснюється при сильному забрудненні): взяти вузол спускового механізму у ліву руку, зсунути трубчаті вісь праворуч, а потім, притискуючи шептало одиночного вогню великим пальцем лівої руки донизу і утримуючи уповільнювач вказівним і великим пальцями цієї руки, витягти трубчаті вісь (мал. 18); від'єднати уповільнювач, його пружину і шептало з пружиною від спускового гачка;

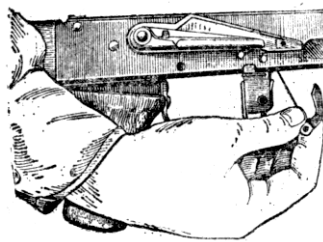
Мал. 18. Виймання трубчатої осі

Мал. 19. Виймання курка зі ствольної коробки

- **від'єднати курок:** натиснути викруткою на довгий кінець пружини автоспуску, вивести його з кільцевої проточки осі курка і виколоткою зсунути вісь курка ліворуч; притримуючи курок правою рукою, лівою вийняти вісь курка; повернути курок так, щоб ліва цапфа була спрямована в бік патронника, і вийняти курок із ствольної коробки (мал. 19); від'єднати бойову пружину від курка;

- **від'єднати автоспуск:** виколоткою зсунути ліворуч вісь автоспуску і вийняти її; вийняти автоспуск з пружиною через вікно для магазину (мал. 20); від'єднати пружину від автоспуску;

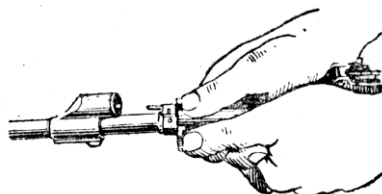

Мал. 20. Виймання автоспуску з пружиною зі ствольної коробки

- **від'єднати перевідник:** повернути перевідник вгору до вертикального положення, зсунути його праворуч і від'єднати від ствольної коробки.

б) **Від'єднати ців'є** (ців'є відділяється у рідких випадках: після витирання складського мастила, після того, як автомат чи кулемет потрапили у воду і т.ін.). Взяти автомат (кулемет) лівою рукою за ців'є, правою з допомогою викрутки чи пенала приладдя повернути замикач ців'я на півоберта вперед, великими пальцями обох рук (мал. 21) зсунути з'єднувальну муфту з ців'єм до газової камери; подати ців'є вперед і від'єднати її від ствола.

Якщо автомат (кулемет) має пластмасове ців'є, необхідно під час розбирання від'єднати від нього металевий екран. Під час відділення екрану не слід застосовувати надмірних зусиль, щоб запобігти деформації бічних стінок екрану.

Мал. 21. Зрушення з'єднувальної муфти

9. Порядок збирання автомата (кулемета) після повного розбирання.

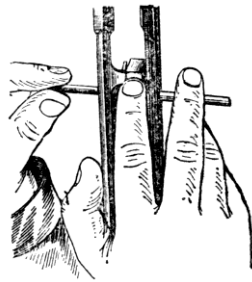
1) **Приєднати ців'є.** Утримуючи автомат (кулемет) лівою рукою за ствольну коробку, правою прикласти ців'є знизу до ствола і зсунути його до ствольної коробки так, щоб виступ ців'я увійшов у гніздо ствольної коробки; притискуючи ців'є до ствольної коробки, насунути з'єднувальну муфту на ців'є і повернути замикач на півоберта назад.

2) Зібрати ударно-спусковий механізм:

- **приєднати перевідник:** утримуючи автомат (кулемет) лівою рукою, ввести сектор перевідника у фігурний отвір правої стінки ствольної коробки так, щоб цапфи ввійшли в отвори в стінках ствольної коробки; поставити перевідник на автоматичний вогонь "АВ";

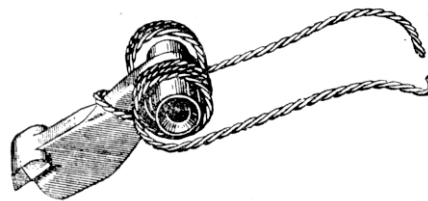
- **приєднати автоспуск:** вставити короткий кінець пружини у отвір виступу автоспуску і через вікно

для магазина ввести автоспуск з пружиною у ствольну коробку: поставити важіль автоспуску на своє місце і ввести з права виколотку в отвір для осі автоспуску і пружини; утримуючи автоспуск з пружиною правою рукою, лівою вставити вісь (мал. 22);

Мал. 22. Вставлення осі автоспуску

- **приєднати курок:** встановити бойову пружину на цапфи курка петлею з боку бойового взводу (мал. 23) і завести її кінці за бойовий взвод курка; утримуючи курок і кінці пружини пальцями правої руки, вставити курок у ствольну коробку лівою цапфою в бік патронника і сумістити його отвори з відповідними отворами в ствольній коробці; ввести з правого боку виколотку товстим кінцем в отвори ствольної коробки і курка, викруткою притиснути довгий кінець пружини автоспуску до дна ствольної коробки і просунути виколотку до виходу її в лівий отвір ствольної коробки, утримуючи курок правою рукою, вставити зліва вісь курка, просунути її праворуч до кінця (повинно бути чути клацання); пальцями правої руки зняти правий кінець бойової пружини з бойового взводу курка і опустити його на дно ствольної коробки;

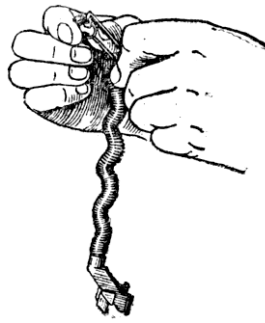
Мал. 23. Положення бойової пружини на курку

- **зібрати вузол спускового механізму:** взяти у ліву руку спусковий гачок, приєднати до нього уповільнювач і правою рукою просунути трубчаті вісь через отвори в уповільнювачі і правій стінці гачка; притримуючи пальцем лівої руки трубчаті вісь від зміщення праворуч, помістити пружину уповільнювача між стінками спускового гачка довгим кінцем вгору і вперед; сумішуючи отвір у пружині з отвором у правій стінці спускового гачка, просунути трубчаті вісь ліворуч; вставити пружину в отвір шептала одиночного вогню; шептало з пружиною правою рукою поставити між лівою стінкою спускового гачка і пружиною уповільнювача так, щоб нижній кінець пружини шептала ввійшов у виїм спускового гачка; притискуючи шептало великим пальцем лівої руки до дна виїму спускового гачка, сумістити отвори шептала і лівої стінки спускового гачка, просунути трубчаті вісь до упора буртика осі у стінку уповільнювача; за допомогою виколотки завести довгий кінець пружини в паз застіжки уповільнювача;

- **приєднати вузол спускового механізму:** помістити вузол спускового механізму в ствольну коробку на своє місце; виколоткою приєднати правий кінець бойової пружини до гори і положити його на прямокутний виступ спускового гачка; вставити з лівого боку ствольної коробки вісь спускового гачка, просунути її праворуч через отвори в ствольній коробці і трубчаті вісь до кінця (довгий кінець пружини автоспуску при цьому повинен знаходитися на осі); виколоткою завести довгий кінець пружини автоспуску в кільцеву проточку осі спускового гачка; пальцями правої руки зняти лівий кінець бойової пружини з бойового взводу курка і покласти його на прямокутний виступ спускового гачка; натиском виколотки на кінці осей автоспуску, курка і спускового гачка перевірити стопоріння осі довгим кінцем пружини автоспуску; поставити курок на взвод автоспуску.

3) **Зібрати затвор.** Вставити викидач з пружиною в паз затвору і прикласти головну частину викидача до будь-якої опори; натиснувши на викидач, вставити вісь викидача в отвір під ведучим виступом затвора так, щоб виріз на осі був повернутим в бік циліндричної частини затвора; взяти затвор у ліву руку ведучим виступом до гори, а циліндричною частиною до себе і ввести в канал затвора ударник великим вирізом ліворуч; з боку ведучого виступу вставити в отвір затвора шпильку і просунути її до кінця.

4) **Зібрати зворотній механізм.** Уперти п'яту направляючого стержня в стіл; одягнути пружину на направляючий стержень і стиснути її так, щоб кінець направляючого стержня вийшов із неї; утримуючи лівою рукою пружину, правою розвести кінці рухомого стержня, продіти один з них в петлю що утворилася і відпустити пружину до упору в рухомий стержень (мал. 24); вставити муфту між кінцями рухомого стержня; лівою рукою стиснути пружину, правою перевести рухомий стержень у вертикальне положення, після чого плавно відпустити пружину до її упору в муфту.

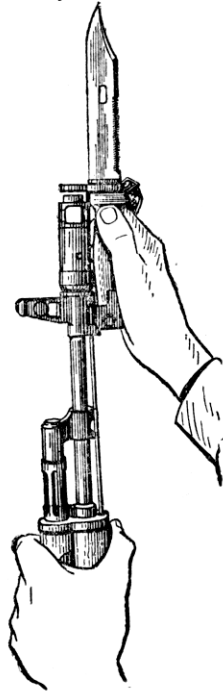
Мал. 24. Збирання зворотнього механізму

5) **Зібрати магазин.** Приєднати подавач до пружини магазину введенням першого витка вільного кінця пружини під згин подавача; вставити пружину з подавачем в корпус магазину; утопити стопорну планку в корпус і утримуючи її в такому положенні, одягнути кришку магазину на корпус так, щоб вона своїми захоплювачами утримувалась на загинах корпусу, а виступ стопорної головки заскочив в отвір кришки (повинно клацати).

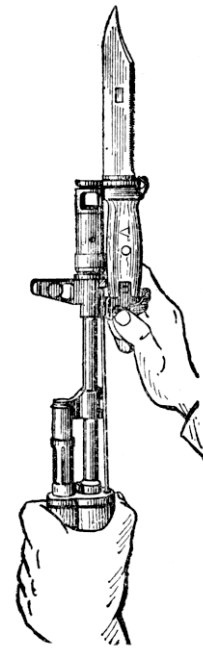
6) **Подальше збирання здійснювати, керуючись ст. 7.**

10. Примикання і відмикання багнета.

1) **Примикання багнета.** Вийняти багнет із піхв; взяти автомат лівою рукою за ствольну накладку і ців'є мушкою ліворуч; утримуючи правою рукою багнет за ручку, насунути його пазами на упор основи мушки (мал. 25), а кільцем – на вінчик дульного гальма-компенсатора до повного зачинення застібки.

Мал. 25. Примикання багнета

Мал. 26. Відмикання багнета

2) **Відмикання багнета.** Взяти автомат у ліву руку і утримувати його у вертикальному положенні; підтримуючи ручку багнета вказівним і середнім пальцями правої руки, великим пальцем цієї руки натиснути на застібку (мал. 26) і від'єднати багнет від автомата; вкласти багнет у піхви.

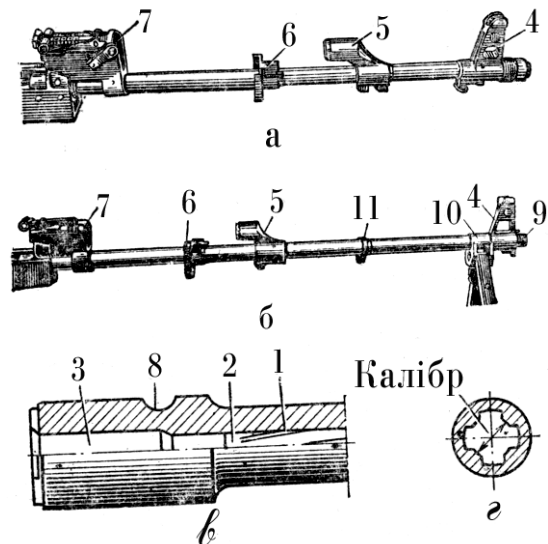
Розділ III

Призначення, будова частин і механізмів автомата (кулемета), приладдя та патронів

ПРИЗНАЧЕННЯ, БУДОВА ЧАСТИН І МЕХАНІЗМІВ АВТОМАТА (КУЛЕМЕТА).

11. **Ствол** (мал. 27) призначений для спрямування польоту кулі та надання їй початкової швидкості. Всередині ствол має канал з чотирма нарізами, що йдуть зліва вгору праворуч. Нарізи призначені для надання кулі обертального руху. Проміжки між нарізами називають полями. Дальність між двома протилежними полями (по діаметру) називається калібром каналу ствола; у автомата (кулемета) він дорівнює 5,45-мм. В казенній частині канал гладенький і зроблений по формі гільзи; ця частина каналу служить для поміщення патрона і називається патронником. Перехід від патронника до нарізної частини каналу ствола називається

КУЛЬНИМ ВХОДОМ.

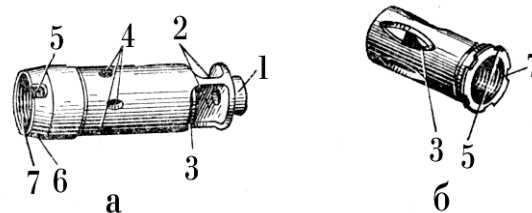
Мал. 27. Ствол:

а – зовнішній вид ствола автомата; *б* – зовнішній вигляд ствола кулемета; *в* – казенна частина у розрізі; *г* – січення ствола; 1 – нарізна частина; 2 – кульний вихід; 3 – патронник; 4 – основа мушки; 5 – газова камера; 6 – з'єднувальна муфта; 7 – колодка прицілу; 8 – виїм для штифта; 9 – наріз; 10 – основа сошки; 11 – кільце з провушиною

Зовні ствол автомата має основу мушки з різьбою (у кулемета - різьбу на дульній частині) для нагвинчування дульного гальма - компенсатора (у кулемета - полум'ягасника) або втулки для стрільби холостими патронами, газовідвідний отвір, газову камеру, з'єднувальну муфту, колодку прицілу і на казенному зрізі виріз для зачеплення викидача за гільзу патрона. Основа мушки, газова камера і колодка прицілу закріплена на стволі за допомогою штифтів.

У кулемета, крім того, на передній частині ствола є основа сошки для приєднання сошки до ствола з отвором для шомпола і кільце з провушиною для збільшення надійності кріплення шомпола.

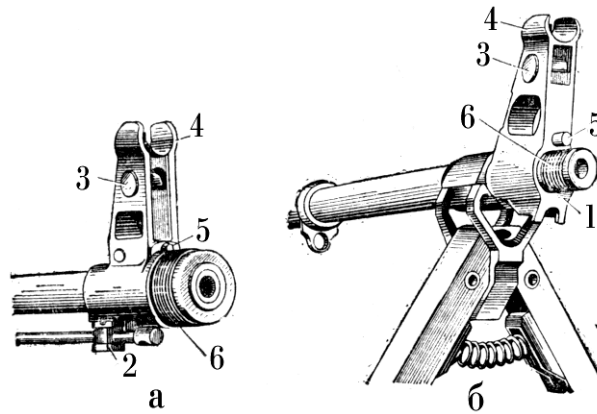
Дульне гальмо - компенсатор автомата (мал. 28) призначено для підвищення влучності бою і зменшення енергії віддачі. Він має дві камери: передню і задню (з круглим отвором в них для вильоту кулі). Передня камера має вінчик, на який одягається кільце багнета при примиканні його до автомата, прямокутний паз, в який входить виступ багнета і два вікна для виходу порохових газів. Задня камера має з переду дві щілини, а в середній частині – три компенсаційних отвори для виходу порохових газів. Ззаду дульне гальмо - компенсатор має внутрішню різьбу для нагвинчування на основу мушки виїму, в який заходять фіксатор і круглий скіс, який полегшує встановлення і виймання шомпола.

Мал. 28. Дульне гальмо-компенсатор та полум'ягасник;

а - дульне гальмо-компенсатор; *б* - полум'ягасник; 1 – вінчик; 2 – вікна; 3 – щілина; 4 – компенсаційні отвори; 5 – виїм для фіксатора; 6 – скіс; 7 – внутрішній наріз

Полум'ягасник кулемета призначений для зменшення величини полум'я під час пострілу. Він має різьбу для нагвинчування на ствол, п'ять виїмок для фіксатора і п'ять повздовжніх щілин для виходу газів.

Мал. 29. Основа мушки:

а – автомата; б – кулемета; 1 – упор з висом для шомпола; 2 – упор для багнета з отвором для шомпола; 3 – полозок з мушкою; 4 – запобіжник мушки; 5 – фіксатор; 6 – різьба для нагвинчування дульного гальма-компенсатора (полум'ягасника)

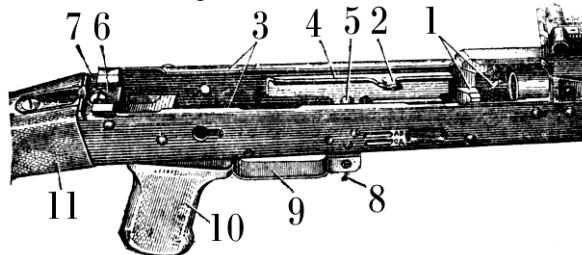
Основа мушки (мал. 29) має упор з висом для шомпола, отвір для мушки, запобіжник мушки і фіксатор з пружиною. Фіксатор утримує від згвинчування дульне гальмо - компенсатор (полум'ягасник) або втулку для стрільби холостими патронами.

У автомата, крім того, на основі мушки є упор для приєднання багнета з отвором для шомпола.

Газова камера призначена для спрямування порохових газів із ствола на газовий поршень затворної рами. Вона має газовідвідний отвір, патрубок з каналом для газового поршня і з отвором для виходу порохових газів.

З'єднувальна муфта призначена для приєднання ців'я до автомата (кулемета). Вона має замикач ців'я, антабку для ремня і отвір для шомпола.

Ствол штифтом з'єднаний зі ствольною коробкою і від неї не відділяється.

Мал. 30. Ствольна коробка:

1 – виріз; 2 – відбивач; 3 – відгини; 4 – направляючий виступ; 5 – перемичка; 6 – повздожній паз; 7 – поперечний паз; 8 - зачіпка магазину; 9 – спускова скоба; 10 – пістолетна ручка; 11 – приклад

12. Ствольна коробка (мал. 30) призначена для з'єднання частин і механізмів автомата (кулемета), для забезпечення запирання каналу ствола затвором і замикання затвора. У ствольній коробці розміщується ударно-спусковий механізм. Згори коробка зачиняється кришкою.

Ствольна коробка має:

- всередині - вирізи для замикання затвора, задні стінки яких є бойовими упорами: відгини і направляючі виступи для спрямування руху затворної рами і затвора; відбивач для відбиття гільз; перемичку для скріплення бічних стінок; виступ для зачепу магазину і по одному ствольному виступу на бічних стінках для спрямування магазину;

- ззаду згори - пази: повздожній - для п'яти направляючого стержня зворотнього механізму і поперечний – для кришки ствольної коробки, хвіст з отвором для кріплення прикладу до ствольної коробки;

- в бічних стінках - по чотири отвори: три з них - для осей ударно-спускового механізму, а четвертий - для цапф перевідника; на правій стінці - дві фіксуючі виїмки для постановки перевідника на автоматичний ("АВ") і одиночний ("ОД") вогонь;

- знизу - вікно для магазину і вікно для спускового гачка. У автомата із прикладом, що складується, крім того, є отвори для фіксатора і застібки фіксатора (мал. 33).

У кулемета із прикладом, що складується, ствольна коробка ззаду має гніздо для лівої застібки з пружиною, що утримує приклад у складеному положенні; на правій стінці - виріз для правої застібки приклада і отвори для натиску на праву застібку при її утоплюванні; на лівій стінці - провущину для приєднання приклада і отвір для переднього кінця лівої застібки (мал. 34 та 35).

До ствольної коробки прикріплені: приклад з антабкою, пістолетна ручка і спускова скоба із застібкою магазину. У автоматів (кулеметів) з нічними прицілами до лівою бічної стінки прикріплена планка для приєднання нічного прицілу.

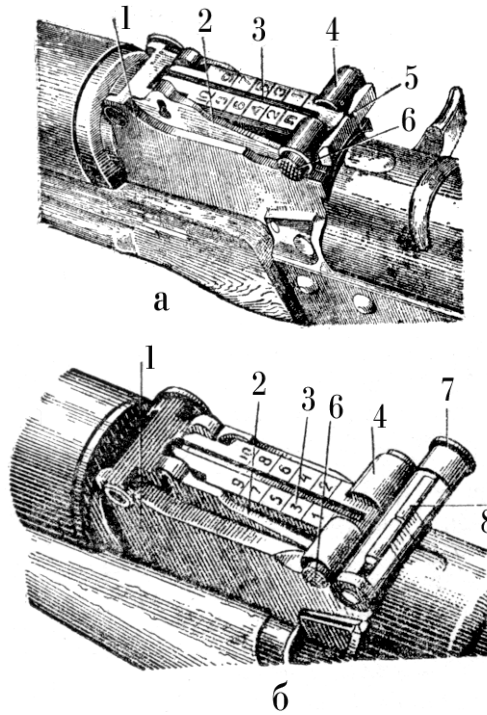
13. Прицільний пристрій призначений для наведення автомата (кулемета) під час стрільби по цілях

на різні дальності. Він складається із прицілу і мушки.

Приціл (мал. 31) складається із колодки прицілу, пластинчатої пружини, прицільної планки і хомутика.

Колодка прицілу має: два сектори для придання прицільній планці певної висоти, провущини для кріплення прицільної планки, отвори для штифта і замикача газової трубки; всередині - гніздо для пластинчатої пружини і порожнини для затворної рами; на задній стінці - напівкруглий виріз для кришки ствольної коробки. Колодка прицілу одягнута на ствол і закріплена штифтом.

Пластинчата пружина розміщується у гнізді колодки прицілу і утримує прицільну планку у заданому положенні.

Мал. 31 Приціл:

*а – автомата; б – кулемета; 1 – колодка прицілу; 2 – сектор;
3 – прицільна планка; 4 – хомутик; 5 – гривка прицільної планки;
6 – зачіпка хомутика; 7 – маховичок гвинта цілика; 8 – цілик*

Прицільна планка має гривку з прорізом для прицілювання і вирізи для утримання хомутика у встановленому положенні застібкою з пружиною. На прицільній планці (у автомата - згори, у кулемета - згори і знизу) нанесена шкала з поділами від 1 по 10; цифри шкали позначають дальності стрільби в сотнях метрів.

У автомата, крім цього, на прицільній планці нанесено літеру "П" (постійна установка прицілу, приблизно відповідаюча прицілу 4 (дальність стрільби 440 м)).

У кулемета прицільна планка має гніздо для цілика і риску; на стінці гнізда цілика нанесено шкалу з десятком поділів, кожна з яких відповідає двом тисячним дальності стрільби.

Цілик у кулемета має гривку з прорізом для прицілювання, гвинт з маховичком, пружину, шайбу і штифт.

Хомутик одягнутий на прицільну планку і утримується у даному положенні застібкою. Застібка має зуб, який під дією пружини заскакує у виріз прицільної планки.

Мушка вгвинчена у ползкок, який закріплений в основі мушки. На ползковці і на основі мушки нанесено риски, які виявляють положення мушки.

До автомата (кулемета) додається пристрій для стрільби вночі і в умовах обмеженої видимості. Він складається із відкидного цілика з широким прорізом, що встановлюється на гривку прицільної планки, і широкої мушки, яка одягається на мушку зброї зверху. На ціликовій і мушці пристрою нанесено склад, який світиться.

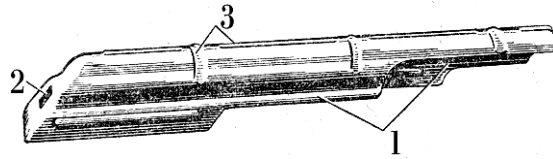
В пристрої нового зразку нанесені смужки, які світяться: дві, які розміщені горизонтально - на ціликовій, і одна - вертикально - на мушці.

Пристрій для стрільби вночі встановлюється на автомат (кулемет) і вивіряється при надходженні його у війська і в процесі експлуатації від нього не відокремлюється.

Бій зброї під час стрільби з пристроєм в основному залишається таким самим, як і з відкритим прицілом. У випадку значного відхилення середньої точки влучення по висоті необхідно закріпити зброю в прицільному верстаті, навести у ціль і здійснити підбір цілика так, щоб лінія прицілювання з відкритим прицілом і пристроєм співпадали.

Під час стрільби вдень цілик і мушка пристрою відкидаються вниз. У цьому положенні вони не заважають користуватися прицільним пристроєм автомата (кулемета).

Під час стрільби вночі і в умовах обмеженої видимості цілик пристрою повертається вгору до дотику з гривкою прицільної планки, а мушка пристрою зсовується вгору по пружині і одягається на мушку відкритого прицілу.

Мал. 32. Кришка ствольної коробки:
1 – ступінчастий виріз; 2 – отвір; 3 – ребра жорсткості

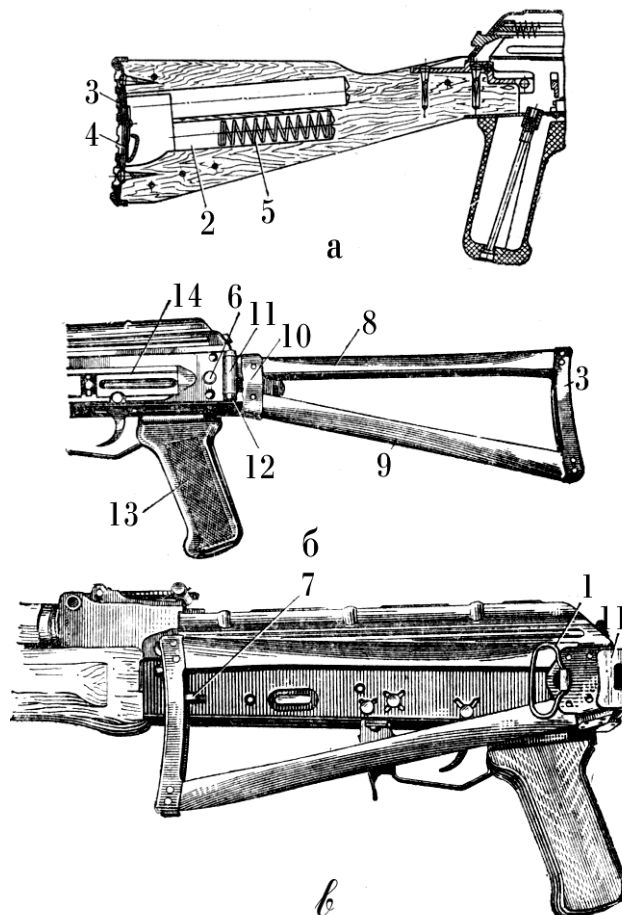
14. Кришка ствольної коробки (мал. 32) запобігає забрудненню частин і механізмів, що розташовані в ствольній коробці. З правого боку вона має виріз для проходу гільз, що викидаються назовні, і для руху ручки затворної рами, ззаду отвір для виступу направляючого стержня зворотнього механізму.

Кришка утримується на ствольній коробці за допомогою напівкруглого вирізу в колодці прицілу, поперечного пазу ствольної коробки і виступу направляючого стержня зворотнього механізму.

15. Приклад і пістолетна ручка служать для зручності дій автоматом (кулеметом) під час стрільби.

Постійний приклад автоматів АК-74, АК-74Н (мал. 33) і кулеметів РПК-74, РПК-74Н (мал. 34) має антабку для ремня, гнізда для пеналу приладдя і затильник із кришкою над гніздом. У гнізді прикладу укріплена пружина для виштовхування пенала. Постійний приклад у автомата може бути дерев'яним чи пластмасовим (у кулемета - дерев'яний).

Приклад, що складається, автоматів АКС-74 і АКС-74Н має із верхню і нижню тяги, затильник, обойму і накінецьник, з'єднаних у одне ціле за допомогою зварювання. З правого боку прикладу на обоймі є антабка для ремня. У відкинутому положенні приклад утримується фіксатором, а у складеному – застіркою.

Мал. 33. Приклад та пістолетна ручка автомата:
а – постійний (дерев'яний) приклад (у розрізі); б – приклад, що складається, у відкинутому положенні; в – приклад, що складається, у складеному положенні; 1 – антабка для ремня; 2 – гніздо для пеналу приладдя; 3 – затильник; 4 – кришка; 5 – пружина для виштовхування пеналу приладдя; 6 – фіксатор прикладу; 7 – зачіпка прикладу; 8 – верхня тяга; 9 – нижня тяга; 10 – обойма; 11 – накінецьник; 12 – вісь; 13 – пістолетна ручка; 14 – планка для приєднання нічного прицілу

Для складування прикладу потрібно утопити фіксатор (при цьому фіксатор вийде із зачеплення з

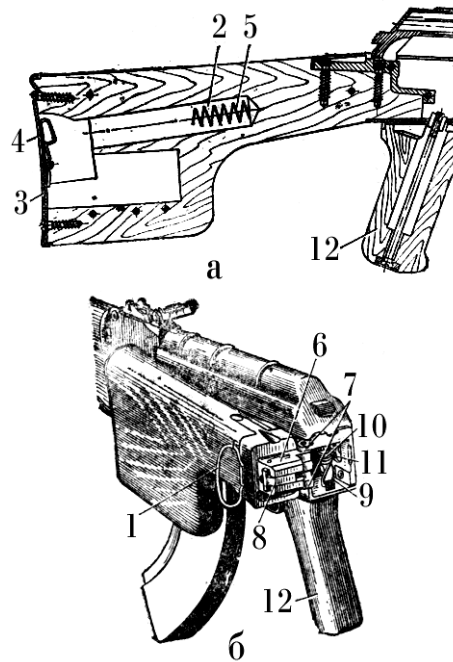
наконечником приклада) і повернути приклад ліворуч навколо осі до закріплення прикладу застібкою, що знаходиться на лівій стінці ствольної коробки.

Для відкидання прикладу потрібно відвести застібку назад і повернути приклад праворуч до закріплення його фіксатором.

Приклад кулеметів РНКС-74 і РПКС-74, що складається, крім вказаного для постійного прикладу кулемета, має виступ для правої застібки прикладу, що утримує його у відкинутому положенні, вуха для приєднання прикладу до ствольної коробки, а у РПКС-74Н і виїм, куди входить планка для приєднання нічного прицілу під час складування прикладу.

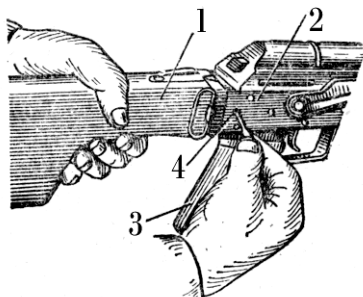
Для складування прикладу потрібно утопити праву застібку прикладу виколоткою чи кулею патрона через отвір у правій стійці ствольної коробки (мал. 35) і повернути приклад ліворуч до закріплення його лівою застібкою у складеному положенні.

Для відкидання прикладу потрібно натиснути пальцем руки на задню частину застібки з насічкою в лівий бік і повернути приклад праворуч до закріплення його правою застібкою.

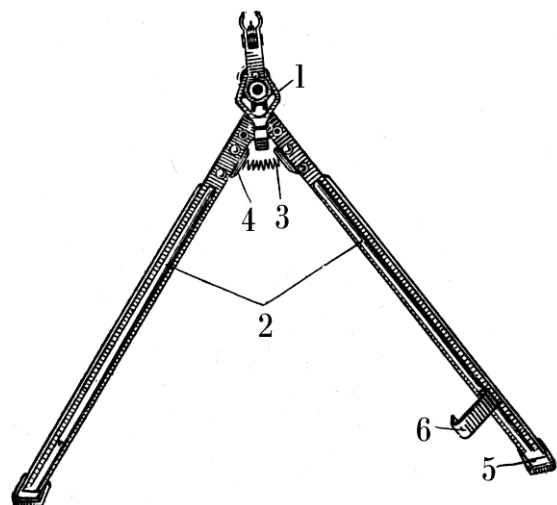
Мал. 34. Приклад і пістолетна ручка кулемета:

а – постійний приклад (у розрізі); б – приклад що складається (у складеному положенні); 1 – антабка для ременя; 2 – гніздо для приладдя; 3 – затильник; 4 – кришка; 5 – пружина для виштовхування пеналу приладдя; 6 – виступ прикладу з вушками; 7 – провушина ствольної коробки; 8 – права застібка прикладу з пружиною; 9 – задня частина лівою застібки з насічкою; 10 – пружина застібки; 11 – виріз для правої застібки прикладу; 12 – пістолетна ручка

Мал. 35. Складання прикладу кулемета:

*1 – приклад; 2 – ствольна коробка;
3 – пістолетна ручка; 4 – отвір у стінці ствольної коробки;*

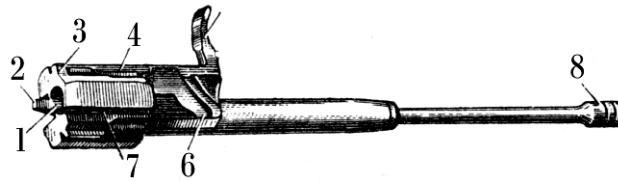
Мал. 36. Сошка кулемету:

*1 – основа сошки; 2 – ноги;
3 – пружина; 4 – виступ;
5 – полозок; 6 – пружинна застібка*

16. Сошка кулемета (мал. 36) служить упором під час стрільби. Вона має основу, дві ноги з полозками для упору в ґрунт і виступами для фіксації ніг у складеному положенні, пружину для розведення ніг,

пружинну застібку на лівій нозі для скріплення ніг у складеному положенні. Сошка від кулемета не відділяється.

17. Затворна рама з газовим поршнем (мал. 37) служить для приведення в дію затвора і ударно-спускового механізму.

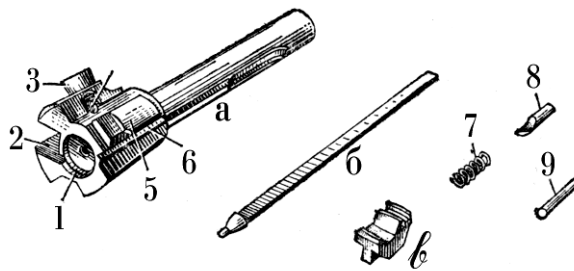

Мал. 37. Затворна рама з газовим поршнем:

- 1 – канал для затвора; 2 – запобіжний виступ; 3 – виступ для відпускання важеля автоспуску; 4 – паз для відгину ствольної коробки;
5 – ручка; 6 – фігурний виріз; 7 – паз для відбивача;
8 – газовий поршень

Затворна рама має: всередині - канал для зворотнього механізму і канал для затвора; ззаду - запобіжний виступ; по боках - пази для руху затворної рами по відгинам ствольної коробки; з правого боку - виступ для опускання (повороту) важеля автоспуску і ручку для перезаряджання автомата, (кулемета); знизу - фігурний виріз для розміщення в ньому ведучого виступу затвора і паз для проходу відбивача ствольної коробки. У передній частині затворної рами закріплений газовий поршень.

18. Затвор (мал. 38) служить для досилання патрона у патронник, замикання каналу ствола, розбивання капсуля і виймання із патронника гільзи (патрона). Він складається із остова, ударника, викидача з пружиною і оссю, шпильки.

Мал. 38. Затвор:

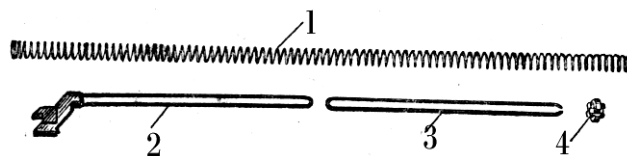
- a – остов затвора; б – ударник; в – викидач; 1 – виріз для гільзи;
2 – виріз для викидача; 3 – ведучий виступ; 4 – отвір для осі викидача;
5 – бойовий виступ; б – повздовжній паз для відбиваючого виступу;
7 – пружина викидача; 8 – вісь викидача; 9 – шпилька

Остов затвора має: на передньому зрізі - циліндричний виріз для дна гільзи і паз для викидача; по бокам - два бокових виступи, які під час замикання затвору заходять у вирізи ствольної коробки; згори - ведучий виступ для повороту затвора під час замикання і відмикання; на лівому боці - повздовжній паз для проходу відбиваючого виступу ствольної коробки - (паз в кінці розширений для забезпечення повороту затвора при замиканні); в потовщеній частині остова затвора - отвори для осі викидача і шпильки. всередині остов затвора має канал для розміщення ударника.

Ударник має бойок і місце для шпильки.

Викидач із пружиною служить для витягнення гільзи із патронника і утримання її до зустрічі з відбиваючим виступом ствольної коробки викидач має зачіп для захоплення гільзи, гніздо для пружини і виріз для осі.

Шпилька служить для закріплення ударника і осі викидача.

Мал. 39. Зворотній механізм:

- 1 – зворотня пружина; 2 – направляючий стержень; 3 – рухомий стержень; 4 – муфта

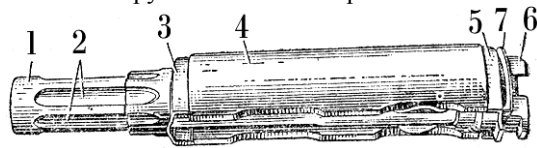
19. Зворотній механізм (мал. 39) служить для повертання затворної рами із затвором в передне положення, він складається із зворотньої пружини, направляючого стержня, рухомого стержня і муфти.

Направляючий стержень має на задньому кінці упор для пружини, п'яту з виступами для з'єднання із ствольною коробкою і виступ для утримання кришки ствольної коробки.

Рухомий стержень на передньому кінці має зачіп для одягання муфти.

20. Газова трубка із ствольною накладкою (мал. 40) складається із газової трубки, передньої і задньої з'єднальних муфт, ствольної накладки, металевого напівкільця і пластинчатої пружини.

Газова трубка служить для направлення руху газового поршня, вона має направляючі ребра. Переднім кінцем газова трубка одягається на патрубок газової камери.

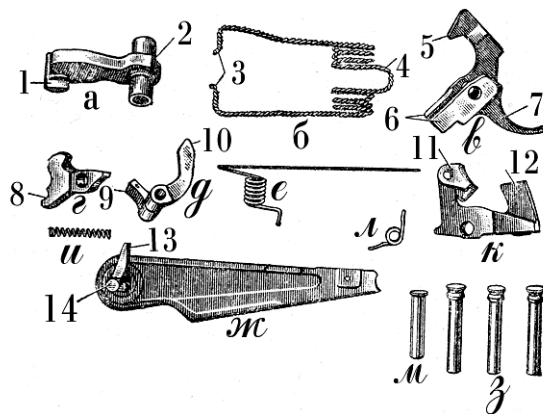

Мал. 40. Газова трубка зі ствольною накладкою:

- 1 – газова трубка; 2 – направляючі ребра для газового поршня;
3 – передня з'єднувальна муфта; 4 – ствольна накладка; 5 – задня з'єднувальна муфта; 6 – виступ; 7 – пластинчата пружина

Ствольна накладка служить для запобігання від опіків під час стрільби рук автоматника (кулеметника). Вона у автомата може бути дерев'яна чи пластмасова (у кулемета - дерев'яна) і має жолоб, у якому закріплено металеве напівкільце, яке віджимає ствольну накладку від газової трубки (цим виключається поява качання накладки при висиханні деревини).

Ствольна накладка закріплена на газовій трубі за допомогою передньої і задньої з'єднувальних муфт; задня з'єднувальна муфта має виступ, у який упирається замикач газової трубки; пластинчата пружина виключає повздовжнє розкачування трубки.

Мал. 41. Частини ударно-спускового механізму:

- а – курок; б – бойова пружина; в – спусковий гачок; г – шептало поодинокого вогню; д – автоспуск; е – пружина автоспуску;
ж – перевідник; з – осі; и – пружина шептала одиночного вогню;
10 – уповільнювач курка; л – пружина уповільнювача курка;
м – трубчатая вісь; 1 – бойовий взвод; 2 – взвод автоспуску; 3 – загнуті кінці; 4 – петля; 5 – фігурний виступ; 6 – прямокутні виступи; 7 – хвіст;
8 – виріз; 9 – шептало; 10 – важелі; 11 – зачіпка; 12 – передній виступ;
13 – сектор; 14 цапфа

21. Ударно-спусковий механізм (мал. 41) служить для спуску курка з бойового взводу чи із взводу автоспуску, нанесення удару по ударнику, забезпечення ведення автоматичного чи одиночного вогню, припинення стрільби, для запобігання пострілів при незачиненому затворі і для постановки автомата (кулемета) на запобіжник.

Ударно-спусковий механізм розміщується у ствольній коробці, де кріпиться трьома взаємозамінними вісями і складається із курка з бойовою пружиною, уповільнювача курка з пружиною спускового гачка, шептала одиночного вогню з пружиною, перевідника і трубчатої осі.

Курок з бойовою пружиною служить для нанесення удару по ударнику. На куркові є бойовий взвод, взвод автоспуску, цапфи і отвори для осі. Бойова пружина одягається на цапфи курка і своєю петлею діє на курок, а кінцями - на прямокутні виступи спускового гачка.

Уповільнювач курка служить для уповільнення руху курка вперед з метою покрашення кучності бою при веденні автоматичного вогню із стійких положень. Він має передній і задній виступи, отвір для осі, пружину і застібок.

Перевідник служить для встановлення автомата (кулемета) на автоматичний чи одиночний вогонь, а також на запобіжник. Він має сектор з цапфами, які розміщуються в отворах стінок ствольної коробки. Нижнє положення перевідника відповідає встановленню його на одиночний вогонь "ОД", середнє - на автоматичний вогонь "АВ" і верхнє - на запобіжник.

Спусковий гачок служить для утримання курка на бойовому взводі і для спускання курка, він має фігурний виступ, отвір для осі, прямокутні виступи і хвіст. Своїм фігурним виступом він утримує курок на

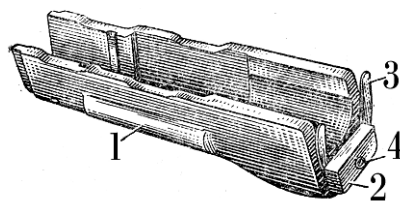
бойовому взводі.

Шептало одиночного вогню служить для утримання курка після пострілу в крайньому задньому положенні, якщо при веденні одиночного вогню спусковий гачок не був відпущений. Воно знаходиться на одній осі із спусковим гачком. Шептало одиночного вогню має пружину, отвір для осі і виріз, в який входить сектор перевідника під час ведення автоматичного вогню і стопорить шептало. Крім цього, виріз обмежує повертання сектору вперед під час встановлення перевідника на запобіжник.

Автоспуск служить для автоматичного вивільнення курка зі взводу автоспуску під час стрільби чергами, а також для запобігання спуску курка при незачиненому затворі, він має шептало для утримання курка на взводі автоспуску, важіль для повороту автоспуску виступом затворної рами при підході її в передне положення і пружину.

На одній осі з автоспуском знаходиться його пружина. Коротким кінцем вона з'єднана з автоспуском а її довгий кінець проходить вздовж лівою стінки ствольної коробки і входить у кільцеві проточки на осях автоспуску, курка і спускового гачка, утримуючи осі від випадання.

22. Ців'є (мал. 42) служить для зручності дій і для запобігання рук автоматника (кулеметника) від опіків. Воно у автомата може бути дерев'яним або пластмасовим (у кулемета - дерев'яним). Ців'є прикріплюється до ствола знизу за допомогою з'єднувальної муфти і до ствольної коробки посередністю виступу, що трубки під час стрільби. Пластмасова ців'є має металевий екран, призначений для зменшення нагрівання ців'я під час стрільби.

Мал. 42. Ців'є (дерев'яне):

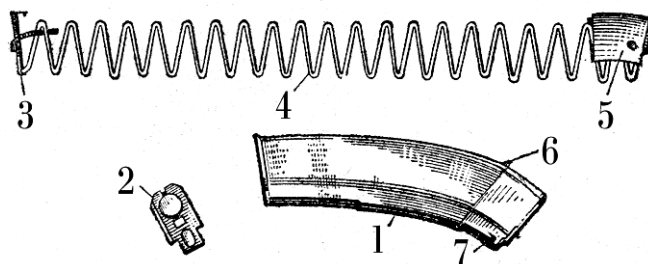
1 – упор для пальців; 2 – виступ;
3 – пластинчата пружина; 4 – отвір для шомполу

23. Магазин (мал. 43) служить для розміщення патронів і подавання їх у ствольну коробку. Він складається із пластмасового корпусу, кришки, стопорної планки, пружини і подавача.

Корпус магазину з'єднує всі частини магазину і його бічні стінки мають ззовні (на горловині) загини для утримання патронів від випадання і виступи, що обмежують піднімання подавача, на передній стінці є зачіп, а на задній - опорний виступ, за допомогою яких магазин приєднується до ствольної коробки. На задній стінці корпусу знизу є контрольний отвір для визначення повноти спорядження магазину патронами.

Знизу корпус закривається кришкою. В кришці є отвір для виступу стопорної планки.

Всередині корпусу розміщується подавач і пружина із стопорної планки. Подавач утримується на верхньому кінці пружини а допомогою внутрішнього загину на правій стінці подавача; подавач має виступ, що забезпечує шахове розміщення патронів в магазині. Стопорна планка закріплена невід'ємно на нижньому кінці пружини і своїм виступом утримує кришку магазину від переміщення.

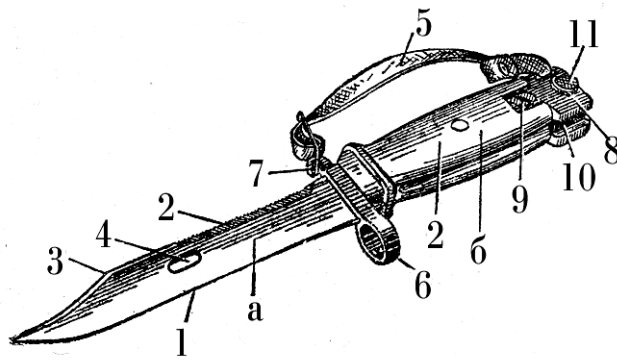

Мал. 43. Магазин:

1 – корпус; 2 – кришка; 3 – стопорна планка; 4 – пружина;
5 – подавач; 6 – опорний виступ; 7 – зачіп

24. Багнет (мал. 44) приєднується до автомата для поразки противника в бою. Крім того, він використовується як нож, пила (для розпилювання металу) і ножиці (для розрізання дроту). Дроти освітлювальної мережі необхідно різати по-одному, знявши попередньо ремінь із багнета і підвіску із піхв. Під час розрізання дроту, слідкувати за тим, щоб руки не торкалися до металевих поверхонь багнета і піхв. Робити проходи у електризованих дротяних загородженнях за допомогою багнета **не дозволяється**.

Багнет складається із леза і ручки.

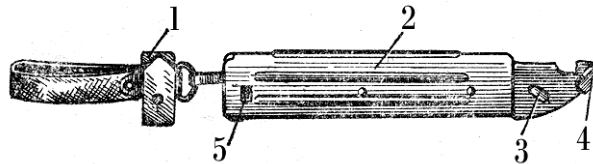

Мал. 44. Багнет:

a – лезо; *б* – ручка; 1 – ріжуча грань; 2 – пила; 3 – заточена кромка; 4 – отвір; 5 – ремінь; 6 – кільце; 7 – зачіп для ременю; 8 – металевий наконечник; 9 – з’єднувальний ремінь; 10 – повздовжні пази; 11 – зачіпки

На лезі є ріжуча грань, пила, заточена частина, яка у сполученні з піхвами використовується як ножиці, отвір в який вставляється виступ, - вісь піхв.

Ручка служить для зручності дій і для примикання багнета до автомата. На ручці є ремінь для зручності користування багнетом; з переду - кільце і виступ для приєднання до дульного гальма-компенсатора і зачіп для ременя; ззаду – металевий наконечник із з’єднувальним гвинтом. На наконечнику є повздовжні пази, якими багнет одягається на відповідні виступи на упорі основи мушки, застібка, запобіжний виступ і отвір для ременя.

Мал. 45. Піхви:

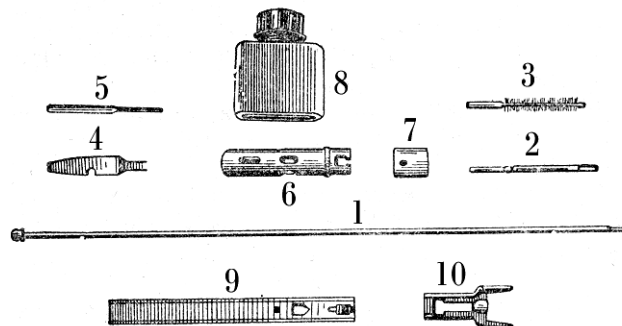
1 – підвіска з петлею-застібкою та карабінчиком; 2 – пластмасовий корпус; 3 – виступ-вісь; 4 – упор; 5 – фіксатор

Піхви (мал. 45) служать для носіння багнету на поясному ремені. Крім того, вони використовуються разом із багнетом для розрізання дроту. Піхви мають підвіску з петлею, виступ вісь, упор для обмеження повороту багнета під час дії ним як ножицями, всередині піхв є пластинчата пружина з фіксатором для утримання багнета від випадання.

ПРИЛАДДЯ ДО АВТОМАТА (КУЛЕМЕТА)

25. Приладдя (мал. 46) служить для розбирання, збирання, чищення, змащування автомата (кулемета) і прискореного спорядження магазину патронами.

До приладдя належать шомпол, протирка, йоршик, викрутка, виколотка, пенал, мастильниця, обойми і перехідник.

Мал. 46. Приладдя:

1 – шомпол; 2 – протирка; 3 – йоршик; 4 – викрутка; 5 – виколотка; 6 – пенал; 7 – кришка; 8 – мастильниця; 9 – обойма; 10 – перехідник

Шомпол застосовується для чищення і змащування каналу ствола, а також каналів і порожнин частин автомата (кулемета). Він має головку з отвором для виколотки, різьбу для нагвинчування протирки чи йоршика.

Протирка застосовується для чищення і змащування каналу ствола, каналів і порожнин інших частин автомата (кулемета). Вона має внутрішню різьбу для нагвинчування на шомпол і проріз для ганчір’я чи паклі.

Йоршик використовується для чищення каналу ствола розчином РЧС.

Викрутка і виколотка застосовується під час розбирання і збиранні автомата (кулемета). Virіз на кінці викрутки призначений для вгвинчування і вигвинчування мушки, а бічний virіз - для закріплення протирки на шомполі. Для зручності користування викруткою вона вставляється у бічні отвори пенала. Під час чищення каналу ствола викрутка вкладається в пенал поверх головки шомпола.

Пенал призначений для зберігання протирки, йоршика, викрутки і виколотки. Він закривається кришкою.

Пенал застосовується як ручка для викрутки під час вгвинчування і вигвинчування мушки і для повороту замикача газової трубки, а також як ручка для шомпола.

Пенал має сквoзні отвори, в які вставляється шомпол під час чищення автомата (кулемета), овальні отвори для викрутки і прямокутний отвір для повороту замикача газової трубки під час розбирання і збирання автомата (кулемета).

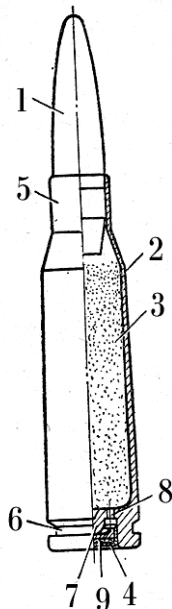
Мастильниця призначена для зберігання мастила, переноситься вона в кишені сумки для магазинів.

Обойма призначена для перенесення патронів і прискореного спорядження магазину патронами. В обоймі розміщується 15 патронів. Вона має два повздовжніх пази і пластинчасту пружину, що утримує патрони від випадання. Крім цього, пластинчаста пружина забезпечує міцне з'єднання обойми з перехідником.

Перехідник призначений для з'єднання обойми з магазином під час спорядження його патронами. Він має: знизу (розширену частину) - два загини, які входять у відповідні пази на горловині магазину; згори - два повздовжні пази для обойми, отвори для пружини обойми і упор, який обмежує просування обойми під час вставлення її у перехідник.

5,45 мм бойові патрони

26. Бойовий патрон (мал. 47) складається із кулі, порохового заряду і капсуля.

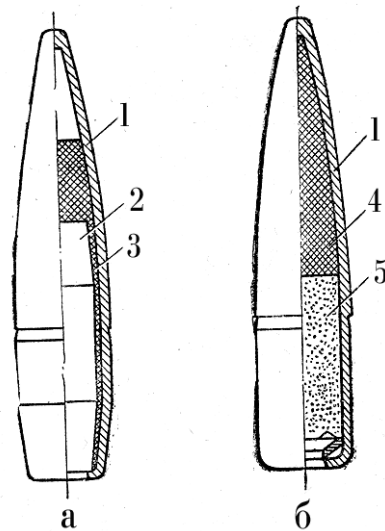

Мал. 47. Бойовий патрон:

1 – куля; 2 – гільза; 3 – пороховий заряд; 4 – капсуль; 5 – дільце;
6 – проточка; 7 – ковадло; 8 – затравлювальний отвір; 9 – ударний склад

27. **5,45 мм патрони** випускаються зі звичайними і трасуючими кулями. Головна частина трасуючої кулі пофарбована у зелений колір. Для імітації стрільби застосовуються холості (без кулі) патрони, стрільба якими ведеться із застосуванням спеціальної втулки.

Звичайна куля (мал. 48,а) призначена для ураження живої сили противника, розміщеної відкрито і за перешкодами, які пробиваються кулею.

Мал. 48. Кулі:

а – куля зі сталевим осереддям; *б* – трасуюча; 1 – оболонка; 2 – сталевий осереддя; 3 – свинцева сорочка; 4 – осереддя (свинцеве); 5 – трасуючий склад

Звичайна куля складається зі сталевий покритої томпаком оболонки і сталевий осердя. Між оболонкою і осердем є свинцева сорочка.

Трасуюча куля (мал. 48, б) також призначена для ураження живої сили противника. Крім цього, під час польоту кулі в повітрі, її трасуючий склад, що горить, на дальностях стрільби до 800 м залишає світловий слід, який дозволяє здійснювати коректування вогню і цілевказання.

В оболонці трасуючої кулі в головній частині розміщене осердя, а у донній - шашка пресованого трасуючого складу. Під час пострілу, полум'я від порохового заряду запалює трасуючий склад, який під час польоту кулі залишає слід, який світиться.

28. Гільза служить для з'єднання всіх частин патрона, запобігання порохового заряду від зовнішнього впливу і для усунення прориву порохових газів в бік затвора. Вона має корпус для розміщення порохового заряду, дульце для закріплення кулі і дно. Ззовні біля дна гільзи зроблена кінцева проточка для зачепу викидача. У дні гільзи є гніздо для капсуля, ковадло і два затравлювальних отвори.

29. Пороховий заряд служить для надання кулі поступального руху: він складається із пороху сферичного зернування.

30. Капсуль служить для запалювання порохового заряду. Він складається із латунного ковпачка, впресованого у нього ударного складу і фольгового кільця, яке прикриває ударний склад.

31. Закупорювання 5,45-мм патронів здійснюється у дерев'яні ящики. У ящик кладуться дві герметично зачинених металевих коробки по 1080 патронів в кожную; патрони в коробках запаковані у картонні пачки по 30 штук. Усього в ящику розміщується 2160 патронів.

На бічних стінках ящиків, у яких закупорені патрони з трасуючими кулями, нанесена зелена смуга. У кожному ящику є ніж для відкривання коробки.

Розділ IV

РОБОТА ЧАСТИН І МЕХАНІЗМІВ АВТОМАТА (КУЛЕМЕТА)

Положення частин і механізмів до заряджання

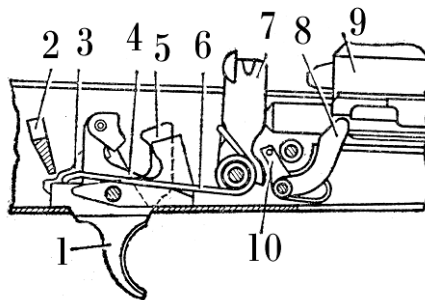
32. Затворна рама з газовим поршнем і затвором під дією зворотнього механізму знаходиться у крайньому передньому положенні, газовий поршень - в патрубку газової камери; канал стволу зачинений затвором. Затвор повернутий навколо повздовжньої осі праворуч, його бойові виступи знаходяться у вирізах ствольної коробки - затвор закритий. Зворотня пружина має найменше стиснення.

Важіль автоспуску під дією виступу затворної рами повернутий вперед і вниз (мал. 49).

Курок спущений і впирається в затвор. Ударник під дією курка подано вперед. Бойова пружина знаходиться у найменшому стисненні і своєю петлею вона притискає курок до затвора, а загнутими кінцями притискає прямокутні виступи спускового гачка до дна ствольної коробки, при цьому хвіст спускового гачка знаходиться у передньому положенні.

Уповільнювач курка під дією своєї пружини переднім виступом притиснений до дна ствольної коробки.

Перевідник знаходиться у крайньому верхньому положенні і зачиняє ступінчатий виріз у кришці ствольної коробки (перевідник поставлений на запобіжник), сектор перевідника ввійшов у виріз шептала одинокого вогню і знаходиться над правим прямокутним виступом спускового гачка (зачиняє спусковий гачок).

Мал. 49. Положення частин ударно-спускового механізму до заряджання при ввімкнутому запобіжнику та спущеному курку:

1 – спусковий гачок; 2 – сектор перевідника; 3 – шептало одиночного вогню; 4 – уповільнювач курка; 5 – фігурний виступ спускового гачка; 6 – бойова пружина; 7 – курок; 8 – важіль автоспуску; 9 – затворна рама; 10 – шептало автоспуску

Робота частин і механізмів під час заряджання

33. Для заряджання автомата (кулемета) потрібно приєднати до нього споряджений магазин, поставити перевідник на автоматичний “АВ” чи одиночний “ОД” вогонь, відвести затворну раму назад до кінця і відпустити її. Автомат (кулемет) заряджано. Якщо не буде негайно відкрито вогонь, то необхідно поставити перевідник на запобіжник.

Під час приєднання магазину його зачіп заходить за виступ ствольної коробки, а опорний виступ попадає за застібку і магазин утримується у вікні ствольної коробки. Верхній патрон, упираючись знизу в затворну раму дещо опускає патрони в магазин, стискаючи його пружину.

Під час постановки перевідника на автоматичний вогонь ступінчатий виріз у кришці ствольної коробки для ручки затворної рами звільняється, сектор перевідника залишається у вирізі шептала одиночного вогню, не перешкоджаючи повертанням спускового гачка.

Під час відведення затворної рами назад (на довжину вільного ходу) вона, діючи переднім скосом фігурного вирізу на ведучий виступ затвора, обертає затвор ліворуч, бойові виступи затвора виходять із вирізів ствольної коробки - здійснюється відчинення затвора: виступ затворної рами звільняє важіль автоспуску, а шептало автоспуску під дією пружини притискається до передньої площини курка.

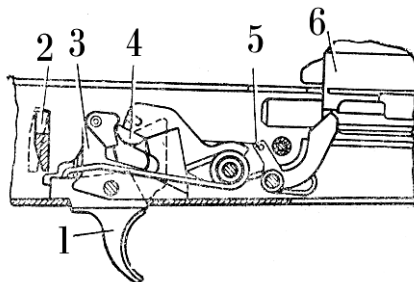
Під час подальшого відведення затворної рами разом з нею відходить назад затвор, відчиняючи канал ствола: зворотня пружина стискається; курок під дією затворної рами обертається на осі, бойова пружина загвинчується; бойовий взвод курка послідовно заскакує за фігурний виступ спускового гачка і під застібку уповільнювача курка, курок стає на нижній виступ шептала автоспуску; важіль автоспуску при цьому піднімається вгору і стає на шляху руху виступу затворної рами.

Як тільки нижня площина затворної рами пройде вікно для магазину, патрони під дією пружини магазину піднімуться вгору до упору верхнім патроном в зачин стінки магазину.

Під час відпускання затворної рами вона разом із затвором під дією зворотнього механізму подається вперед; затвор виштовхує із магазину верхній патрон, досилає його у патронник і зачинає канал ствола. При підході затвору до казенного зрізу ствола зачіп викидача попадає у кільцеву проточку гільзи, затвор під дією скосу лівого вирізу ствольної коробки на скіс лівого бокового виступу затвора, а потім під дією фігурного вирізу затворної рами на ведучий виступ затвора повертається навколо осі праворуч; бойові виступи затвора заходять за бойові упори ствольної коробки - затвор зачинається. Затворна рама, продовжуючи рух вперед, своїм виступом повертає важіль автоспуску вперед і вниз, виводячи шептало автоспуску з-під взводу автоспуску курка; курок під дією бойової пружини повертається, виходить з під застібки уповільнювача і стає на бойовий взвод (мал. 50).

Патрони в магазині під дією пружини підіймаються догори до упору верхнім патроном в затворну раму.

Під час постановки перевідника на запобіжник, перевідник закриває ступінчатий виріз кришки ствольної коробки і стає на шляху руху ручки затворної рами назад; сектор перевідника повертається вперед і стає над правим прямокутним виступом спускового гачка (закриває спусковий гачок).

Мал. 50. Положення частин ударно-спускового механізму перед пострілом:

1 – спусковий гачок; 2 – сектор перевідника; 3 – уповільнювач курка; 4 – курок;
5 – шептало автоспуску; 6 – затворна рама

Робота частин і механізмів під час стрільби

Робота частин і механізмів під час автоматичної стрільби

34. Для здійснення автоматичної стрільби потрібно поставити перевідник на автоматичний вогонь “АВ”, якщо він не був поставлений під час заряджання, і натиснути на спусковий гачок.

Під час постановки перевідника на автоматичний вогонь сектор його вивільняє прямокутний виступ спускового гачка і залишається у вирізі шептала одиночного вогню. Спусковий гачок отримує можливість обертання навколо своєї осі, шептало одиночного вогню від повороту разом із спусковим гачком утримується сектором перевідника.

Після натискання на хвіст спускового гачка його фігурний виступ виходить із зачеплення із бойовим взводом курка. Курок під дією бойової пружини повертається на своїй осі і енергійно наносить удар по ударнику. Ударник бойком розбиває капсулю патрона. Ударний склад капсуля патрона загоряється, полум'я через затравлювальні отвори в дні гільзи проникає до порохового заряду і запалює його. Здійснюється постріл.

Куля під дією порохових газів рухається по каналу ствола; як тільки вона проходить газувидний отвір, частина газів поринає через цей отвір у газову камеру, тисне на газовий поршень і відкидає затворну раму назад. Відходячи назад, затворна рама (як і під час відведення її назад за ручку) переднім скомом фігурного вирізу повертає затвор надколе повздовжньої осі і виводить його бойові виступи із-за бойових упорів ствольної коробки - здійснюється відчнення затвора і відпирання каналу ствола, виступ затворної рами звільнює важіль автоспуску, він під дією пружини дещо піднімається вгору, а шептало автоспуску притискується до передньої площини курка. До цього часу куля вилетить із каналу ствола.

Після вильоту кулі із каналу ствола автомата порохові гази потрапляють у задню камеру дульного гальма-компенсатора, розширюються і, виходячи через компенсаційні отвори, створюють реактивну силу, яка відхиляє дульну частину автомата в бік, протилежний розташуванню отворів (ліворуч, донизу). Частина порохових газів, стикаючись з передніми стінками задньої і передньої камер, зменшують віддачу. Зустріч газів, що виходять із щілин задньої камери, з газами, відбитими від передньої стінки передньої камери, зменшує звук пострілу.

Затворна рама з затвором по інерції продовжує рух назад; гільза, що утримується зацепом викидача, наштовхується на відбиваючий виступ ствольної коробки і викидається назовні.

У подальшому робота частин і механізмів, за виключенням роботи курка і уповільнювача, здійснюється так само, як і під час заряджання: курок стає на верхній виступ шептала автоспуску і утримується на ньому під час повертання затворної рами із затвором у переднє положення. Після того, як затвор подасть верхній патрон у патронник, здійсниться запирання каналу ствола і зачнення затвора, затворна рама, продовжуючи рух вперед виводить шептало автоспуску з-під взводу автоспуску курка. Курок під дією бойової пружини повертається і б'є по застібці уповільнювача курка; уповільнювач повертається назад, підставляє під удар курка передній виступ; внаслідок цих ударів по уповільнювачу рух курка вперед дещо уповільнюється, що дозволяє стволу після удару по ньому затворної рами із затвором прийняти положення, близьке до початкового, і цим покращити кучність бою. Після удару по передньому виступу уповільнювача курок наносить удар по ударнику. Здійснюється постріл. Робота частин і механізмів автомата (кулемета) повторюється. Автоматична стрільба буде продовжуватися до тих пір, доки натиснено на спусковий гачок і у магазині є патрони.

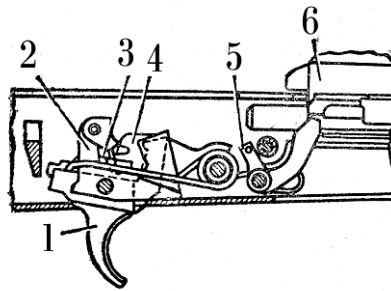
Для припинення стрільби відпустити спусковий гачок. При цьому спусковий гачок під дією бойової пружини повернеться, і його фігурний виступ встане на шляху руху бойового взводу курка. Курок зупиняється на бойовому взводі. Стрільба припиняється, але автомат (кулемет) залишається зарядженим, готовим до здійснення подальшої автоматичної стрільби.

Робота частин і механізмів під час стрільби одиночними пострілами.

35. Для здійснення одиночного пострілу необхідно поставити на одиночний вогонь “ОД” і натиснути на спусковий гачок.

Під час постановки перевідника із положення на запобіжник в положення на одиночний вогонь “ОД” сектор перевідника вивільнює прямокутний виступ спускового гачка (звільняє спусковий гачок), повністю виходить із вирізу шептала одиночного вогню і під час стрільби в роботі ударно-спускового механізму участі не бере.

Під час натискання на хвіст спускового гачка його фігурний виступ виходить із зачеплення з бойовим взводом курка. Курок під дією бойової пружини обертається на своїй осі і енергійно б'є по ударнику. Здійснюється постріл. Після першого пострілу частини і механізми здійснюють ту саму роботу, що і під час автоматичної стрільби, але наступного пострілу не буде, тому що разом із спусковим гачком повернулося шептало одиночного вогню, і його зачіп встав на шляху руху бойового взводу курка. Бойовий взвод курка заскочить за шептало одиночного вогню, а курок зупиниться у задньому положенні (мал. 51).

Мал. 51. Положення ударно-спускового механізму після пострілу при перевіднику, встановленому на одинокий вогонь:

1 – спусковий гачок; 2 – уповільнювач курка; 3 – шептало одиночного вогню; 4 – курок; 5 – шептало автоспуску; 6 – затворна рама

Для здійснення наступного пострілу необхідно відпустити спусковий гачок і знову натиснути на нього. Коли спусковий гачок буде відпущено, він під дією кінців бойової пружини повернеться разом із шепталом одиночного вогню, вийде із зачеплення з бойовим взводом курка і вивільнить курок. Курок під дією бойової пружини б'є спочатку по застібці уповільнювача, потім по його передньому виступу і стає на бойовий взвод. Після натискання на спусковий гачок його фігурний виступ вийде із зачеплення з бойовим взводом курка, і робота частин і механізмів повториться. Здійсниться черговий постріл.

Затримки під час стрільби із автомата (кулемета) і способи їх усунення

36. Частини і механізми автомата (кулемета) при вірному поводженні і належному догляді довгий час працюють надійно і безвідмовно. Але в результаті забруднення механізмів, зношування частин і неохайного обходження з автоматом (кулеметом), а також при несправностях патронів можуть виникнути затримки під час стрільби.

37. Затримку, що виникла під час стрільби, слід намагатися усунути перезарядженням, для чого швидко відвести затворну раму за ручку назад до упору, відпустити її і продовжити стрільбу. Якщо затримка не усунена, то необхідно вияснити причину її появи і усунути затримку так, як вказано нижче.

Затримки та їх характеристики	Причина затримки	Спосіб усунення
Неподавання патрона Затвор у передньому положенні але постріл не здійснено - у патроннику немає патрона	1. Забруднення чи несправність магазину 2. Несправність застібки магазину	Перезарядити автомат (кулемет) і продовжувати стрільбу. При повторенні затримки замінити магазин. При несправній застібці магазину відправити автомат (кулемет) до ремонтної майстерні
Утикання патрона Патрон кулею уткнувся в казенний зріз ствола, рухомі частини зупинилися у середньому положенні	Несправність магазину	Утримуючи ручку затворної рами, вийняти патрон, що уткнувся, і продовжити стрільбу. При повторній затримці замінити магазин
Осічка Затвор у передньому положенні, патрон у патроннику, курок спущений - пострілу не здійснено.	1. Несправність патрона 2. Несправність ударника або ударно-спускового механізму; забруднення чи застигання мастила (відсутній чи малий нахил бойка на капсулі.) 3. Заклинювання ударника у затворі	Перезарядити автомат (кулемет) і продовжити стрільбу При повторенні затримки оглянути і почистити ударник і ударно-спусковий механізм; при поломці чи зносі ударно-спускового механізму автомат (кулемет) відправити до ремонтної майстерні. Від'єднати ударник від затвора і прочистити отвір у затворі під ударником

<p>Невиймання гільзи Гільза у патроннику, черговий патрон впирається в нього кулею, рухомі частини зупинилися у середньому положенні</p>	<p>1. Брудний патрон або забруднення патронника</p> <p>2. Забруднення чи несправність викидача або його пружини</p>	<p>Відвести ручку затворної рами і утримуючи її у задньому положенні відокремити магазин і вийняти патрон, що уткнувся, вийняти затвором чи шомполом гільзу із патронника. Продовжувати стрільбу. При повторенні затримки прочистити патронник і патрони.</p> <p>Оглянути і прочистити від бруду викидувач і продовжувати стрільбу. При несправності викидача автомат (кулемет) відправити до ремонтної майстерні</p>
<p>Прихоплення чи невідбиття гільзи Гільзу не викинута із ствольної коробки, вона залишилась в ній попереду затвору або дослана затвором назад у патронник</p>	<p>1. Забруднення частин, що труться газових шляхів або патронника.</p> <p>2. Забруднення чи несправність викидача</p>	<p>Відвести ручку затворної рами назад, викинути гільзу і продовжити стрільбу.</p> <p>При повторенні затримки почистити газові шляхи, частини, що труться, і патронник; частини що труться змастити. За несправністю викидача автомат (кулемет) відправити до ремонтної майстерні</p>
<p>Недоходження затворної рами у переднє положення</p>	<p>Зламана зворотня пружина</p>	<p>Замінити пружину (у бойовій обстановці передню частину пружини повернути заправленим кінцем назад і продовжувати стрільбу)</p>

Розділ V

ДОГЛЯД ЗА АВТОМАТОМ (КУЛЕМЕТОМ), ЙОГО ЗБЕРІГАННЯ

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

38. Автомат (кулемет) повинен бути справним і готовим до дії. Цього досягають своєчасним і вмілим чищенням, змащуванням і правильним зберіганням автомата (кулемета).

39. Чищення автомата (кулемета), що знаходиться у підрозділі, здійснюється:

- під час підготовки до стрільби;
- після стрільби бойовими і холостими патронами - негайно після закінчення стрільби на стрільбищі (в полі), при цьому чистять і змащують ствольну коробку, канал ствола, газову камору, газовий поршень, затворну раму і затвор; кінцеве чищення автомата (кулемета) здійснюється після повернення зі стрільби і на протязі наступних 2-3 діб щоденно;

- після наряду і занять у полі без стрільби – після повернення з наряду чи занять;

- у бойовій обстановці і на довготривалих навчаннях - щоденно в періоди затихання бою і під час перерв навчань - якщо автомат (кулемет) не застосовувався - не рідше одного разу на тиждень.

40. Після чищення автомат (кулемет) змастити. Мاستило наносити лише на добре очищену і суху поверхню металу негайно після чищення, щоб не допустити дію вологи на метал.

41. Чищення і змащування автомата (кулемета) здійснюється під безпосереднім керівництвом командира відділення. Командир відділення повинен визначити ступінь необхідного розбирання, чищення і змащування, перевірити справність приладдя і якість матеріалів для чищення; перевірити правильність і якість чищення; дати дозвіл на змащування і збирання; перевірити правильність змащування і збирання автомата (кулемета).

Офіцери повинні періодично бути присутніми під час чищення автомата (кулемета) і перевіряти правильність його здійснення.

42. Під час казарменого чи табірного розміщення чищення автомата (кулемета) здійснювати у спеціально відведених місцях, на обладнаних для цієї мети столах, а в бойовій обстановці і на навчаннях - на чистих підстилках, дошках, фанери і т.ін.

43. На стрільбищі автомат (кулемет) після стрільби чистити у відведених для цього місцях розчином РЧС чи рідкого збройного мастила. Чищення автоматів (кулеметів) розчином РЧС здійснюється лише під керівництвом офіцерів чи старших підрозділів.

Автомат (кулемет), вичищений на стрільбищі рідким збройним мастилом, після повернення в

казарму необхідно вичистити розчином РЧС.

У польових умовах чищення і змащування автомата (кулемета) здійснюється лише рідким збройним мастилом.

44. Для чищення і змащування автомата (кулемета) застосовуються:

- **рідке збройне мастило** - для чищення автомата (кулемета) і змащування його частин і механізмів при температурі повітря від + 5°C до - 50С;

- **збройне мастило** - для змащування каналу ствола, частин і механізмів автомата (кулемета) після їх чищення; це мастило застосовується при температурі повітря вище +5°C;

- **розчин РЧС** (розчин чищення стволів) - для чищення каналів стволів та інших частин автомата (кулемета), на які діють порохові гази.

Примітка: Розчин РЧС готується у підрозділі у кількості, яка необхідна для чищення зброї на протязі однієї доби. Склад розчину:

- питна вода - 1 л.

- вуглекислий амоній - 200 г.

- двохромовокислий калій (хромпik) - 3 - 5 гр.

Невелику кількість розчину РЧС дозволяється зберігати не більше 7 діб в скляних посудинах, закупорених пробками, в темному місці і подальше від нагрівальних приладів. В металеві мастильніці розчин РЧС наливати **заборонено**;

- **ганчір'я або папір КВ-22** - для обтирання, чищення і змащування автомата (кулемета);

- **пакля** (коротке льоноволокно), очищена від кострики, - лише для чищення каналу ствола.

Для зручності чищення пазів, вирізів і отворів можна застосовувати дерев'яні палички.

Категорично забороняється використовувати для чищення автомата (кулемета) абразивні матеріали (наждачний папір, пісок і т.ін.).

Поточне обслуговування

45. Чищення автомата (кулемета) здійснювати у наступному порядку:

1) Підготувати матеріали для чищення і змащування.

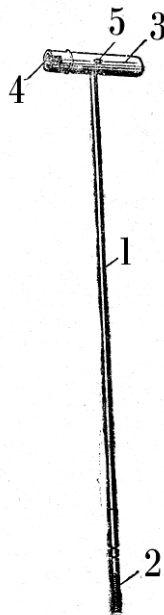
2) Розібрати автомат (кулемет).

3) Оглянути приладдя, як вказано в ст. 68, і підготувати її для використання при чищенні (мал. 52).

4) Прочистити канал ствола.

Покласти автомат (кулемет) у вирізи стола для чищення зброї або на звичайний стіл, а за відсутності стола автомат (кулемет) оберти прикладом в землю чи підлогу.

Для чищення каналу ствола рідким збройним мастилом продіти скрізь проріз паклю або ганчір'я, при цьому кінці паклі повинні бути коротшими за стержень протирки, а товщина шару повинна бути такою, щоб протирка з паклею вводилась у канал ствола невеликим зусиллям руки; налити на паклю трохи рідкого збройного мастила і пальцями злегка пом'яти паклю. Ввести шомпол з протиркою і паклею в канал ствола. Однією рукою, утримуючи за дульну частину автомат (кулемет), а другою, взявшись за пенал, плавно, не згинаючи шомпол, просунути його по всій довжині каналу ствола декілька разів. Вийняти шомпол, змінити паклю, просякнути її рідким збройним мастилом і таким же чином прочистити канал ствола декілька разів. Після цього ретельно обтерти шомпол і протерти канал ствола чистою сухою паклею, а потім чистим ганчір'ям. Оглянути канал ствола на світло з дульної частини і з боку патронника, повільно повертаючи ствол в руках; при цьому особливу увагу звернути на кути нарізів і перевірити, чи не залишилося в них нагару.

Мал. 52. Приладдя автомата (кулемета), підготовлення для чищення:

1 – шомпол; 2 – протирка; 3 – пенал; 4 – викрутка; 5 – головка шомполу

Чищення каналу ствола розчином РЧС здійснювати йоршиком, змоченим в розчині, потім канал ствола протерти паклею. Чищення розчином РЧС продовжувати до повного усунення нагару, доки змочений розчином йоршик чи пакля не будуть виходити із каналу ствола без нагару ствола і зелені. Після цього протерти канал ствола сухою паклею, потім чистим ганчір'ям. На наступний день перевірити якість проведеної чистки, якщо при протиранні каналу ствола чистим ганчір'ям на ній буде виявлено нагар, провести чистку у тому ж порядку.

Після закінчення чистки нарізної частини каналу ствола таким же чином вичистити патронник з боку ствольної коробки.

Примітка. Якщо під час чищення протирка з шомполом загрузне в каналі ствола, потрібно ввести в канал трохи розігрітого рідкого збройного мастила і через декілька хвилин спробувати вийняти шомпол. Якщо шомпол не виймається, автомат (кулемет) відправити до ремонтної майстерні.

5) Газову камеру і газову трубку і дульне гальмо-компенсатор (полум'ягасник) помити рідким збройним мастилом чи розчином РЧС і прочистити паклею (ганчір'ям) за допомогою шомпола чи дерев'яної палички. Газову камеру після чистки розчином РЧС протерти насухо ганчір'ям, оглянути канал ствола, щоб у ньому не залишилося зайвих предметів, і обтерти ствол ззовні. Газову трубку і дульне гальмо-компенсатор (полум'ягасник) після чистки протерти насухо.

6) Ствольну коробку, затворну раму, затвор, газовий поршень чистити ганчір'ям, змоченим рідким збройним мастилом чи розчином РЧС, після чого протерти насухо. Якщо для чищення після стрільби застосовується рідке збройне мастило, газовий поршень, а також циліндричний виріз затвору покрити мастилом чи обгорнути їх на 3 - 5 хв. ганчір'ям, змоченим мастилом. Після цього за допомогою палички усунути твердий пороховий нагар і насухо їх протерти. Те ж стосується і внутрішньої поверхні дульного гальма-компенсатора (полум'ягасника).

7) Решту металевих поверхонь насухо протерто ганчір'ям, при сильному забрудненні частин, прочистити їх рідким збройним мастилом, а потім насухо протерти.

8) Дерев'яні частини обернути сухим ганчір'ям.

9) Самосвітлячі насадки протерти чистим ганчір'ям, змоченим у воді або гасі і, після усунення бруду протерти цілик і мушку чистим сухим ганчір'ям.

46. Про закінчення чищення автомата (кулемета) солдат доповідає командирі відділення; потім з дозволу командира відділення здійснюється мащення і збирання автомата (кулемета).

47. Змащування автомата (кулемета) здійснювати у такому порядку:

1) Змастити канал ствола. Нагвинтити на шомпол протирку і продіти скрізь проріз протирки ганчір'я, промочену мастилом. Ввести протирку в канал ствола з дульної частини і плавно просунути її 2 - 3 рази по всій довжині ствола, щоб рівномірно покрити канал ствола тонким шаром мастила. Змастити патронник і дульне гальмо-компенсатор (полум'ягасник).

2) Решту металевих частин і механізмів автомата (кулемета) за допомогою промасленого ганчір'я покрити тонким шаром мастила. Зайве мастило сприяє забрудненню частин і може викликати затримки під час стрільби. Дерев'яні частини і самосвітлячі крапки (смужки) на мушці і ціликові не змащувати.

3) Після закінчення змащування зібрати автомат (кулемет), перевірити роботу його частин і механізмів, вичистити і змастити магазини і приладдя, а потім автомат (кулемет) показати командирі відділення.

48. В холодну пору року при температурі +5С і нижче автомат (кулемет) змащувати лише рідким збройним мастилом. При переході з одного мастила на інше потрібно ретельно усунути старе мастило з усіх частин автомата (кулемета).

Для усунення мастила необхідно здійснити повне розбирання автомата (кулемета) помити всі металеві частини в рідкому збройному мастилі і обтерти їх чистим ганчір'ям.

Примітка. Застосування збройного мастила при температурі повітря нижче +5° С замість рідкого збройного мастила забороняється. Допускається цілорічне застосування рідкого збройного мастила в районах з невисокими температурами у літній період.

49. Автомат (кулемет), внесений з морозу в тепле приміщення, чистити через 10 - 20 хв. (після того, як він відпотіє). Рекомендується перед входженням у тепле приміщення зовнішні поверхні автомата (кулемета) обтерти ганчір'ям, змоченим рідким збройним мастилом.

50. Автомат (кулемет), який здається на склад на довге зберігання, змастити рідким збройним мастилом, загорнути в один шар інгібіторного, а потім в один шар парафінованого паперу.

51. Дегазація, дезактивація і дезинфекція автомата (кулемета) здійснюється згідно вказівками командирі підрозділу.

Зберігання автоматів (кулеметів) і патронів

52. Відповідальність за зберігання автоматів (кулеметів) і патронів у підрозділі несе командир підрозділу.

Автомат (кулемет) зберігається завжди розрядженим, при цьому магазин від'єднаний, багнет знято, курок спущено, перевідник на запобіжнику, хомутик прицілу встановлено у автомата на поділці "П" у кулемета - на поділці 1, ноги сошки кулемета складені і закріплені, пружиною застілкою. Автомат (кулемет) знімається із запобіжника лише перед заряджанням і перед стрільбою.

Автоматник (кулеметник) повинен завжди мати автомат (кулемет) чистим і у повній справності, поводитись із ним обережно і оглядати його у випадках, вказаних у ст. 61. Під час перевірки роботи ударно-спускового механізму не здійснювати надмірних спусків курка.

53. При казармовому і табірному розташуванні автомат (кулемет) зберігається в піраміді, в окремому відділенні тієї ж піраміди зберігаються магазини, сумки для магазинів, багнет в піхвах, мастильниця і чохол для автомата (кулемета) із прикладом, що складається, а також пенал для автомата із прикладом, що складається. Сумка для магазинів, ремінь і чохол повинні зберігатися чистими і сухими.

54. Під час тимчасового розташування в якому-небудь приміщенні автомат (кулемет) зберігати в сухому місці подалі від дверей, печей, нагрівальних приладів. У бойовій обстановці автомат (кулемет) тримати при собі (в руках).

55. Під час руху і на заняття і при поході автомат (кулемет) переносити на ремені в положенні “на ремінь” чи “за спину”, а автомат у положенні “на грудях”. Ремінь повинен бути підігнаним так, щоб автомат (кулемет) не вдарявся об тверді предмети спорядження. Автомат (кулемет) переноситься з приєднаним магазином. Решта магазинів знаходяться у сумках. Автомат із прикладом, який складається, переноситься і перевозиться, як правило, із складеним прикладом, а кулемет з відкинутим прикладом. Складування приклада кулемета здійснюється лише при десантуванні.

Під час перерв між заняттями а також на привалах автомат (кулемет) знаходиться у автоматника (кулеметника) на ремені або в руках (кулемет може бути поставлений на сошку).

56. Під час пересування на автомобілях і бронетранспортерах автомат (кулемет) тримати між колінами прямою, а на БМП, крім цього, автомат може знаходитись в укладці. Під час пересування на танках автомат (кулемет) тримати в руках, зберігаючи його від ударів об броню.

57. Під час перевезення залізничним чи водним транспортом автомати (кулемети) встановлюються у спеціальній піраміді. Якщо вагони чи теплохід не обладнані пірамідами автомат (кулемет) можна тримати в руках або покласти на полицю так, щоб він не міг впасти, або отримати пошкодження.

58. Для попередження роздуття чи розриву ствола забороняється будь-чим затуляти канал ствола. Автомат (кулемет) слід обережно від потрапляння в канал ствола води. У випадку, коли в канал ствола потрапила вода, слід перед початком стрільби відтягнути рухомі частини назад при положенні автомата (кулемета) дульною частиною ствола вниз і кілька разів струсити автомат (кулемет); при цьому вода витече із каналу ствола.

59. Патрони повинні зберігатися в сухому місці і, якщо можливо, бути захищеними від сонячних проміннів.

Поводитися з патронами слід обережно, обережно їх від пошкоджень, вологи і бруду. Змащувати патрони забороняється. Загублення патронів не допускається.

Розділ VI

Контрольний огляд автомата (кулемета) і підготування його для стрільби Загальні положення.

60. Для перевірки справності автомата (кулемета), його чистоти, змащування і підготовка до стрільби здійснюються контрольні огляди автомата (кулемета), приладдя і магазинів.

61. Солдати і сержанти оглядають автомати (кулемети):

-щоденно;

-перед заступанням в наряд, перед виходом на заняття, в бойовій обстановці - періодично на протязі дня і перед виконанням бойового завдання;

- під час чищення.

62. Офіцери оглядають автомати (кулемети) періодично в терміни, встановлені Статутом внутрішньої служби, а також перед стрільбою, заступанням у наряд і перед виконанням бойового завдання.

63. Несправності автомата (кулемета), магазинів і приладдя повинні усуватися негайно. Якщо усунути їх у підрозділі неможливо, автомат (кулемет), магазині і приладдя відправити до ремонтної майстерні.

64. Характерними несправностями, які порушують нормальний бій автомата (кулемета), можуть бути наступними:

- мушка збита чи зігнута, змістилася вбік, вгору чи вниз, кулі будуть відхилятися в бік, протилежний переміщенню вершини мушки;

- прицільна планка зігнута або перекошена - кулі будуть відхилятися в бік зміщення прорізу гравки прицільної планки цілика;

- ствол зігнутий - кулі будуть відхилятися в бік згину дульної частини ствола;

- забоїни на дульному зрізі ствола, розтертість каналу ствола (особливо в дульній частині), зношування і закруглення кутів полів нарізів, роковини, хитання прицільної планки, мушки, приклада - все це збільшує розсіювання куль.

Порядок контрольного огляду автомата (кулемета) солдатами і сержантами

65. Під час щоденного огляду переконатися в наявності всіх частин автомата (кулемета) і

перевірити: чи є на зовнішніх частинах іржа, бруд, а також вм'ятини, подряпини, забоїни і інші ушкодження, які можуть викликати порушення нормальної роботи механізмів; чи є на дерев'яних (пластмасових) частинах розколини, відколи і побитості, чи надійне кріплення шомпола, крім цього, перевірити стан мастила на видимих без розбирання автомата (кулемета) частинах, наявність ремня, а у автомата (кулемета) із прикладом, що складається, - і наявність чохла для автомата (кулемета).

66. Під час огляду автомата (кулемета) перед заступанням у наряд, перед виходом на заняття і у бойовій обстановці перевірити те саме, що й під час щоденного огляду; крім цього, перевірити справність приціла і мушки; переконатися, що у каналі ствола нема сторонніх предметів; перевірити правильність роботи частин і механізмів.

Під час перевірки справності прицілу і мушки переконатися, що проріз на гривці прицільної планки (на ціликові) не має забоїн, хомутик плавно переміщується по прицільній планці і надійно закріплюється у встановленому положенні застіркою, пружина надійно утримує прицільну планку, мушка не зігнута і міцно утримується у полозку, риска на полозку співпадає з рискою на основі мушки, полозок міцно утримується в основі мушки, цілик у кулемета вільно пересувається під час обертання маховичка і надійно фіксується.

Перевіряється наявність світлячого складу на цілику і мушці і надійно фіксується пристрій для стрільби вночі в заданому положенні. На автоматах (кулеметах) з нічними прицілами, крім цього, перевіряється надійність кріплення і працездатність прицілу НСПУ.

Під час перевірки правильності роботи частин і механізмів потрібно:

- поставити перевідник на автоматичний вогонь (АВ), відвести затворну раму за ручку назад до кінця і відпустити її, при цьому затворна рама повинна енергійно повернутися в переднє положення, знову відвести затворну раму за ручку назад, натиснути на спусковий гачок і, притримуючи затворну раму за ручку, повільно відпустити її; при підході затворної рами в крайнє переднє положення повинен бути чутний клацкіт - удар курка по ударнику,

- поставити перевідник на одиночний вогонь (ОД), натиснути на спусковий гачок, відтягнути затворну раму за ручку назад до кінця і, не відпускаючи спускового гачка, відпустити затворну раму; відпустити спусковий гачок, при цьому повинно бути чути клацання - курок, вийшов із зачеплення з шепталом одиночного вогню і став на бойовий взвод; після цього поставити автомат (кулемет) на запобіжник і натиснути на спусковий гачок; хвіст спускового гачка не повинен відходити назад, а курок повинен залишатися на бойовому взводі; зняти автомат (кулемет) із запобіжника на спусковий гачок, при цьому повинно бути чути удар курка по ударнику.

Під час перестановки перевідника перевірити, чи надійно він утримується у встановлених положеннях.

У автомата (кулемета) із прикладом, який складається, перевірити енергійність дії фіксатора і застібок приклада, надійність стопоріння приклада у відкинутому і складеному положеннях, а також перевірити чи немає його хитання.

67. Під час огляду автомата (кулемета) під час чищення перевірити кожну частину і механізм окремо і переконатися, що на металевих частинах немає зкришення металу, забоїн, іржі, і бруду, а на дерев'яних (пластмасових) частинах - розколин і побитостей. Особливу увагу слід звернути на стан каналу ствола, газової камери, газової трубки і газового поршня.

68. Під час огляду приладдя перевірити наявність і справність всіх його предметів.

Для перевірки шомпола, протирки і йоршика, по чергово нагвинтити протирку і йоршик на шомпол і перевірити на око, чи не погнуті вони; протирка і йоршик повинні міцно утримуватися на шомполі, а верхня частина протирки - вільно обертатися, йоршик повинен бути чистим, а щетина не повинна випадати.

У пенала це повинно бути розколин, пом'ятостей і згинів. Через менший бічний отвір пенала не повинна проходити головка шомпола.

У мастильніці не повинно бути розколин і вілколів. Кришка мастильніці повинна мати прокладку і щільно нагвинчуватися на горловину мастильніці. Із мастильніці не повинно протікати мастило.

У викрутку не повинно бути кришень і забоїн на лізі і стінках вирізів. Виколотка не повинна бути погнутою. У обоймі і перехідника не повинно бути розколин, побитостей і вм'ятин. Патрони повинні легко переміщуватися в пазах обойми і утримуватися зачинами пластинчатої пружини від випадання. Обойма повинна будь-яким кінцем вільно входити в перевідник і утримуватися в ньому пластинчатою пружиною.

Перехідник повинен вільно одягатися на верхню частину магазину; при цьому загиби перехідника повинні входити у відповідні пази на горловині магазину.

69. Про всі несправності, які виявлені під час огляду автомата (кулемета) і приладдя до нього, солдати і сержанти повинні негайно доповідати своєму командирі.

Порядок контрольного огляду автомата (кулемета) офіцерами

70. Офіцери оглядають автомати (кулемети) у зібраному і розібраному виді.

71. Огляд автомата (кулемета) у зібраному виді здійснити згідно із ст. 65 і 66. Крім цього перевірити:

1) **Подачу патронів у патронник, виймання і відбиття гільз:** спорядити магазин навчальними патронами, приєднати його до автомата (кулемета) і, не натискаючи на застірку магазину зусиллям руки спробувати від'єднати магазин - магазин повинен вільно входити у вікно ствольної коробки і надійно утримуватися застіркою магазину. Перезарядити автомат (кулемет) декілька разів, при цьому навчальні патрони

повинні без затримки досилатися із магазину в патронник й енергійно викидатися із ствольної коробки на зовні.

2) **Справність приклада:** гвинти затильника повинні бути повністю загвинченими, шліці гвинтів очищені, під час натискання пальцем на кришку затильника пенал під дією пружини повинен висовуватися із гнізда приклада настільки, щоб його можливо було вийняти рукою. Складний приклад перевіряється, так, як вказано у ст. 66. Крім цього, перевірити у автомата, чи не погнутий приклад

3) **Справність магазинів:** магазини не повинні мати розколин, зколів і заусениць на корпусі і загинах, які можуть ускладнювати подачу патронів; виступ стопорної планки повинен надійно утримувати кришку магазину; подавач під дією пружини повинен енергійно повертатися у верхнє положення.

4) **Справність багнета у автомата:** багнет повинен міцно утримуватися на автоматі, вільно зніматися з нього і міцно утримуватися в піхвах. На лезі не повинно бути забоїн, а на піхвах і ручці відколів і розколин.

5) **Справність сошки у кулемета:** сошка не повинна мати погнутостей, ноги сошки повинні міцно фіксуватися у складеному і бойовому положеннях, пружина і пружинна застібка повинна бути справною, основа сошки повинна легко повертатися на стволі.

72. Для огляду автомата (кулемета) у розібраному вигляді здійснити неповне чи повне розбирання і протерти частини насухо.

Під час огляду автомата (кулемета) у розібраному стані перевірити номери на його частинах (ст. 5) і ретельно оглянути кожну частину і механізм, щоб переконатися, що на металевих частинах немає кришень, забоїн, вм'ятин, погнутостей, зірваної різьби, сипу, слідів іржі і бруду, на дерев'яних частинах - розколин і побитостей, а на пластмасових - розколин і зколів.

1) **Під час огляду ствола** особливу увагу звертати на стан каналу ствола. Канал ствола оглядається з дульної частини. Для цього в ствольну коробку вкладається білий папірець, стволу придається таке положення, щоб світло відбивалося від папірця і освітлювало канал ствола, патронник оглядається з казенної частини.

У каналі ствола можуть спостерігатися такі недоліки:

- **сітка розгару** у виді тонких ліній, що перетинаються, як правило, з казенної частини, в подальшому під час стрільби в місцях сітки розгару утворюються розколини і починається викришування хрому у вигляді окремих крапок, потім викрішення збільшується і переходить у зколи хрому; при недостатньо ретельному чищенні в місцях зколу хрому може з'явитися іржа;

- **раковини** - значні поглиблення в металі, які утворилися в результаті великої кількості пострілів із ствола (розгортання ствола) або в результаті довготривалої дії іржі в місцях сходу хрому, ствол, у якому утворилися зколи хрому або раковини, потрібно очистити після стрільби особливо ретельно;

- **стертість полів нарізів чи закруглення полів нарізів** (особливо на їх лівій грані), помітні на око;

- **роздуття ствола**, помітно в каналі ствола і вигляді темного (тіньового) суцільного кільця (напівкільця) або виявляє за випуклістю металу на зовнішній поверхні ствола; можливості стрільби із ствола, який має роздуття, визначає офіцер; автомат (кулемет), який має невелике кільцеве роздуття ствола без випуклості металу на зовнішній поверхні ствола, до подальшої стрільби придатний, якщо він задовольняє умови нормального бою.

Виявлені недоліки каналу ствола повинні бути занесені в картку якісного стану автомата (формуляр кулемета).

Під час огляду ствола ззовні перевірити, чи немає забоїн на зрізі патрубка газової камери, і перевірити дію фіксатора – під час натискання пальцем фіксатор повинен легко вдавлюватися, а після звільнення виходити зі свого гнізда і приймати первісне положення, входячи в проточку дульного гальма-компенсатора (полум'ягасника). При вдавленому фіксаторі дульне гальмо-компенсатор (полум'ягасник) повинен згвинчуватися із ствола без значних зусиль.

2) **Під час огляду ствольної коробки** перевірити, чи не зламаний відбивальний виступ ствольної коробки; чи немає погнутостей і забоїн на відгинах; чи немає хитання приклада і пістолетної ручки; чи працює пружина застібки магазину.

3) **Під час огляду затворної рами** звернути увагу на кріплення газового поршня, який повинен мати незначне хитання.

4) **Під час огляді затвору** звернути увагу на справність ударника і викидача.

Для перевірки справності ударника придати затвору вертикальне положення; після цього перевернути затвор на 180° - ударник повинен переміщуватися в затворі під дією власної ваги. Змістити ударник вперед до кінця – бойок повинен виступати із отвору дна вирізу затвора. Бойок не повинен мати зкришеності або сильного розгару.

Для перевірки справності викидача відвести його пальцем вбік і відпустити - викидач під дією пружини повинен енергійно повернутися в попереднє положення. Вставити навчальний патрон під зачіп викидача і спробувати навчальний патрон витягти вперед - патрон повинен міцно утримуватися зацепом викидача. Зачіп викидача не повинен мати зкришеності.

5) **Під час огляду частин зворотнього і ударно-спускового механізмів** перевірити, чи немає несправностей і погнутостей пружин, полумок та розколин на частинах.

Огляд бойових патронів

73. Патрони оглядати перед стрільбою, перед заступанням в наряд і за розпорядженням командирів.

Під час огляду патронів перевірити:

- чи нема на гільзах іржі і пом'ятостей, чи не хитається куля в дульці гільзи;

- чи нема на капсулі зеленого нальоту і чи не виступає капсуль вище поверхні дна гільзи;
- чи нема серед бойових патронів навчальних.

Всі несправні патрони віддаються на склад.

Якщо патрони запилились, забруднились, покритися невеликим зеленим нальотом або іржею, їх необхідно обтерти сухим чистим ганчір'ям. Обтирати патрони промасленою ганчіркою і споряджати патронами магазини занадто змащеними всередині, забороняється.

Підготовка автомата (кулемета) до стрільби

74. Підготовка автомата (кулемета) до стрільби здійснюється з метою забезпечення беззводмовної роботи його під час стрільби.

Автомат (кулемет) готується до стрільби під керівництвом командира відділення.

75. Для підготовки автомата (кулемета) до стрільби необхідно:

- здійснити чищення, оглянути автомат (кулемет) в розібраному стані і змастити його;
- оглянути автомат (кулемет) у зібраному стані;
- оглянути магазини.

Безпосередньо перед стрільбою протерти насухо канал ствола (нарізну частину і патронник), оглянути патрони і спорядити ними магазини.

Якщо автомат (кулемет) довгий час знаходився на морозі, то перед його зарядженням декілька разів енергійно відтягнути назад і просунути вперед затворну раму.

Розділ VII

Перевірка бою автомата (кулемета) і приведення до нормального бою

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

76. Автомат (кулемет), який знаходиться у підрозділі, повинен бути завжди готовим до застосування і бути приведеним до нормального бою. Перевірка бою автомата (кулемета) здійснюється:

- при поступленні його у підрозділ;
- після ремонту, заміни частин, які могли б змінити його бій;
- після виявлення під час стрільби ненормальних відхилень куль. У бойовій обстановці повинні бути використані всі можливості для періодичної перевірки бою автоматів (кулеметів) і приведення їх до нормального бою.

77. Перед перевіркою бою автомат (кулемет) слід ретельно оглянути і усунути виявлені несправності.

78. Перевірка бою автомата (кулемета) і приведення його до нормального бою здійснюється під керівництвом командира роти (батареї, взводу) на стрільбищі в безвітряну погоду, в зачиненому тирі або на захищеній від вітру ділянці стрільбища при нормальному освітленні.

Прямі начальники (до командира частини включно) повинні слідкувати за точним дотриманням правил перевірки бою і приведення до нормального бою автоматів (кулеметів).

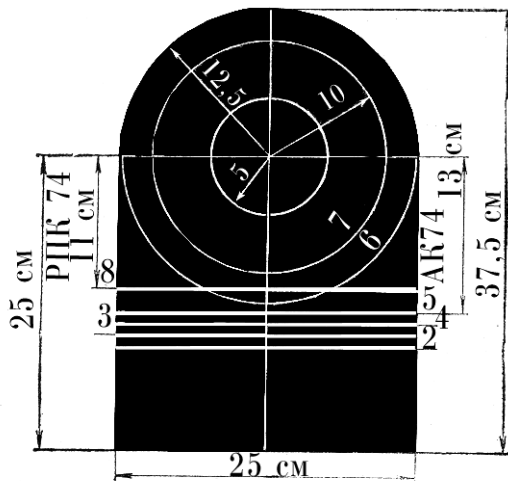
79. Стрільба під час перевірки бою автоматів (кулеметів) і приведення їх до нормального бою здійснюється кращими автоматниками (кулеметниками), відібраними командиром підрозділу.

Під час перевірки бою повинні бути присутніми автоматники (кулеметники), за якими закріплені автомати (кулемети), їх командири відділень і майстер з ремонту зброї з необхідним інструментом.

80. Перевірка бою автомата (кулемета) і приведення його до нормального бою здійснюється стрільбою патронами із звичайною кулею. Дальність стрільби 100 м, приціл 3, цілик 0. Положення для стрільби: із автомата - лежачи з упора, із кулемета - лежачи із сошки.

Автомат - без багнета. Автомат приводиться до нормального бою з дульним гальмом - компенсатором, а кулемет - з полум'ягасником, які в подальшому під час стрільби не згвинчуються.

81. Стрільба ведеться по перевіроочній мішені (або по чорному прямокутнику розміром 35см по висоті і 25см по ширині), закріпленій на білому щиті висотою і шириною 0,5м. Під час стрільби по перевіроочній мішені (мал. 53) точкою прицілювання служить середина нижнього краю мішені, відрізаної під час стрільби із автомата по п'ятій горизонтальній, під час стрільби із кулемета - по воїсьмій горизонтальній лінії; за контрольну точку (нормальне положення середньої точки влучення) береться центр кол. Під час стрільби по чорному прямокутнику точкою прицілювання служить середина нижнього краю прямокутника; положення контрольні точки відмічається по прямовісній лінії вище точки прицілювання під час стрільби із автомата на дальності 13см, із кулемета на дальності 11см. Точка прицілювання повинна знаходитися приблизно на рівні очей того, хто стріляє.

Мал. 53. Перевірочна мішень

82. Перевірка бою і приведення до нормального бою здійснюється: автомата - стрільбою одиночними пострілами (4 патрони), кулемета - спочатку стрільбою одиночними пострілами (4 патрони), а потім автоматичним вогнем (8 патронів у 2 - 3 черги).

Перевірка бою

83. Для перевірки бою одиночними пострілами той, хто стріляє, здійснює чотири постріли, ретельно і одноманітно прицілюючись під середину нижнього краю перевіркової мішені (чорного прямокутника). Після припинення стрільби командир, що керує перевіркою бою оглядає мішень і визначає кучність бою і положення середньої точки влучення. Солдатам і сержантам, які здійснюють стрільбу, оглядати мішені забороняється.

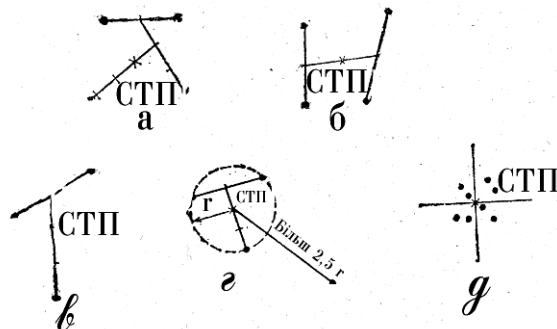
84. Кучність бою визнається нормальною, якщо всі чотири пробоїни або три (при одній, що відірвалася) вміщуються в коло діаметром 15 см. Якщо кучність розміщення пробоїн не задовільняє вимоги, то стрільба повторюється. При повторному незадовільному результаті стрільби автомат (кулемет) відправити до ремонтної майстерні для усунення причин розкидання куль.

Якщо кучність розташування пробоїн буде признана нормальною, то командир визначає середню точку влучення і її положення відносно контрольної точки.

85. Для визначення середньої точки влучення за чотирма пробоїнами потрібно:

- з'єднати прямою лінією дві найближчі пробоїни і дальність між ними розділити навпіл;
- отриману точку з'єднати із третьою пробоїною і дальність між ними розділити на три рівні частини;
- точку ділення найближчу до двох перших пробоїн, з'єднати із четвертою пробоїною і дальність між ними розділити на чотири рівні частини.

Точка ділення, найближча до перших трьох пробоїн і буде середньою точкою влучення чотирьох пробоїн (мал. 54, а)

Мал. 54. Визначення середньої точки влучення:

а, б – за чотирма пробоїнами; в – за трьома пробоїнами; г – визначення пробоїни, що відірвалася; д – під час стрільби автоматичним вогнем

Середню точку влучення можна визначити також наступним способом: з'єднати пробоїни попарно, потім з'єднати середини обох прямих і отриману лінію розділити навпіл; точка ділення і буде середньою точкою влучення (мал. 54, б).

86. Якщо всі чотири пробоїни не поміщуються в коло діаметром 15 см, то середню точку влучення дозволяється визначити за трьома більш кучно розташованими пробоїнами за умови, що четверта пробоїна віддалена від середньої точки влучення трьох пробоїн більше, ніж на 2,5 радіуса кола, яке вміщує ці три пробоїни. (мал. 54, г).

87. Для визначення середньої точки влучення за трьома пробоїнами потрібно:

- з'єднати прямою лінією дві найближчі пробоїни і дальність між ними розділити навпіл;
 - отриману точку з'єднати з третьою пробою і дальність між ними розділити на три рівні частини.
- Точка ділення, що є найближчою до перших двох пробоїн і буде середньою точкою влучення. (мал. 54, в).

54, в).

88. При нормальному бою автомата (кулемета) середня точка влучення повинна співпадати з контрольною точкою або відхилитися від неї у будь-якому напрямкові не більше, ніж на 5см, тобто вона повинна не виходити за межі малого кола перевірконої мішені.

Автомат (кулемет), бій якого ід час перевірки одиночними пострілами виявиться ненормальним, приводиться до нормального бою згідно ст.91.

89. Після перевірки бою кулемета одиночними пострілами здійснюється перевірка бою автоматичним вогнем. Для цього кулеметник здійснює 2 - 3 черги, розстрілявши вісім патронів, ретельно прицілюючись під середину нижнього краю перевірконої мішені (чорного прямокутника) і уточнюючи наведення кулемета для кожної черги.

Бій кулемета вважається нормальним, якщо не менше 6 пробоїн із 8 поміщуються в коло діаметром 20см і середня точка влучення при цьому відхиляється від контрольної точки не більше, ніж на 5см в будь-який бік, тобто не виходить за межі малого кола (габариту влучності) на перевірконій мішені.

Середня точка влучення під час стрільби автоматичним вогнем визначається наступним способом:

- згори чи знизу відраховується половина пробоїн і відділяється горизонтальною лінією;

- таким самим чином відраховується половина пробоїн праворуч або ліворуч і відділяється вертикальною лінією.

Точка перетину горизонтальної і вертикальної ліній визначає положення середньої точки влучення (мал. 54, д).

90. Кучність бою кулемета під час автоматичної стрільби залежить не лише від стану кулемета, а і від стріляючого. Тому при незадовільній кучності бою, стрільбу слід повторити із залученням більш досвідченого кулеметника.

Кулемет, бій якого під час перевірки автоматичним вогнем виявиться ненормальним, приводиться до нормального бою автоматичним вогнем згідно ст. 92.

Приведення до нормального бою

91. Якщо під час стрільби одиночними пострілами середня точка влучення відхилилась від контрольної в будь-який бік більше, ніж на 5см, то згідно цього здійснюються зміни положення мушки: якщо середня точка влучення нижче контрольної точки, то мушку потрібно вгвинтити, якщо вище - вигвинтити, якщо середня точка влучення лівіше контрольної точки, полозок мушки пересунути ліворуч, якщо правіше - праворуч.

При переміщенні мушки в бік на 1 мм середня точка влучення під час стрільби на 100м із автомата зміщується на 26см, із кулемета на 18см. Один повний оберт мушки переміщує середню точку влучення по висоті під час стрільби на 100м із автомата на 20см, із кулемета - на 14см.

Правильність переміщення мушки перевіряється повторною стрільбою.

92. Якщо при автоматичній стрільбі середня точка влучення відхилилась від контрольної більше, ніж на 5см, то після огляду кулемета і перевірки його установки стрільбу слід повторити. Якщо в результаті повторної стрільби середня точка влучення все ж відхиляється більше, ніж на 5см, то потрібно змінити положення мушки (ст. 91). Після зміни положення мушки стрільба повторюється.

Якщо кулемет не вдається привести до нормального бою автоматичним вогнем, то він направляється до ремонтної майстерні для огляду і ремонту.

93. Після приведення автомата (кулемета) до нормального бою стара мітка на полозкові мушки забивається, а замість неї набивається нова.

Останній результат стрільби під час приведення до нормального бою автомата (кулемета) одиночними пострілами і автоматичним вогнем заноситься в картку якісного стану автомата (кулемета).

Вивірка прицілу НСПУ, перевірка бою і приведення до нормального бою автомата (кулемета) з прицілом НСПУ

94. Після закінчення перевірки бою чи приведення до нормального бою автомата АК-74Н, АКС-74Н і кулемета РПК-74Н, РПКС-74Н з відкритим прицілом здійснюється вивірка прицілу НСПУ. Для цього необхідно:

- перевірити наявність на шкалі механізму кутів прицілювання НСПУ надписи (маркування) у автомата "АК-74", у кулемета - "РПК-74";

- приєднати до автомата (кулемета) приціл НСПУ; обертанням маховичка поставити приціл на поділку 4;

- закріпити автомат (кулемет) у прицільному верстаті і навести його по відкритому прицілу, поставленому на ділення 4, в точку прицілювання на середині нижнього краю перевірконої мішені (чорного прямокутника), потім нижню частину мішені (прямокутника) заклеїти смужкою білого паперу завширшки 2 см;

- ввікнути приціл НСПУ, спостерігаючи у нього і обертаючи маховичок механізму регулювання і кільце діафрагми, підібрати оптимальну яскравість сітки і найкращу видимість мішені;

- перевірити, куди спрямована вершина кутника сітки прицілу; якщо вона не співпадає із серединою нижнього краю перевірконої мішені (чорного прямокутника), то спеціальним ключем відпустити на один-два

оберти стопорні гвинти механізму кутів прицілювання і обертанням маховичка прицілу та гвинта шкали бічних поправок співмістити вершину кутника сітки з серединою нижнього краю мішені (прямокутника), при цьому шкала прицілу не повинна переміщуватися; потім обережно загвинтити стопорні гвинти до кінця;

- перевірити чи не змістився кутник сітки прицілу від точки прицілювання під час загвинчування стопорних гвинтів, якщо він змістився, вивірити приціл у викладеній вище послідовності;

- вимкнути приціл;

- зняти автомат (кулемета) із верстата.

95. Після вивірки прицілу НСПУ здійснюється перевірка бою і приведення до нормального бою автомата (кулемета) з прицілом НСПУ за тими ж правилами, що і з відкритим прицілом, лише замість установки відкритого прицілу на ділення 3 на НСПУ встановлюється приціл на ділення 4 і контрольна точка відмічається під час стрільби із автомата над точкою прицілювання на дальності 24см, із кулемета - на дальності 20см.

При відхиленні середньої точки влучення від контрольної більше, ніж на 5см, необхідно відпустити стопорні гвинти і обертанням маховичка прицілу і гвинта шкали механізму бічних поправок внести необхідні зміни, після чого стопорні гвинти загвинтити до кінця і повторити стрільбу. Оберт маховичка або шкали на одну поділку під час стрільби на 100м відповідає переміщенню середньої точки влучення на 5см.

ЧАСТИНА ДРУГА ПРИЙОМИ І ПРАВИЛА СТРІЛЬБИ ІЗ АВТОМАТА (КУЛЕМЕТА)

Розділ VIII

Прийоми стрільби із автомата (кулемета)

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

96. Автомат (кулемет) у бойових умовах переноситься із приєднаним до нього спорядженим магазином. Частина магазинів, споряджених патронами, для ручного кулемета в бою може переноситися автоматниками (стрільцями) відділення.

97. Стрільба із автомата (кулемета) може вестись із різних положень і з будь-якого місця, звідки видно ціль або ділянку місцевості, на якій очікується поява противника.

Під час ведення вогню з місця у пішому порядку автоматник (кулеметник) приймає положення для стрільби стоячи, з коліна і лежачи (в залежності від умов місцевості і вогню противника). Під час руху автоматник (кулеметник) може вести вогонь на ходу і з короткої зупинки.

Під час пересування на бронетранспортері, бойовій машині піхоти, автомобілі, танкові і десантних переправних засобах автоматник (кулеметник) для ведення вогню приймає зручну для нього позу, дотримуючись правил безпеки.

98. В бойових умовах місце для стрільби автоматник (кулеметник) займає і обладнує по наказом командира відділення або самостійно. У наказі для зайняття місця для стрільби командир може також визначити час на обладнання позиції, положення для стрільби, сектор обстрілу або напрямок стрільби.

Для стрільби із автомата (кулемета) необхідно вибирати таке місце, яке забезпечує найкращий огляд і обстріл, маскуванню автоматника (кулеметника) від спостереження і вогню противника і дозволяє зручно виконувати прийоми стрільби. У залежності від обстановки місце для стрільби вибирається у траншеї, окопі, воронці від снаряду, канаві, за каменем, пеньком і т.ін. У населеному пункті місце, для стрільби може бути вибрано у вікні будівлі, на горищі, у фундаменті будови і т.ін.

Не слід обирати місце для стрільби поблизу відокремлених місцевих предметів, а також на гребенях узвишень.

99. При завчасній підготовці місця для стрільби необхідно перевірити можливість ведення вогню у заданому секторі або напрямку, для чого автомат (кулемет) послідовно наводиться на різні місцеві предмети. Для зручності і підвищення ефективності вогню із автомата необхідно підготувати упор під ців'є. Якщо сошка кулемета встановлена високо або низько, під час наведення кулемета не слід піднімати або опускати приклад в плечі: в цьому випадку необхідно переставити кулемет вперед або назад, а за неможливості це зробити підготувати під лікті упор або ямки.

100. Для зайняття місця для стрільби подається команда, наприклад: **“Такому-то** (автоматнику або кулеметнику такому-то), **місце для стрільби там-то - до бою”**. За цією командою автоматник (кулеметник), примірюючись до місцевості швидко займає вказане місце і готується до стрільби.

101. Для зміни місця для стрільби подається команда, наприклад: **“Такому-то** (автоматнику або кулеметнику такому-то), **переміститися туди-то - вперед”**. За цією командою автоматник (кулеметник) оцінює шлях пересування на нове місце, закриті місця для зупинок і спосіб пересування, якщо вони не вказані у команді.

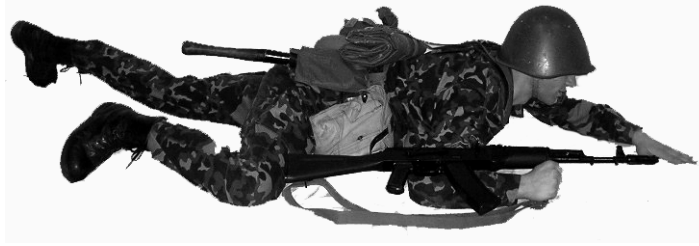
У залежності від обстановки і характеру місцевості автоматник (кулеметник) в бою пересовуються бігом, прискореним кроком, перебіганням або переповзанням. Перед початком пересування автомат (кулемет)

ставиться на запобіжник.

Під час руху бігом, прискореним кроком і перебігання автомат (кулемет) утримується обома руками, як зручніше, ноги сошки кулемета повинні бути розведеними.

Під час переповзання автомат (кулемет) утримується правою рукою за ремінь біля верхньої антабки або за ців'є (мал. 55). Ноги сошки кулемета при цьому повинні бути складеними і закріпленими застіркою.

102. Для успішного виконання бойових завдань автоматник (кулеметник) повинен в доскональності володіти прийомами стрільби із автомата (кулемета).

Мал. 55. Утримання автомата під час переповзання по - пластунськи.

Кожен автоматник (кулеметник), керуючись загальними правилами виконання прийомів стрільби і враховуючи свої індивідуальні особливості, повинен відпрацювати і застосовувати найбільш вигідні і стійкі положення для стрільби, добиваючись одноманітного положення голови, корпусу, рук і ніг.

У залежності від фізичних особливостей автоматники (кулеметника), дозволяється здійснювати стрільбу із лівого плеча, прицілюватися із відкритими обома очима і т.ін.

103. Стрільба із автомата (кулемета) складається із підготовки до стрільби, здійснення стрільби (пострілу) і припинення стрільби.

ПІДГОТОВКА ДО СТРІЛЬБИ

104. Автоматник (кулеметник) готується до стрільби за командою або самостійно. На навчальних заняттях наказ для підготування до стрільби може подаватися роздільно, наприклад: **“На рубіж відкриття вогню, кроком - руш”** і потім **“Заряджай”**. Якщо потрібно перед наказом "заряджай" вказується положення для стрільби.

105. Підготовка до стрільби включає прийняття положення для стрільби і заряджання автомата (кулемета).

106. Для прийняття положення для стрільби лежачи потрібно:

1) **Якщо автомат в положенні “на ремінь”**, додати праву руку по реміню дещо вгору і, знімаючи автомат з плеча, підхопити його лівою рукою за спускову скобу і ствольну коробку, потім взяти автомат правою рукою за ствольну накладку і ців'є дульною частиною вперед. Одночасно з цим зробити повний крок правою ногою вперед і трохи праворуч. Схиляючись уперед, опуститися на ліве коліно і поставити ліву руку на землю попереду себе, пальцями праворуч (мал. 56, а); потім, опираючись послідовно на стегно лівою ногою і передпліччя лівою рукою, лягти на лівий бік і швидко повернутися на живіт, розкинувши злегка ноги в боки передньою частиною назвні, автомат при цьому положити ців'є на долоню лівої руки (мал. 56, б).

а

б

Мал. 56. Порядок прийняття положення для стрільби лежачи з автомату:

а – автоматник впирається на ліве коліно та ліву руку;

б – автомат утримується лівою рукою за ців'є

2) Якщо автомат у положенні “На грудях”, взяти лівою рукою автомат знизу за ців’є і ствольну накладку і, припіднімаючи його дещо вперед і вгору, вивести праву руку з-під ремня, а потім перекинути ремінь через голову і взяти автомат правою рукою за ствольну накладку і ців’є дульною частиною вперед. У подальшому, положення для стрільби лежачи приймається так само, як і з положення з автоматом “на ремінь”.

3) Якщо кулемет у положенні “на ремінь”, подати праву руку по ремню дещо вгору і, знімаючи кулемет з плеча, підхопити його лівою рукою за спускову скобу і ствольну коробку; потім взяти кулемет правою рукою за ствольну накладку і ців’є, лівою рукою розвести ноги сошки. Одночасно з цим зробити повний крок вперед правою (лівою) ногою і, нахилившись вперед, поставити кулемет на сошку у напрямку стрільби; не розгинаючись, спертися обома руками об землю, відкинути ноги назад і лягти на живіт, розкинувши ноги носками назовні (мал. 57).

4) Якщо кулеметник переповзає, не піднімаючись, розвести ноги сошки, поставити кулемет на сошку, лягти на живіт, розкинувши ноги в боки, носками назовні.

107. Для прийняття положення для стрільби з коліна потрібно: взяти автомат (кулемет) в праву руку (ст. 106) за ствольну накладку і ців’є дульною частиною вперед і одночасно з цим, відставивши праву ногу вперед, опуститися на праве коліно і присісти на каблук; стегно лівою ноги при цьому повинно залишатися у вертикальному положенні, а стегна повинні складати кут, близький до прямого: перекласти автомат (кулемет) ців’є у ліву руку, направивши його в бік цілі (мал. 58).

108. Для прийняття положення для стрільби стоячи потрібно:

1) Якщо автомат (кулемет) у положенні “на ремінь”, повернутися у півоберта праворуч відносно до напрямку на ціль і, не приставляючи лівою ноги, відставити її ліворуч приблизно на ширину пліч, як зручніше автоматнику (кулеметнику), розподіливши при цьому вагу тіла рівномірно на обидві ноги. Одночасно, подаючи праву руку по ремню дещо вгору зняти автомат (кулемет) із плеча і, підхопивши його лівою рукою знизу за ців’є і ствольну накладку, енергійно подати дульною частиною вперед, в бік цілі (мал. 59).

а

б

В

Мал. 57. Прийняття положення для стрільби лежачи з кулемета:
а – установка кулемета; б – упирання руками о землю;
в – положення для стрільби лежачи

2) Якщо автомат у положенні “на груди”, взяти лівою рукою автомат знизу за ців’є і ствольну накладку і, припіднімаючи його дещо вперед і вгору, вивести праву руку з-під ремня, а потім перекинути ремінь через голову. Одночасно з цим повернутися в півоберта праворуч і, не приставляючи лівою ноги, відставити її ліворуч приблизно на ширину пліч, як зручніше автоматнику, і енергійно подати автомат дульною частиною вперед в бік цілі (мал. 59).

Мал. 58. Положення для стрільби з коліна

Мал. 59. Положення для стрільби стоячи

3) Якщо кулемет біля ноги, то необхідно одночасно з поворотом енергійно подати кулемет дульною частиною вперед, в бік цілі, підхопивши його лівою рукою за ців’є. Ноги при цьому можна не розводити.

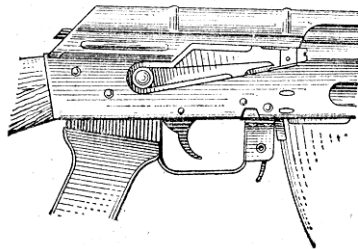
109. Після прийняття положення для стрільби з автоматом в положенні “на груди” дозволяється ремінь з шиї не знімати, а використовувати його для більш міцного утримування автомата при стрільбі (мал. 60).

Мал. 60. Положення для стрільби з автомата з використанням ременю:
а – з коліна; б - стоячи

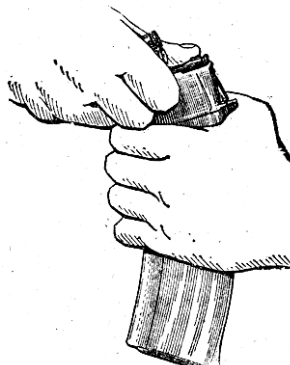
110. Для заряджання автомата (кулемета) потрібно:

- приєднати до автомата (кулемета) споряджений магазин (ст. 7, п.10), якщо він не був до нього приєднаним раніше;
- зняти автомат (кулемет) із запобіжника;
- поставити перевідник на необхідний вид вогню;
- енергійно відвести затворну раму назад до кінця і відпустити її;
- поставити автомат (кулемет) на запобіжник (мал. 61), якщо не передбачається негайного відкриття вогню або не надійшло команди “Вогонь”, і правою рукою взятися за пістолетну рукоятку.

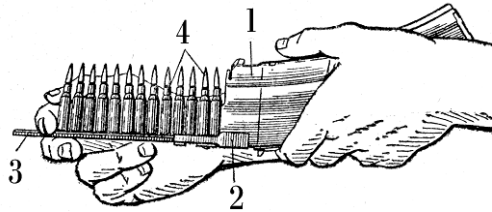
Мал. 61. Автомат (кулемет) встановлений на запобіжник

111. Якщо перед заряджанням автомата (кулемета) магазин не був спорядженим патронами або патрони були використані повністю під час стрільби, то необхідно спорядити магазин.

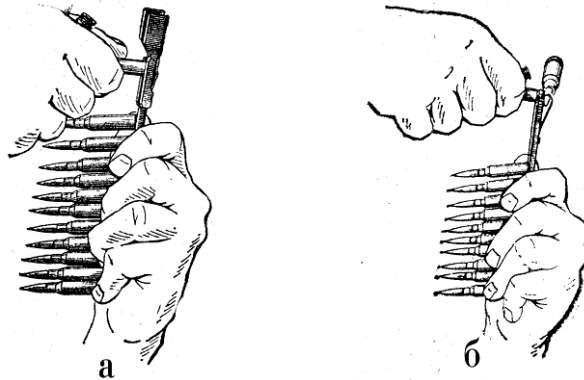
Мал. 62. Спорядження магазину патронами

Для спорядження магазину патронами потрібно взяти магазин у ліву руку горловиною вгору і випуклою частиною боку ліворуч, а у праву руку - патрони кулями до мізинця так, щоб дно гільзи дещо було вищим над великим і вказівним пальцями. Утримуючи магазин з невеликим нахилом ліворуч, натиском великого пальця (мал. 62) вкладати патрони по-одному під загини бокових стінок дном гільзи до задньої стінки магазину.

Мал. 63. Спорядження магазину патронами з обойми:
1 – магазин; 2 – перехідник; 3 – обойма; 4 – патрони

Для спорядження магазину патронами із обойми необхідно: взяти магазин у ліву руку, правою рукою приєднати до нього перехідник так, щоб його загини увійшли у відповідні пази на горловині магазину (мал. 63); тримаючи магазин у лівій руці, правою рукою вставити обойму з патронами в перехідник, при цьому патрони повинні бути направлені кулями вгору; натискаючи вказівним пальцем правої руки на корпус гільзи (біля дна) верхнього патрона і, пропускаючи обойму між середнім і вказівним пальцями, втопити патрони в магазин: вийняти із перехідника пусту обойму, вставити нову обойму з патронами і доспорядити магазин; зняти з магазину перехідник. Застосування обойми прискорює спорядження магазину патронами.

Мал. 64. Спорядження обойми патронами:
а – з перехідником; б – без перехідника

Для спорядження обойми патронами вставити її в перехідник так, щоб вона ввійшла в пази перехідника і вперлася б в його упор. Тримаючи обойму з одягнутим перехідником в лівій руці, правою рукою, утримуючи патрон за кулю і верхню частину гільзи трьома пальцями (великим, вказівним і середнім), вставити його в пази обойми (мал. 64, а).

Обойму можна спорядити патронами і без перехідника; для цього взяти обойму у ліву руку, а в праву – патрон; натиснути на зачіп пружини, вставити патрон кулею між обоймою і пружиною (утопити зачіп) вставити патрони в пази обойми (мал. 64, б); вийняти кулю з-під пружини обойми.

112. Під час підготовки до стрільби із автомата з прикладом, який складається, потрібно перед зарядженням автомата відкинути приклад (ст. 15). У випадку відсутності часу на відкидання приклада (у разі раптового нападу противника) автоматник готується до стрільби (і веде вогонь) із автомата з прикладом, який складається, притиснувши автомат задньою частиною ствольної коробки і пістолетною ручкою до тулуба (мал. 65).

Мал. 65. Положення для стрільби зі складеним прикладом

Здійснення стрільби

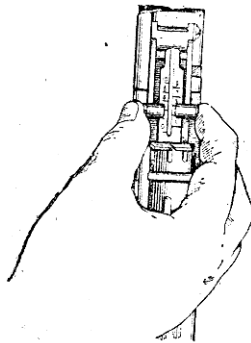
113. Вогонь із автомата (кулемета) ведеться за командами або самостійно в залежності від поставленого завдання і обстановки.

В наказі на відкриття вогню вказується: кому стріляти, ціль, приціл, цілик і точку прицілювання. Наприклад: **“Такому-то (автоматнику або кулеметнику такому-то), по спостерігачу, чотири, під ціль – вогонь”**, **“Відділення, по колоні, п'ять, в пояс – вогонь”**.

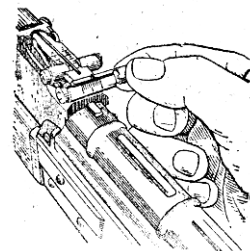
Під час стрільби по цілям на відстанях до 400 м приціл і точка прицілювання можуть не вказуватися. Наприклад: **“Автоматнику (кулеметнику), по атакуючій піхоті – вогонь”**. За цією командою автоматник (кулеметник) веде вогонь з прицілом 4 або “П”, а точку прицілювання вибирає самостійно.

114. **Здійснення стрільби (пострілу)** включає установку прицілу і цілика, перевідника на потрібний вид вогню, прикладку, прицілювання, спускання курка і утримання автомата (кулемета) під час стрільби.

115. Для **установки прицілу** потрібно наблизити автомат (кулемет) до себе, великим і вказівним пальцями правої руки стиснути застібок хомутика (мал. 66) і пересунути хомутик до суміщення його переднього зрізу з рискою (діленням) під відповідною цифрою на прицільній планці. Установка прицілу у кулемета можна здійснювати і за шкалою, нанесеною на зворотній (нижній) частині прицільної планки.

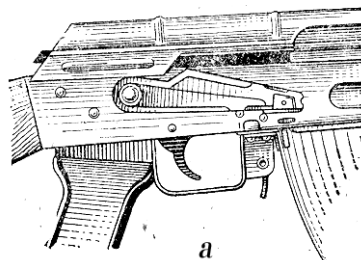

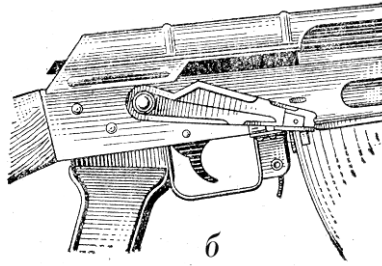
Мал. 66. Установка прицілу

Мал. 67. Установка цілику

116. Для **установки цілика** потрібно відтягти маховичок гвинта цілика дещо вправо і обертанням його сумістити риску під прорізом гвинта з потрібною поділкою (мал. 67).

Мал. 68. Встановлення перевідника на необхідний вид вогню:
а – для ведення автоматичного вогню; б – для ведення одиночного вогню

117. Для установки перевідника на потрібний вид вогню (мал. 68) потрібно, натискаючи великим пальцем правої руки на виступ перевідника, повернути перевідник вниз: до першого клацання - для ведення автоматичного вогню (АВ), до другого - для ведення одиночного вогню (ОД).

118. Для прикладання автомата (кулемета) потрібно: не гублячи цілі із виду, уперти приклад у плече так, щоб відчувати щільне прилягання до плеча всього затильника; вказівний палець правої руки (першим суглобом) покласти на спусковий гачок; нахилити голову трохи вперед і, не напружуючи шиї, праву щоку прикласти до прикладу.

а

б

Мал. 69. Утримання автомата під час стрільби лежачи:
а – лівою рукою за ців'є; б – лівою рукою за магазин

Автомат утримувати лівою рукою за ців'є або за магазин, а правою - за пістолетну ручку (мал. 69).

Кулемет утримувати: під час стрільби із положення лежачи і із окопу стоячи або з коліна - лівою рукою за шийку приклада або за приклад знизу, а правою рукою за пістолетну ручку (мал. 70); під час стрільби із положення з коліна і стоячи поза окопом – лівою рукою за ців'є або магазин, а правою рукою за пістолетну ручку (як і автомат). Під час утримання кулемета за шийку приклада кисті рук міцно притискати одну до одної.

а

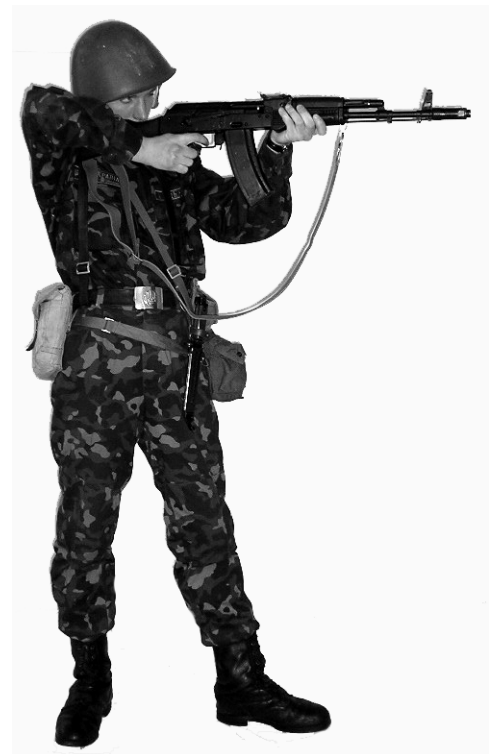
б

Мал. 70. Утримання кулемета під час стрільби лежачи і з окопу стоячи або з колена:
а – за шийку прикладу; б – з низу за приклад

Лікті під час прикладання повинні бути:
- ПОСТАВЛЕНІ НА ЗЕМЛЮ В НАЙБІЛЬШ ЗРУЧНЕ ПОЛОЖЕННЯ (ПРИБЛИЗНО НА ШИРИНУ ПЛЕЧЕЙ ІЗ ПОЛОЖЕННЯ ЛЕЖАЧИ І ІЗ ОКОПУ СТОЯЧИ АБО З КОЛІНА);

а

б

Мал. 71. Утримання автомата під час стрільби з положення:
а – з коліна; б - стоячи

- лікоть лівої руки поставлений на м'якість лівої ноги при коліні або дещо приспущений з нього, а лікоть правої руки припіднятий приблизно на висоту плеча (мал. 71, а) **під час стрільби із положення з коліна;**

- лікоть лівою руки притиснений до боку біля сумки для гранат, якщо автомат (кулемет) утримується за магазин, а лікоть правої піднято приблизно на висоту плеча (мал. 71,б) **під час стрільби із положення стоячи.**

Якщо під час прикладання використовується ремінь для більш міцного утримання автомата (кулемета) під час стрільби, то потрібно ремінь розмістити під кистю лівою руки так, щоб він притискав її до ців'я (мал72).

а

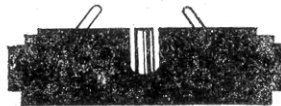

б

Мал. 72. Утримання автомата з використанням ремня під час стрільби з положення:
а – з коліна; б - стоячи

119. Для прицілювання потрібно заплющити ліве око, а правим дивитися через проріз прицілу на мушку так, щоб мушка була посередині прорізу, а вершина її була на рівні з верхніми краями гривки прицільної планки, тобто взяти рівну мушку (мал. 73).

Затримуючи дихання на видохи, переміщенням ліктів, а якщо потрібно, корпуса і ніг, підвести рівну мушку до точки прицілювання одночасно з цим натискаючи на спусковий гачок, першим суглобом вказівного пальця правої руки.

Мал. 73. Рівна мушка

Під час прицілювання потрібно слідкувати за тим, щоб гривка прицільної планки займала горизонтальне положення.

120. Для спуску курка потрібно, міцно утримуючи автомат (кулемет) і затаївши дихання, продовжувати повільно натискати на спусковий гачок до тих пір, доки курок непомітно для автоматника (кулеметника) не спуститься з бойового взводу, тобто поки не прозвучить постріл.

Якщо під час прицілювання рівна мушка значно відхилилася від точки прицілювання, потрібно, не посилювати і не послабляти тиску на спусковий гачок, уточнити наведення і знову збільшити натиск на спусковий гачок.

Під час спускання курка не слід надавати значення легким коливанням рівної мушки біля точки прицілювання. Бажання дотиснути спусковий гачок в момент найкращого зміщення рівної мушки з точкою прицілювання, як правило, призводить до смикання за спусковий гачок і до неточного пострілу. Якщо автоматник (кулеметник) натискаючи на спусковий гачок, відчує, що він не може більше не дихати, потрібно не збільшуючи і не зменшуючи тиску пальцем на спусковий гачок, поновити дихання і, знову затримавши його на видохи, уточнити наводку і продовжувати натискати на спусковий гачок.

121. Під час ведення вогню, особливо чергами, потрібно міцно притискати приклад до плеча, не змінюючи положення ліктів і зберігаючи рівну мушку під точкою прицілювання. Після кожної черги (пострілу) швидко поновити правильність прицілювання. Під час стрільби із положення лежачи, дозволяється автомат упирати магазином у ґрунт (мал. 74). Під час стрільби безперервним вогнем по широкій цілі плавно переміщувати рівну мушку з одного флангу цілі до другого.

Мал. 74. Положення під час стрільби з автомата з упором магазину в ґрунт

Припинення стрільби.

122. Припинення стрільби може бути тимчасовим і повним.

123. Для тимчасового припинення стрільби подається команда “Сій”, а під час стрільби у русі – “Припинити вогонь”.

За ціми командами автоматник (кулеметник) припиняє натискати на спусковий гачок, ставить автомат (кулемет) на запобіжник і, якщо потрібно, змінює магазин.

124. Для зміни магазину потрібно:

- від’єднати від автомата магазин;
- приєднати споряджений магазин.

Якщо у магазині були розстріляні всі патрони, то після приєднання спорядженого магазину до автомата (кулемета), потрібно зняти автомат (кулемет) із запобіжника, відвести затворну раму за ручку назад до кінця, відпустити її і знову поставити автомат (кулемет) на запобіжник.

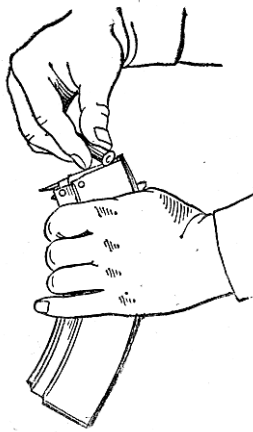
Мал. 75. Положення автомата після завершення вогню

125. Для повного припинення стрільби після команди “Сій” або “Припинити вогонь”, подається команда “Розряджай”. За цією командою автоматник (кулеметник) ставить автомат (кулемет) на запобіжник, відтягує хомутик назад, встановлюючи у автомата приціл на “П”, у кулемета приціл на 1 і цілик на 0, розряджає автомат (кулемет), а у автомата із прикладом, який складається, крім цього, складає приклад (ст. 15). Під час стрільби із положення лежачи опускає приклад (задню частину ствольної коробки) на землю, а дульну частину автомата, кладе на передпліччя лівою руки (мал. 75), і далі діє згідно обстановки.

Під час стрільби із окопу автомат після розрядження може бути покладений на бруствер окопу ручкою затворної рами вниз.

126. Для розрядження автомата (кулемета) потрібно:

- від’єднати магазин;
- зняти автомат(кулемет) із запобіжника;
- повільно відвести затворну раму за ручку назад, вийняти патрон із патронника і відпустити затворну раму;
- натиснути на спусковий гачок (спустити курок з бойового взводу);

Мал. 76. Виймання патронів з магазину

- поставити автомат (кулемет) на запобіжник, взяти його “на ремінь”, якщо стрільба велася із положення стоячи, або покласти (опустити приклад кулемета) на землю, якщо стрільба велась із положення лежачи;

- вийняти патрони із магазину і приєднати магазин до автомата (кулемета);
- підібрати патрон, вийнятий із патронника.

Для виймання патронів із магазину потрібно взяти магазин у ліву руку горловиною вгору, опорним виступом до себе, правою рукою за допомогою патрону, зсовуючи патрони по одному від себе, вийняти їх із магазину (Мал. 76).

127. Для вставання потрібно підтягти обидві руки на рівень грудей, утримуючи автомат правою рукою за ців'є і ствольну накладку, одночасно з цим звести обидві ноги разом (мал. 77, а), різко випрямляючи руки, підняти груди від землі і винести праву (ліву) ногу вперед (мал. 77, б), швидко встати і, якщо потрібно, почати рух. Під час вставання з кулеметом після винесення ноги вперед взяти кулемет, швидко піднятися, і, якщо потрібно, почати рух.

а

б

Мал. 77. Виконання команди “Встати”:

а – положення автоматника перед вставанням; б – винесення правої (лівої) ноги вперед

128. Після розряджання, якщо потрібно, командир подає команду “Зброю - до огляду”. За цією командою потрібно:

- **в положенні лежачи:** від’єднати магазин і покласти його біля автомата (кулемета) горловиною до себе, зняти автомат (кулемет) із запобіжника, відвести за ручку затворну раму назад і повернути автомат (кулемет) дещо вліво; після огляду командиром патронника і магазину відпустити затворну раму вперед,

спустити курок з бойового взводу (натиснути на спусковий гачок), поставити автомат (кулемет) на запобіжник і приєднати магазин до автомата (кулемета);

- **в положенні стоячи:** утримуючи автомат (кулемет) лівою рукою знизу за ців'є, правою від'єднати магазин і перекласти його у ліву руку подавачем догори (випуклою частиною від себе), пальцями лівої руки притиснути магазин до ців'я автомата (кулемета), зняти автомат (кулемет) із запобіжника, відвести затворну раму назад і повернути автомат (кулемет) дещо вліво (мал. 78).

Після огляду командиром патронника і магазину відпустити затворну раму вперед, спустити курок з бойового взводу (натиснути на спусковий гачок), поставити автомат (кулемет) на запобіжник, приєднати магазин і взяти автомат (кулемет) у положення "на ремінь" або взяти кулемет до ноги.

Мал. 78. Автомат, підготовлений до огляду в положенні стоячи

Прийоми стрільби з упору та із-за укриттів

129. В залежності від висоти упору або укриття автоматник (кулеметник) приймає положення для стрільби: лежачи, з коліна або стоячи.

130. Для стрільби із автомата з упору положити автомат ців'єм на упор і утримувати його лівою рукою за магазин або ців'є, а правою за пістолетну ручку (мал. 79 а, б).

а

б

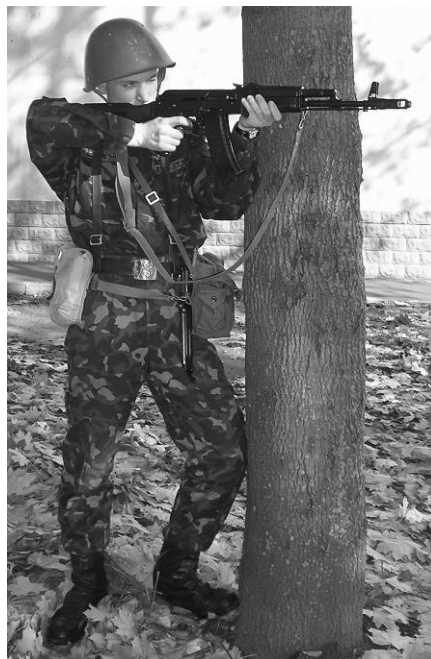

в

г

Мал. 79. Положення під час стрільби з упору:
*а – утримання автомата за магазин; б - утримання автомата за цівку;
в – з кулемета без використання сошки; г - з кулемета з використання
сошки*

а

б

Мал. 80. Положення під час стрільби із-за укриття:
а – з положення стоячи; б – з положення лежачи з автомата

Мал. 81. Положення під час стрільби з окопу:

Для стрільби із кулемета з упору покласти кулемет ців'єм на упор так, щоб упор не заважав роботі механізмів, ноги сошки можуть вільно вісити попереду упору (мал. 79, в) або бути складеними. Однак кулеметники завжди повинні намагатися використати за упор сошку кулемета (мал. 79, г).

Жорсткий упор для пом'якшення перекрити дерном, згорнутим плащ-наметом, скаткою шинелі і т.ін.

131. Для стрільби з-за дерева, кута будівлі та інших сховищ прийняти положення для стрільби, притулитися до укриття так, щоб воно захищало автоматника (кулеметника) від вогню противника, автомат (кулемет) тримати так само, як під час стрільби без укриття (мал. 80). Під час стрільби із-за невеликого укриття (окоп для стрільби лежачи, горбок) розміщуватися позаду укриття.

132. Для стрільби із окопу чи траншеї притулитися тулубом до стінки окопу, лікті обох рук сперти в землю, а прилад щільно притиснути до плеча, при цьому стрільбу можна вести як з упору, так і з руки, або з упиранням магазину на ґрунт (мал. 81).

Прийоми стрільби на ходу

133. Стрільба на ходу ведеться із автомата (кулемета) навскидку або з прикладом, притиснутим до боку.

134. Стрільбу навскидку (мал. 82) можна вести із короткої зупинки і на ходу (без зупинки).

Мал. 82. Положення під час стрільби на ходу навскидку

Для стрільби навскидку із короткої зупинки потрібно зупинитися і на момент постановки лівої ноги на землю одночасно уперти приклад в плече (вскинути автомат чи кулемет); не приставляючи правої ноги, прицілитися, здійснити одну - дві черги (постріли), відпустити автомат (кулемет), продовжити рух.

Для стрільби навскидку на ходу (без зупинки) вскинути автомат (кулемет) до плеча, направити його у ціль і, продовжуючи рух, відкрити вогонь.

135. Стрільба з прикладом, притисненням до боку, ведеться без зупинки. Для цього правою рукою притиснути приклад до правого боку без упору або з упором затыльником у плечову частину правої руки при ліктьовому суглобі (мал. 83). Якщо приклад складений, автомат правою рукою притиснути до боку ствольної коробки і пістолетної ручки (мал. 65); лівою рукою утримувати автомат за ців'є. Під час стрільби із кулемета, крім цього перекинути ремінь через ліве плече (мал. 84). Направити автомат (кулемет) в ціль і, не припиняючи рух, відкрити вогонь.

136. Під час стрільби на ходу перезарядження автомата (кулемета) здійснювати не припиняючи руху.

а

б

Мал. 83. Положення під час стрільби на ходу:
а – з прикладом, притиснутим до боку; б – з упором прикладу у плечову частину руки

Мал. 84. Положення під час стрільби на ходу з кулемета
Прийоми стрільби з лиж

137. Стрільба з лиж може вестись із автомата (кулемета) з місця (лежачи, з коліна, стоячи) і в русі.

138. Для стрільби з лиж лежачи взяти автомат (кулемет) в праву руку, палиці - в ліву. Залишаючи п'яти лиж на місці, носки лиж розвести в боки. Опораючись на палиці, опуститися на коліна. Покласти автомат (поставити кулемет на сошку) праворуч від себе (якщо сніг глибокий і м'який, то прикладом в сніг). З'єднати палиці, уставити кінець однієї з них в кільце другої; покласти їх перед собою і лягти так, щоб лікті упиралися у складені палиці, взяти автомат (кулемет) і прийняти положення для стрільби, як і під час стрільби лежачи без лиж (мал. 85).

а

б

Мал. 85. Положення під час стрільби з лиж лежачи:
а – з автомата; б – з кулемета

Для стрільби із кулемета на глибокому снігу як підставку під сошку кулемета і підпору під лікті можна використовувати палиці і лижі. Для цього з'єднати палиці і покласти їх під сошку кулемета; зняти одну лижу з ноги і покласти її гладенькою поверхнею догори під лікті.

139. Для стрільби з лиж з коліна поставити палиці з лівого боку, розвернути праву лижу носком вправо, опуститися правим коліном на праву лижу (мал. 86) і прийняти положення, як під час стрільби з коліна без лиж.

140. Для стрільби з лиж стоячи поставити палки з лівого боку, дещо розвернути праву лижу носком вправо (мал. 37) і прийняти положення, як для стрільби стоячи без лиж.

Для рівноваги під час стрільби з лиж стоячи можна використовувати палиці як упор, для чого закріпити їх петлями і покласти автомат (кулемет) ців'єм на петлі.

141. Для стрільби з лиж у русі петлі палок одягаються на кисті обох рук або на кисть однієї руки: стрільба із автомата (кулемета) ведеться так само, як і на ходу без лиж.

а

б

Мал. 86. Положення під час стрільби з лиж з коліна:
а – з автомата; б – з кулемета

а

б

Мал. 87. Положення під час стрільби з лиж стоячи:
а – з автомата; б – з кулемета

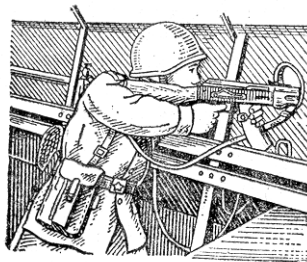
Прийоми стрільби під час пересування

142. Для стрільби із бронетранспортера, автомобіля і з десантно-переправочних засобів застосовуються будь-які зручні положення, що забезпечує стійкість автомата (кулемета) і безпеку сусідів. Для стрільби із бронетранспортера і автомобіля з місця короткої зупинки чи з ходу можуть застосовуватися прийоми, показані на мал. 88. При цьому спинки сидінь і інші будови всередині кузова бронетранспортера використовуються в якості опори для рук, передпліччя, тулубу і ніг. Під ців'є потрібно підкладати ремінь автомата (кулемета); ноги сошки кулемета складаються.

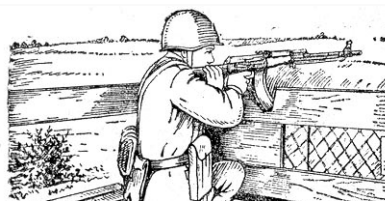
Ствол автомата (кулемета) під час стрільби через бійницю бронетранспортера подавати вперед так, щоб проріз прицілу знаходилась приблизно в 5 - 7 см від борта, а будови не заважало руху ручки затворної рами.

При прийнятті положення для стрільби поверх борту необхідно встати обома ногами на днище бронетранспортера, злегка зігнувши їх в колінах, або лівим коліном на сидіння і перенести дульну частину автомата (кулемета) через борт.

Для стрільби із автомата через бійницю бойовій машини піхоти необхідно відкрити заслінку бойниці, встановити автомат у бійницю і приєднати до нього гільзозбірник.

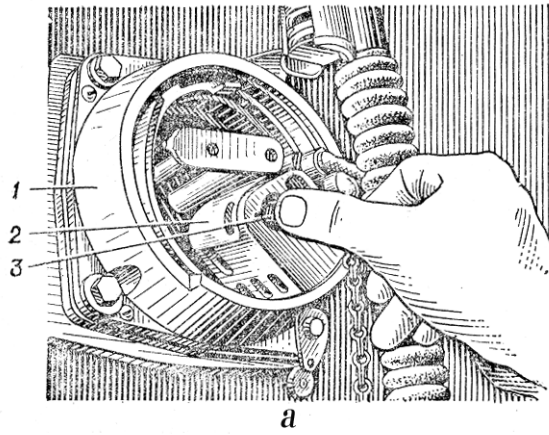

а

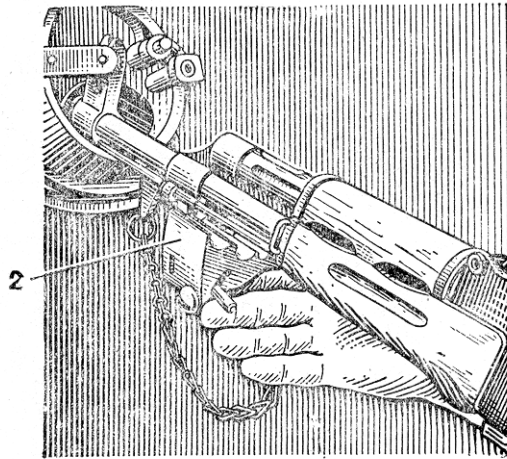

б

Мал. 88 . Положення під час стрільби:
а – з автомата через бійницю бронетранспортеру;
б – з кулемета поверх переднього борту автомобіля

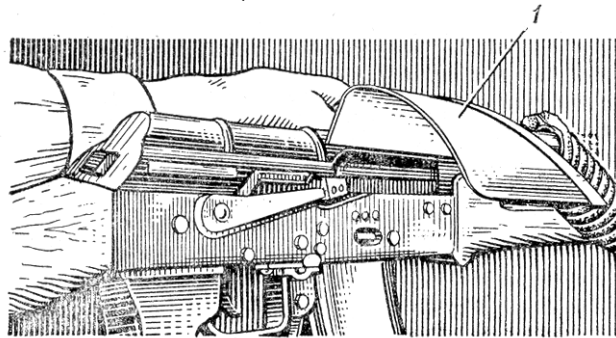

а

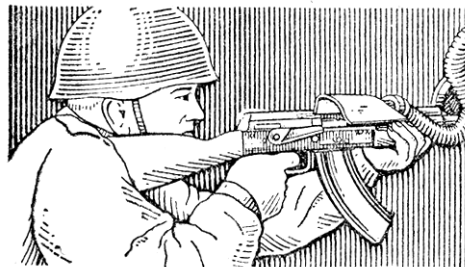

б

Мал. 89. Встановлення автомата в бойницю:
а – від'єднання замка від бойниці; *б* – приєднання замка до автомату;
 1 – бойниця; 2 – замок; 3 – планка

Мал. 90. Приєднання гільзовідбивача до автомату:
 1 – гільзовідбивач

Мал 91. Положення під час стрільби з автомату крізь бійницю бойової машини піхоти

Для встановлення автомата у бійницю потрібно звести планки замка і витягти замок із бійниці (мал. 89, *а*); відчинити замок, вставити у нього дульну частину автомата так, щоб замок був розташований ззаду газової камери (мал. 89, *б*) і зачинити замок; звести планки замка і вставити замок з автоматом в бійницю, повернути при цьому автомат мушкою вправоруч чи ліворуч. Гільзозбирач приєднати позаду колодки прицілу.

При веденні вогню автомат утримувати лівою рукою за ців'є (магазин), а правою за пістолетну рукоятку, права щока притуляється до прикладу, лікті тримаються трохи опущеними (мал. 90).

Під час ведення вогню із автомата через відкриту люку десантного відділення бойової машини піхоти

приймаються будь-які зручні положення, які забезпечують стійкість автомата і безпеку сусідів.

Прийоми стрільби по повітряних цілях

143. На відкритій місцевості стрільба із автомата (кулемета) по повітряних цілях здійснюється із положення лежачи, з коліна і стоячи (мал. 91).

Для стрільби із-за місцевих предметів, використовувати по можливості місцевий предмет в якості упору і прийняти положення для стрільби, як зручніше (стоячи, напівзігнувшись, з коліна).

Стрільба із бронетранспортера (бойовий машині піхоти) по повітряних цілях ведеться поверх бортів або через відкриті люки десантного відділення. Автоматник (кулеметник) приймає найбільш зручне положення (стоячи, напівзігнувшись, вставши колінами на сидіння), опираючись передпліччям і тулубом на частини машини.

Стрільбу із траншеї (ходу сполучення) по повітряних цілях вести:

- з упиранням передпліччя лівої руки і магазину автомата в передній схил траншеї або ходу сполучення (із встановленням сошки кулемета на бруствер або берму траншеї); якщо кут узвищення виявиться недостатнім, то присісти (мал. 92, а, б);

- з опорою спиною і лівою ногою в схили траншеї: припідняти ліву ногу як найвище і вперти її ступнею в схил траншеї, а спиною упертися у протилежний схил траншеї і злегка присісти. Автомат (кулемет) утримувати так само як і під час стрільби стоячи, але лікоть лівої руки уперти в стегно лівої ноги або виставити дещо вперед за коліно (мал. 92, в).

а

б

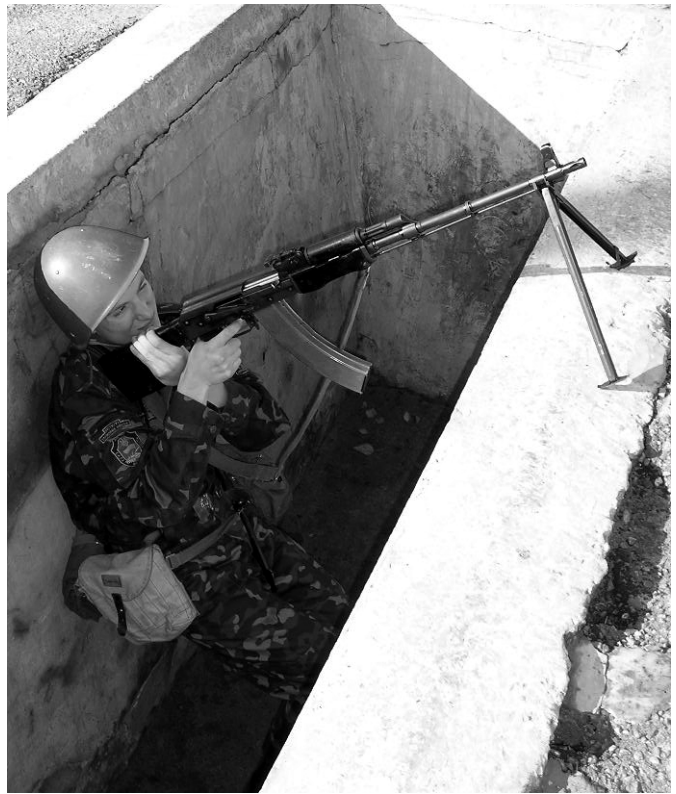

в

Мал. 92. Положення під час стрільби по повітряній цілі:
а – лежачи; б – з коліна; в – стоячи

А

Б

В

Мал. 93. Положення під час стрільби по повітряній цілі з траншеї:

А – з упором автомата магазином у передню крутість;

Б – з кулемета із сошки; В – з автомата з руки

Прийоми стрільби із вертольотів

144. Посадка у вертоліт і висадка з нього здійснюються за правилами і наказами, викладеними у Стройовому статуті Збройних Сил України, стосовно до дій на машинах.

Перед посадкою в вертоліт призначаються стріляючі і вказуються шкворневі установки для стрільби*, порядок розміщення особового складу і заміни місцями в польоті, за необхідністю і спосіб посадки в вертоліт. Стріляючі першими із вертольота розміщуються на сидіннях біля вказаних їм шкворневих установок, а чергові стріляючі - на місцях, які забезпечують зручну і швидку заміну місцями.

145. Для ведення вогню із вертольота необхідно перевести шкворневі установки із похідного положення в бойове і приєднати до них зброю. Приєднання зброї до установників здійснюється за наказом, наприклад: **“Зброю до установок – приєднати”**. За цією командою під час приєднання автомата (кулемета) до установки біля оглядового вікна необхідно:

- відчинити оглядове вікно і зафіксувати його у верхньому положенні; якщо стійка знаходиться у вертикальному положенні, то спочатку вийняти чеку стійки і опустити (відкинути) стійку на сидіння, а потім відчинити оглядове вікно;

- перевести стійку в бойове положення, піднявши і зафіксувавши її чекою у вертикальному положенні;

- підняти ручку вгору (якщо вона у нижньому положенні), положити автомат ців'єм на відкидну планку (під час приєднання кулемета спочатку відкинути відкидну планку назад, потім покласти кулемет ців'єм на ліжко); повернути ручку вниз, при цьому надмірних зусиль не прикладати і слідкувати, щоб ремінь автомата (кулемета) не притискався щічками разом із ців'єм;

- приєднати гільзозбірник, помістивши його кінцевик в отвір на напливі шкворневої головки, і перевірити чи не заважає він руху ручки затворної рами; за необхідністю підняти ручку шкворневої головки вгору, дещо подати вперед або назад автомат (кулемет) і опустити ручку вниз.

Під час приєднання автомата (кулемета) до установки біля вхідних дверей необхідно: замінити шкворневу головку (якщо була встановлена головка для кулемета Калашнікова); одягнути стріляючому запобіжний пояс і закріпити його до троса на стелі вантажної кабіни; повернути ферму приблизно на 90-120 градусів; приєднати автомат (кулемет) до установки, як біля оглядового вікна, приєднати гільзозбірник, відчинити (здвинути) двері; перевести ферму із закріпленим автоматом (кулеметом) у бойове положення, повернути її до заходження виступу ручки у фіксує гніздо дверей, встановити огорожу, помістивши кінцевик трубки в скоби на окантовці отвору вхідних дверей і прикріпивши його гачками до підлоги.

146. Вогонь із вертольота, як правило ведеться за командою (сигналом) командира. Попередньо перед відкриттям вогню подається команда (сигнал) **“Підготуватися до стрільби”**, за якою стріляючі приймають положення для стрільби і приєднують магазин з набоями до зброї, встановлюють приціл на постійну або вказану установку і ведуть спостереження за полем бою.

Найбільш зручно вести вогонь із вертольота із положення стоячи; можна вести вогонь із положення з коліна з опорою на сидіння або для зручності стрільби відкидати (опустити) сидіння. Кожний автоматник (кулеметник) повинен відпрацювати і застосовувати найбільш вигідне і рівноважне положення для стрільби з вертольота, яке забезпечує ведення вогню у можливому секторі обстрілу і безпеку сусідів. За командою (сигналом) **“Вогонь”**, необхідно зняти автомат (кулемет) із запобіжника, відтягнути затворну раму назад і відпустити її; виявивши ціль, за необхідності поставити уточнений приціл, прицілитися і відкрити вогонь. Після кожної черги швидко відновити правильність прицілювання.

По закінченню стрільби з гелікоптера за наказом (сигналом), наприклад: **“Припинити вогонь, розряджай”**, потрібно розрядити автомат (кулемет) і підготувати його до огляду. Після огляду, зброю поставити на запобіжник і за наказом, наприклад: **“Зброю від установок - від'єднати”**, необхідно підняти ручку шкворневої головки вгору і від'єднати автомат (кулемет).

147. Якщо не передбачається стрільба з вертольота, шкворневі установки, після від'єднання від них зброї переводяться у похідне положення за командою: **«Установки в похідне положення – перевести»**.

Для переведення установки біля ілюмінатора із бойового в похідне положення необхідно: вийняти чеку, відкинути стійку і розмістити її на сидінні повздовж борту; зачинити вікно; підняти стінку і зафіксувати її чекою у вертикальному положенні.

Для переведення установки біля вхідних дверей із бойового в похідне положення необхідно: зняти огорожу; повернути ферму всередину вантажної кабіни, щоб вона розмістилась вздовж борту; зачинити двері вантажної кабіни.

Розділ IX

ПРАВИЛА СТРІЛЬБИ З АВТОМАТА (КУЛЕМЕТА)

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

148. Для вдалого використання завдань в бою необхідно:

- безперервно спостерігати за полем бою;
- швидко та правильно готувати дані для стрільби;
- вміло вести вогонь по різноманітних цілях у різних умовах бойової обстановки, як вдень, так і вночі; для ураження групових і найбільш важливих одиночних цілей застосовувати зосереджений вогонь;
- спостерігати за результатами вогню і вміло його коректувати;

- стежити за витратою патронів в бою і приймати міри до своєчасного їх поповнення.

Спостереження за полем бою і цілевказання

149. Спостереження ведеться в цілях своєчасного виявлення розташування і дій противника. Крім того, в бою необхідно спостерігати за сигналами та знаками командира і результатами свого вогню.

Якщо немає особливих вказівок командира, солдати ведуть спостереження у вказаному їм секторі обстрілу.

150. Спостереження ведеться незброєним оком. Особливу увагу під час спостереження потрібно звертати на скриті підходи. Місцевість оглядати справа наліво, від ближчих предметів до дальніх. Огляд здійснювати уважно, так як виявленню противника сприяють незначні ознаки; такими ознаками можуть бути: блиск, шум, качання гілок, дерев і кущів, з'явлення нових місцевих предметів, зміни в положенні та формі місцевих предметів і т.ін.

При наявності біноклю використовують його тільки для більш старанного виявлення окремих предметів або ділянок місцевості; при цьому вживати заходів для того, щоб блиском скла біноклю не виявити місця свого розташування.

Вночі місце розташування і дій противника можуть бути встановлені по звуках і джерелу світла. Якщо в потрібному напрямку місцевість освітлена освітлювальним патроном або другим джерелом освітлення, швидко оглянути освітлену ділянку.

151. Про виявлені на полі бою цілі необхідно своєчасно доповісти командирі і правильно вказати їх розташування. Ціль вказується усною доповіддю або трасуючими кулями.

Доповідь повинна бути короткою, ясною та точною, наприклад: **“Прямо - широкий кущ, зліва – кулемет”, “Орієнтир другий, праворуч два пальці, під кущем - спостерігач”**.

Під час цілевказання трасуючими кулями здійснити в напрямку цілі одну- дві короткі черги.

Вибір цілі

152. Для автоматів (кулеметів) найбільше характерними є живі цілі - розрахунки кулеметів, групи стрільців або окремі фігури, які ведуть вогонь з різних положень, а також жива сила на автомобілях, мотоциклах і т.ін. Крім того, з автоматів (кулеметів) вогонь ведеться і по повітряних цілях. Цілі на полі бою можуть бути нерухомими, які з'являються на короткий час і рухомими.

153. Автоматник (кулеметник) в бою веде вогонь, як правило, в складі відділення або взводу, знищуючи цілі, указані йому командиром. Тому він повинний уважно слухати і точно виконувати всі команди командира.

154. Якщо автоматнику (кулеметнику) у бою ціль для влучення не указана, то він вибирає її сам. В першу чергу необхідно вражати найбільш небезпечні і важливі цілі, наприклад, розрахунки кулеметів і гармат, командирів і спостерігачів противника. Із двох рівних за важливістю цілей вибирають для обстрілу ближчу і найбільш уразливу. При появі під час стрільби нової, більш важливої цілі негайно перенести вогонь на неї.

Вибір прицілу, точки прицілювання і цілика

155. Для обирання прицілу, точки прицілювання і цілика необхідно визначити дальність до цілі і врахувати зовнішні умови, які можуть вплинути на дальність і напрямок польоту кулі. Приціл, цілик і точка прицілювання вибираються з таким розрахунком, щоб під час стрільби середня траєкторія проходила через середину цілі.

Під час стрільби на дальності до 400 м вогонь слід вести, як правило, з прицілом 4 або “П” і ціликом 0, прицілюючись у нижній край цілі або в середину, якщо ціль висока (зростові фігури і т.ін.).

Під час стрільби на відстані, які більше 400 м, приціл устанавлюють відповідно дальності до цілі, заокругленої до цілих сот метрів, і цілик 0. За точку прицілювання, як правило, приймається середина цілі. Якщо умови обстановки не дозволяють змінювати устанавку прицілу в залежності від дальності до цілі, то в обмеженнях дальності прямого пострілу вогонь слід вести з прицілом згідно дальності прямого пострілу, прицілюючись у нижній край цілі.

156. Дальність до цілі визначається окомірно. При цьому дальність до цілі і місцевих предметів визначається по відрізках місцевості, які добре запам'яталися у зоровій пам'яті, за ступенем видимості і величині цілей (предметів), яка уявляється, а також шляхом поєднання обох способів.

Під час визначення дальності по відрізках місцевості необхідно яку-небудь первинну відстань, яка міцно закріпилась в зоровій пам'яті (наприклад, відрізок 100, 200 або 300 м), уявно відкласти від себе до предмета (цілі).

Під час визначення дальності за ступенем видимості і величині предметів (цілей), яка уявляється, необхідно порівняти видиму величину цілі з закріпившимися в пам'яті видимими розмірами даної цілі на визначених дальностях.

Якщо ціль виявлена біля орієнтира або місцевого предмету, відстань до якого відома, то під час визначення дальності до цілі необхідно на око врахувати її віддалення від орієнтиру.

Вночі відстань до освітлених цілей визначається так само, як і вдень.

157. Під час визначення дальності окомірно необхідно врахувати наступне:

- величина, що уявляється, одного й того ж відрізка місцевості з віддаленням його від автоматника чи кулеметника (у перспективі) повільно скорочується;

- яри, лощини, річки, що перетинають напрямком на місцевий предмет або ціль, зменшують відстань;

- малі предмети (кущі, каміння, окремі фігури) уявляються віддаленіше, ніж великі предмети на тій

же відстані (ліс, гора, колона військ);

- однокольоровий, однотонний фон місцевості (луг, сніг, пашня) виділяє і нібито приближає предмети, які знаходяться на ньому, якщо вони пофарбовані інакше, а різноманітний фон місцевості, навпаки, маскує і нібито віддаляє предмети, що знаходяться на ньому;

- в похмурий день, в дощ, в сутінках, в туман відстані уявляються збільшеними, а в світлий, сонячний день, навпаки, зменшеними; в гірській місцевості видимі предмети ніби наближаються.

158. Значне відхилення зовнішніх умов від табличних (нормальних) змінює відстань польоту кулі або відхиляє її в сторону від напрямку (площі) стрільби.

За табличні умови стрільби приймаються: температура повітря +15°C, відсутність вітру і перевищення місцевості над рівнем моря, кут місця цілі не більше 15°.

159. Відхилення температури повітря від табличної (+15°C) викликає зміни дальності польоту кулі, збільшуючи її під час стрільби в літній умовах і зменшуючи взимку. Відстань польоту кулі під час стрільби в літніх умовах збільшується незначно, тому внесення поправок в установку прицілу або в положення точки прицілювання потрібно. Відстань польоту кулі під час стрільби взимку (в умовах низьких температур) на відстані більше 400 м зменшується на чималу величину (50-100 м), тому необхідно при температурі повітря вище -25°C точку прицілювання вибирати на верхньому краю цілі, а при температурі повітря нижче - 25°C збільшувати установку прицілу на 1 поділку.

160. Поправки в установку прицілу на перевищення місцевості над рівнем моря і на кут місця цілі враховуються тільки під час стрільби в горах, якщо дальність до цілі більше 400 м.

161. Боковий вітер значно впливає на політ кулі, відхиляючи її в бік. Величина відхилення кулі залежить від швидкості і напрямку бокового вітру і відстані до цілі. Чим сильніший боковий вітер, чим ближче до 90° кут, під яким він дує, і чим віддаленіше ціль, тим на більшу величину відхиляється куля в бік від напрямку стрільби. В зв'язку з цим необхідно вносити поправку на боковий вітер.

Вона враховується під час стрільби з автомату виносом точки прицілювання в фігурах цілі або метрах, під час стрільби з кулемету - установкою цілика в тисячних. Якщо у бою обстановка не дозволяє вносити поправки у цілик, то поправка на боковий вітер під час стрільби з кулемету враховується виносом точки прицілювання. Поправка на боковий вітер береться в ту сторону, звідки дує вітер. Так, при вітрі зліва точка прицілювання виноситься (цілик установлюється) ліворуч, при вітрі зправа - праворуч.

162. Величини поправок на боковий помірний вітер (швидкість 4 м/с) в метрах, фігурах людини і поділках цілика приводиться у наступній таблиці.

ВІДСТАНЬ СТРІЛЬБИ, М	ПОПРАВКИ НА БОКОВИЙ ПОМІРНИЙ ВІТЕР (4 М/С) ПІД КУТОМ 90° ДО НАПРЯМКУ СТРІЛЬБИ (НАБЛИЖЕНО)				
	Автомат		Кулемет		
	В МЕТРАХ	В ФІГУРАХ ЛЮДИНИ	в метрах	В ФІГУРАХ ЛЮДИНИ	В ДІЛЕННЯХ ЦІЛИКА
100	0.03	-	0.02	-	-
200	0.11	-	0.10	-	-
300	0.23	0.5	0.23	0.5	0.5
400	0.52	1	0.46	1.0	0.5
500	0.87	1.5	0.78	1.5	1.0
600	1.34	2.5	1.22	2.5	1.0
700	2.03	4	1.81	3.5	1.0
800	2.86	5.5	2.57	5.0	1.5
900	3.77	7.5	3.44	7.0	2.0
1000	4.92	10	4.42	9.0	2.0

Табличні поправки при сильному вітрі (швидкість 8 м/с) необхідно збільшити в два рази, а при слабкому вітрі (швидкість 2 м/с) - зменшити в два рази. При вітрі, що дує під гострим кутом до площини стрільби, поправку брати вдвічі менше, чим при вітрі, що дує під кутом, близьким до 90°.

Вибір моменту для відкриття вогню

163. Момент для відкриття вогню визначається командою командира "Вогонь", а під час самостійного ведення вогню – в залежності від умов і положення цілі.

Найбільше вигідні моменти для відкриття вогню: коли ціль можна влучити зенацька з близької відстані, коли ціль добре видно, коли ціль групується, підставляє фланг або піднімається у повний зріст; коли ціль наближається до місцевого предмету (орієнтиру), по якому визначена установка прицілу, уточнена стрільбою; під час руху, коли коливання машини найменше.

Раптовий вогневий напад на противника (особливо з флангу) справляє на нього приголомшену дію і наносить йому найбільше ураження.

Ведення вогню, спостереження за його результатами і коректування

164. Під час ведення вогню автоматник (кулеметник) повинен уважно спостерігати за результатами свого вогню і коректувати його.

Спостереження за результатами вогню ведеться по рикошетах, трасах куль і за поведінкою противника.

Коректування вогню проводиться зміною положення точки прицілювання по висоті і боковому напрямку чи зміною установки прицілу і цілика. Точка прицілювання виноситься на величину відхилення рикошетів або трас в бік, протилежний їх відхиленню від цілі (мал. 93).

Мал. 94. Винос точки прицілювання при коректуванні вогню

Якщо відхилення куль від цілі по дальності перевищує 100 м, то необхідно змінити установку прицілу на 1 поділ. Для коректування вогню по трасам необхідно, щоб стрільба велась патронами зі звичайними і трасуючими кулями в співвідношенні: на три патрони з звичайними кулями один патрон з трасуючою кулею, першим повинен бути патрон з трасуючою кулею. Патрони з трасуючою кулею в сонячну погоду промінати не радять (погано видно траси куль). Стрільба тільки патронами з трасуючими кулями приводить до підвищеного зносу каналу ствола.

165. Ознаками, що вказують на дійсність свого вогню, можуть служити: втрати противника, перехід його від перебіжок до переповзання, розчеплення і розгортання колон, послаблення або зупинення вогню противника, відхід його або відхід у сховище.

Стрільба по нерухомих цілях і цілях, що з'являються

166. Одиначну чітку видиму ціль обстрілюють короткими або довгими чергами, в залежності від важливості цілі, її розмірів і дальності до неї. Чим не безпечніше і чим далше ціль, тим довша повинна бути черга. Вогонь ведеться до тих пір, поки ціль не буде знищена або не зникне.

167. Для знищення цілі, що появилася, необхідно, помітити місце її появи, швидко приготуватися до стрільби і відкрити вогонь. Швидкість відкриття вогню має рішуче значення для ураження цілі. Якщо за час підготовки до стрільби ціль зникла, при повторній її появі уточнити наводку і відкрити вогонь. Під час стрільби по цілі, що неодноразово з'являється, слід мати на увазі, що вона може з'явитися і в новому місці, тому ураження її буде залежати від уважності під час спостереження, швидкості підготовки до стрільби і відкриття вогню.

Ціль, що з'явилася, вражають чергами, швидко слідуючими одна за одною.

168. Групова ціль, яка складається з окремих, чітко видимих фігур, обстрілювати чергами, послідовно переносючи вогонь з однієї фігури на іншу.

169. Широку ціль, що складається з нечітко видимих фігур або замасковану, і одиначну замасковану ціль, обстрілювати з розсіюванням куль по фронту цілі (маски) або з послідовним переносом точки прицілювання від одного флангу цілі (маски) до другого.

170. Стрільбу по атакуючій живій силі противника на дальності від 200 м і ближче, вести довгими чергами з розсіюванням куль по фронту цілі.

Розсіювання куль по фронту під час стрільби досягається кутовим переміщенням автомату (кулемету) по горизонту. Швидкість кутового переміщення автомату (кулемету) під час стрільби з розсіюванням куль по фронту цілі залежить від дальності стрільби і необхідної щільності вогню. При цьому щільність вогню у всіх випадках повинна бути не менше двох куль на кожний метр фронту цілі.

Стрільба по цілях, що рухаються

171. Під час руху цілі в бік стріляючого або від нього, на дальності, яка не перебільшує дальності прямого пострілу, вогонь вести з установкою прицілу, яка відповідає дальності прямого пострілу. На дальності яка перевищує відстань прямого пострілу, вогонь вести з установкою прицілу, яка відповідає тій дальності, на якій ціль може опинитися в момент відкриття вогню.

172. Під час стрільби по цілі, яка рухається під кутом до напрямку стрільби, точку прицілювання необхідно обирати попереду цілі і на такій відстані від неї, щоб за час польоту кулі, ціль просунулась на цю відстань. Відстань, на яку пересувається ціль за час польоту кулі до неї, називається **упередженням**. Упередження на рух цілі береться в фігурах цілі або в метрах.

Під час стрільби з кулемету упередження може бути взято до початку стрільби за допомогою цілика, при цьому цілик пересувається в бік руху цілі і прицілювання проводити в середину цілі. Якщо умови стрільби не дозволяють установити цілик, то упередження береться в фігурах цілі або в метрах.

173. Для визначення упередження під час стрільби з автомату (кулемету) по цілі, яка рухається під кутом 90° до напрямку стрільби, керуватися наступною таблицею.

Відстань стрільби, м	Ціль, що рухається зі швидкістю 3 м/с (приблизно 10 км/год.)			Мотоціль, що рухається зі швидкістю 20 км/год. (приблизно 6 м/с)	
	Упередження (приблизно)				
	у метрах	у фігурах людини	у діленнях цілика	у метрах	у діленнях цілика
100	0.34	0.5	1.5	0.63	3.0
200	0.72	1.5	2.0	1.34	3.5
300	1.16	2.5	2.0	2.14	3.5
400	1.66	3.5	2.0	3.06	4.0
500	2.24	4.5	2.0	4.15	4.0
600	2.91	6.0	2.5	5.39	4.5
700	3.70	7.5	2.5	6.85	5.0
800	4.63	9.5	3.0	8.56	5.5
900	5.62	11.5	3.0	10.40	6.0
1000	6.74	13.5	3.5	12.48	6.0

Під час руху цілі під гострим кутом до напрямку стрільби упередження береться в два рази менше, чим указано у таблиці.

Під час руху цілі з швидкістю більшою (меншою), чим указано в таблиці, упередження збільшується (зменшується) пропорційно зміні швидкості руху цілі.

174. Вогонь по цілі, яка рухається під кутом до напрямку стрільби, ведеться способом супроводження або способом очікування цілі (вогневого нападу).

Під час ведення вогню способом супроводження цілі автоматник (кулеметник) бере необхідне упередження і переміщує автомат (кулемет) в бік руху цілі, в момент найбільш правильної наводки веде вогонь короткими або довгими чергами в залежності від дальності стрільби і від швидкості руху цілі.

Під час ведення вогню способом очікування цілі (вогневого нападу), автоматник (кулеметник), прицілюється в точку, обрану попереду цілі, і з підходом цілі до цієї точки на величину півтора - двох табличних упереджень, міцно тримаючи автомат (кулемет), проводить довгу чергу; потім, якщо ціль не буде знищена, вибирає попереду неї нову точку прицілювання, прицілюється і при підході до неї на величину необхідного упередження здійснює довгу чергу і т.д. Якщо під час стрільби з кулемета упередження взято за допомогою цілика, вогонь відкривається при суміщенні рівної мушки з серединою цілі.

175. Використання трасуючих куль під час стрільби по цілям, що рухаються, забезпечує кращий нагляд за результатами стрільби і можливість уточнення упередження.

Стрільба по повітряних цілях

176. Вогонь з автоматів (кулеметів) по літаках, вертольотах і парашутистах ведеться у складі відділення або взводу на дальності до 500 м з установкою прицілу 4 або "П".

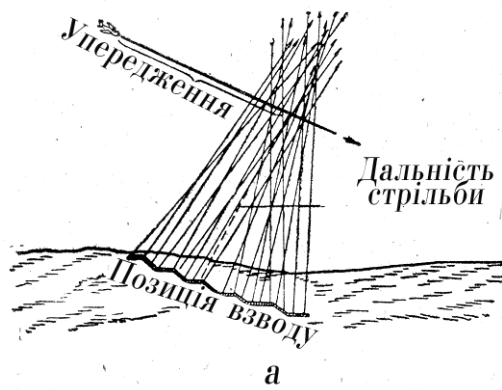
Вогонь по літаках і вертольотах відкривають тільки за командою командира, а по парашутистах - за командою або самостійно.

177. По літаку, що пікірує в бік стріляючого, стрільбу вести безперервним вогнем з прицілом 4 або "П", прицілюючись в головну частину цілі або наводячи автомат (кулемет) по стволу. Вогонь відкривати з дальності 700-900 м.

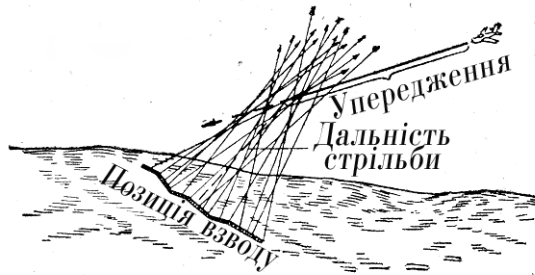
178. По літаку, що летить в бік або над автоматником (кулеметником), вогонь ведеться загороджувальним чи супроводжувальним способом.

Вогонь загороджувальним способом ведеться по літаках, що летять низько і мають швидкість польоту більше 150 м/с.

Під час ри ведення вогню загороджувальним способом вогонь відділення або взводу зосереджується за командою командира за напрямком руху літака, який наближається (мал. 94). В напрямку, який указаний в команді, автоматник (кулеметник) надає автомату (кулемету) кут підвищення приблизно 45° і відкриває вогонь, утримуючи автомат (кулемет) в приданому напрямку. Стрільба ведеться безперервним вогнем до виходу літака з зони вогню. Якщо автоматник чітко бачить поблизу цілі траси свого автомата (кулемета), то йому дозволяється, не зупиняючи ведення вогню, трохи перемістити автомат (кулемет) в бік цілі, досягаючи суміщення трас з ціллю.

а

б

Мал. 95. Ведення вогню загороджувальним способом по літаку:
а – що рухається вздовж фронту позиції взводу;
б – що рухається під кутом до лінії фронту позиції взводу

Під час коректування вогню по трасах слід мати на увазі, що траси, спрямовані на літак, уявляються стріляючому такими, що йдуть вище літака і трохи попереду нього.

По цілях, що літають в повітрі повільно - вертольотах, транспортних літаках - вогонь ведеться **супроводжувальним способом**. Упередження визначається і відраховується в бачених розмірах цілі (в фігурах). При веденні вогню супроводжуваним способом автоматник (кулеметник) підтримує лінію прицілювання попереду літака (вертольота) на величину потрібного упередження і здійснює довгу чергу.

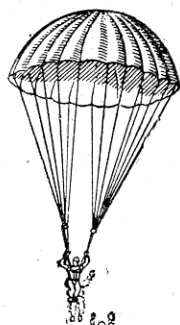
179. Для визначення упередження під час стрільби по повітряних цілях керуватися наступною таблицею.

Ціль та її швидкість	Відстань стрільби, м					
	100		300		500	
	у метрах	у корпусах цілі	у метрах	у корпусах цілі	у метрах	у корпусах цілі
Гелікоптер, 50 м/с	6	1	21	3	39	5
Транспортний літак 100 м/с	13	1	43	3	79	5

Примітка. Довжина корпусу літака прийнята рівною 15 м, вертольота - 8 м.

180. Вогонь по парашутистах ведеться довгими чергами. Точку прицілювання виносити в напрямку зниження парашутиста на величину, яка вказана в таблиці. Відлік упередження здійснюють від середини парашутиста (мал. 95).

Відстань стрільби, м	100	200	300	400	500
Винос точки прицілювання у фігурах парашутиста	Під ноги	1	2	2	3

Винос точки прицілювання на дві фігури

Мал. 96. Винос точки прицілювання під час стрільби по парашутисту

Стрільба в горах

181. В горах під час стрільби на відстанях вище 400 м, якщо висота місцевості над рівнем моря більше 2000 м, приціл, відповідний дальності до цілі у зв'язку з пониженою щільністю повітря, слід зменшити на 1 поділ; якщо висота місцевості над рівнем моря, менше 2000 м, то приціл не зменшують, а точку прицілювання вибирати на нижньому краю цілі.

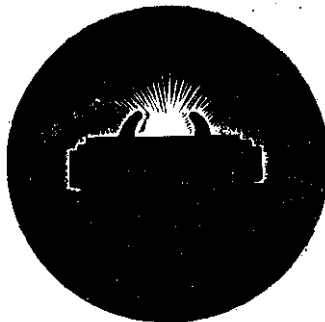
Під час стрільби в горах знизу вгору чи згори вниз, на відстанях більше 400 м і кутах місця цілі менше 30°, точку прицілювання слід вибирати на нижньому краю цілі, а при кутах місця цілі більше 30°, приціл, відповідний дальності до цілі, зменшити на 1 поділ.

Стрільба в умовах обмеженої видимості

182. Стрільба вночі по освітлених цілях проводиться так само, як і вдень. Під час освітлення місцевості автоматник (кулеметник), виявивши ціль, швидко установлює приціл, прицілюється і робить чергу.

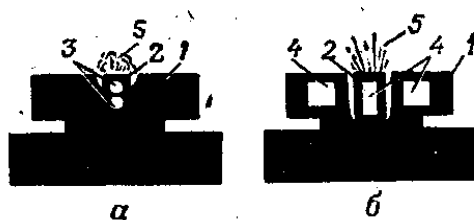
При короткочасному освітленні цілі (наприклад, місцевість освітлює освітлювальними патронами), вогонь потрібно вести з прицілом 4 або "П", прицілюючись під ціль, якщо відстань до цілі не більше 400 м, і в верхню частину цілі, якщо ціль знаходиться на відстані більше 400 м.

Щоб уникнути тимчасового осліплення, неможна дивитись на джерело освітлення.

Мал. 97. Прицілювання під час стрільби по цілі, що виявляє собі блискавками пострілів, за допомогою запобіжника мушки та прицільної планки

183. Стрільба вночі по цілі, яка виявила себе спалахом пострілів, ведеться з установкою прицілу 4 або "П", довгими чергами. Вогонь відкривається в той момент, коли спалах пострілів видно в центрі запобіжника мушки і на гвинці прицільної планки (мал. 96).

Мал. 98 Прицілювання під час стрільби вночі за допомогою самоосвітлювальних насадок:

а – що мають світлові точки; *б* – що мають світлові смуги; 1 – цілик; 2 – мушка; 3 – світлові точки; 4 – світлові смуги; 5 – блискавки пострілів

У тих випадках, коли запобіжник мушки і грівки прицільної планки не видні, автомат (кулемет) спрямовується на ціль по стволу.

Якщо використовувати пристосування для стрільби вночі з освітлювальними точками, то прицілювання по спалахах пострілів проводять, як показано на мал. 97а. Під час використання пристосування для стрільби вночі з освітленими стрічками при прицілюванні, береться рівна мушка, яка суміщується зі спалахом пострілів (мал. 97б).

184. Для стрільби по цілі, силует якої видно на фоні неба, заграви пожежі, снігу, потрібно автомат (кулемет) направити поряд з ціллю на світлий фон і взяти рівну мушку (мал. 98). Потім перемістити автомат (кулемет), підвести лінію прицілювання в середину силуету і відкрити вогонь. Стрільба ведеться довгими чергами. Під час стрільби по цілях, які видно на темному фоні (ліс, чагарник), наводка автомату (кулемету), здійснюється по стволу.

185. При завчасної підготовки до стрільби вночі з автомату в бруствері вирізають жолоб з таким розрахунком, щоб автомат, який поклали в нього, був направлений в напрямку можливої появи противника; положки ніг сошки кулемету обмежуються кілками так, щоб вони могли робити необхідні повздовжні переміщення; переміщення автомата (кулемета) за боковим напрямком в заданому секторі обмежується кілками; положення автомата (кулемета) по висоті фіксується шаром дерну (щільного снігу, дошкою з відрізами і т.п.), підкладеного під пістолетну рукоятку.

Мал. 99 Спосіб наведення в силует

186. Для кращого коректування вогню під час стрільби вночі доцільно використовувати патрони з трасуючими кулями.

187. Стрільба по цілях, які знаходяться безпосередньо близько від автоматника (кулеметника) і видають себе звуком, ведеться довгими чергами з напрямком автомату (кулемету) по стволу в бік звуку.

188. Стрільба по цілях, що знаходяться за димовою завісою або маскою, ведеться довгими чергами з розсіюванням куль по фронту.

Стрільба в умовах радіоактивного, хімічного та біологічного зараження

189. Стрільба в умовах радіоактивного, хімічного і біологічного зараження ведеться в індивідуальних засобах захисту. Стрільба в протигазі ведеться довгими чергами. Якщо під час стрільби проріз прицільної планки і мушка не видимі, наводка автомату (кулемету) здійснюється по стволу.

Під час ведення вогню на місцевості, яка заражена радіоактивними, отруйними чи біологічними засобами, необхідно оберегати від них в першу чергу ті частини автомата (кулемета), яких приходится торкатися під час стрільби.

Правила стрільби ті ж, що і для стрільби в звичайних умовах.

Після виходу з зараженої ділянки місцевості при першій можливості необхідно провести дезактивацію (дегазацію або дезінфекцію) автомата (кулемета).

Стрільба під час руху автоматника (кулеметника)

190. Стрільба під час руху автоматника (кулеметника) в пішому порядку, на бронетранспортері, бойовій машині піхоти і інших засобах можлива з короткою зупинкою і на ходу (з ходу).

З короткої зупинки ведеться прицільний вогонь за тими ж правилами, що і під час стрільби з місця. Готуватися до стрільби, встановлювати приціл і прицілюватися потрібно під час руху і гальмування машини. В момент зупинки уточнити правильність прицілювання і відкрити вогонь.

Стрільба на ходу під час дій в пішому порядку (з ходу під час дій на машинах) із-за значних коливань автомата (кулемета) ведеться, як правило, в обмеженій дальності прямого пострілу короткими чергами. Приціл устанавлюють згідно цій дальності і в ході стрільби може не мінятися. Точка прицілювання по висоті обирається на рівні нижнього краю цілі, а по боковому напрямку - в залежності від швидкості і напрямку руху машини і від характеру цілі (яка з'являється або рухається). Під час вогню поверх переднього (заднього) борту або під кутом не більше 30° до напрямку руху машини точку прицілювання по цілях, що з'явилися, в тиху погоду, як правило, за межі цілі не виносять.

Якщо вогонь ведеться в бік правого (лівого) борту під час руху машини зі швидкістю 10 км/год, точку прицілювання необхідно виносити на 4 тисячних (округлене) в бік, протилежний руху машини. Під час стрільби по живій силі слід запам'ятати наступне правило: точку прицілювання виносити праворуч (ліворуч) під час ведення вогню з правого (лівого) борту на число фігур (округлене), що дорівнює числу сот метрів до

цілі. Під час косого руху машини поправки зменшують в два рази.

Винос точки прицілювання на боковий вітер і упередження на рух цілі враховувати так, як і під час стрільби з місця.

Під час руху машини по нерівній місцевості або за наявності великих коливань стрільба ведеться довгими чергами з наводкою автомата (кулемета) по стволу без використання прицілу.

Для кращого коректування вогню використовують патрони з трасуючими кулями.

Стрільба з вертольотів

191. Під час ведення вогню з вертольота необхідно враховувати напрямок, швидкість і висоту польоту вертольота, напрямок і швидкість вітру і рух цілі.

192. Під час стрільби з вертольота, який летить на висоті до 50-70 м, по наземній цілі, коли кут місця цілі не більше 30°, приціл обирається відповідно нахилу дальності до цілі.

Під час стрільби з великої висоти установку прицілу необхідно зменшити (вносити поправку на кут місця цілі):

- при висоті польоту до 200 м і нахилу дальності до 300 м - на половину поділу;

- при висоті польоту до 200 м і нахилу дальності більше 300 м - на 1 поділ; точка прицілювання по висоті звичайно обирається на нижньому краю цілі.

Враховуючи обмежений час на стрільбу із вертольотів в можливих секторах обстрілу, вогонь можна вести на дальності до 500 м і висоті до 200 м з постійною установкою прицілу.

193. Точка прицілювання за боковим напрямком обирається з розрахунком відносу кулі під впливом швидкості польоту вертольота і відхилення кулі під дією бокового (за відношенням до напрямку польоту вертольота - зустрічного чи попутного) вітру, а також напрямку і швидкості руху цілі.

Лінійна величина відносу кулі під впливом швидкості вертольоту в метрах рівна вибору швидкості вертольота в м/с на час польоту кулі в секундах.

Лінійна величина відхилення кулі під дією бокового вітру і величина упередження на рух цілі при стрільбі з вертольота визначається за тими ж правилами, що і під час стрільби в пішому порядку. Поправку на боковий вітер необхідно враховувати при швидкості вітру більше 5 м/с, а упередження - при швидкості цілі більше 10 км/год.

Точку прицілювання за боковим напрямком під час стрільби з вертольота на відстанях найбільш ефективної стрільби (200 - 400 м) виносити від середини цілі в напрямку, зворотному польоту вертольота (під час стрільби з лівого борту-ліворуч, а з правого - праворуч) на величину в метрах:

а) під час стрільби по нерухомій (що з'являється) цілі:

- у тиху погоду - на 0,1 КРЕЙСЕРСЬКОЇ ШВИДКОСТІ ВЕРТОЛЬОТУ; НАПРИКЛАД, ПРИ КРЕЙСЕРСЬКІЙ ШВИДКОСТІ ПОЛЬОТУ ВЕРТОЛЬОТА 200 км/год точку прицілювання НЕОБХІДНО ВИНЕСТИ НА 20 м (200:10),

- при зустрічному (попутному) вітрі - на 0,1 шляхової швидкості; наприклад, при крейсерській швидкості вертольота 200 км/год і зустрічному вітрі 30 км/год точку прицілювання необхідно винести на 17 м (200-30)/10 ; напрямок і швидкість вітру визначається за місцевими предметами (за переміщенням диму, пилом, нахилом дерев і т.д.).

б) під час стрільби по цілях, що рухаються:

- до величини виносу точки прицілювання, призначеної для стрільби по нерухомій цілі, додається упередження під час зустрічного руху цілі і віднімається під час її попутного руху; наприклад, для стрільби з вертольота при його швидкості 200 км/год по піхоті на автомашині, яка рухається назустріч польоту вертольота на дальності 300 м зі швидкістю 50 км/год і при попутному вітрі 30 км/год точку прицілювання необхідно винести на 28 м $((200+30)/10 + 5$ м), де 5 м - упередження на рух цілі, взяте з таблиці упереджень.

194. Вогонь з вертольота, як правило, ведеться довгими чергами (10-15 пострілів) і в високому темпі. Для спостереження за результатами стрільби і коректування вогню потрібно ширше застосовувати патрони з трасуючими кулями. Стрільбу можна вести способом супроводження цілі або вогневого нападу (очікування цілі).

Під час ведення вогню способом, подібним супроводженню цілі, необхідно безперервно переміщувати зброю в напрямку, зворотному польоту вертольота (назад), на величину бокової поправки, а в момент найбільш правильної наводки, провести довгу чергу, потім уточнити величину виносу точки прицілювання і провести наступну чергу, в процесі стрільби (у випадку необхідності) підвести траси черги до цілі.

Під час ведення вогню способом, подібним вогневому нападу, необхідно обрати точку на відстані від середини цілі на величину полутора - двох бокових поправок і при сумісності ліній прицілювання з цієї точки, міцно утримуючи зброю, провести довгу чергу, в процесі стрільби (в випадку необхідності) підвести траси до цілі.

Постачання патронами і витрати в бою

195. Запас патронів автоматники (кулеметники) носять в магазинах і обоймах, які вкладені в сумку.

Забезпечення патронами автоматників (кулеметників) в бою здійснюється підносчиками патронів, виділеними командиром підрозділу. Після витрати половини запасу автоматник (кулеметник) доповідає про це командирі відділення.

Один магазин до автомата і три магазина до кулемета, споряджених патронами, повинні бути завжди у автоматника (кулеметника) як недоторканий запас, який витрачається тільки з дозволу командира.

БАЛІСТИЧНІ ТА КОНСТРУКТИВНІ ДАНІ
5,45 - мм АВТОМАТА КАЛАШНІКОВА (АК-74 ТА АКС-74),
5,45 - мм РУЧНОГО КУЛЕМЕТА КАЛАШНІКОВА (РПК-74 ТА РПКС-74) ТА 5,45 - мм ПАТРОНА ДО
НИХ

№ з/п	Найменування даних	Автомат	Ручний кулемет
1	Прицільна дальність, м	1000	1000
2	Дальність прямого пострілу: по грудній фігурі по ростовій фігурі	440 625	460 640
3	Темп стрільби, пострілів за хвилину	~600	~600
4	Бойова швидкострільність, пострілів за хвилину: -пострілами; -під час стрільби чергами;	40 100	50 150
5	Початкова швидкість кулі, м/с	900	960
6	Відстань, на якій зберігається убійна дія кулі, м	1350	1350
7	Максимальна дальність польоту кулі, м	3150	3150
8	Висота лінії вогню, мм	-	305
9	Вага автомата (кулемета), кг: -без спорядженого пластмасового магазину; -зі спорядженим пластмасовим магазином;	3,3 / 3,2 3,6 / 3,5	5,0 / 5,15 5,46 / 5,61
10	Ємність магазину, патронів	30	45
11	Вага пластмасового магазину, кг	0.23	30
12	Вага багнета, кг: -з піхвами; -без піхв;	0.49 0.32	- -
13	Калібр, мм	5.45	5.45
14	Довжина, мм: -автомата з примкнутим багнетом та відкинутим прикладом; -автомата без багнета з відкинутим прикладом; -кулемета з відкинутим прикладом; - зі складеним прикладом	1089 940 - 700	- - 1060 845
15	Довжина ствола, мм	415	590
16	Довжина нарізаної частини ствола, мм	372	549
17	Кількість нарізів, шт	4	4
18	Довжина ходу нарізів, мм	200	200
19	Довжина прицільно лінії, мм	379	55
20	Товщина мушки, мм	2	2
21	Вага патрону, г	10.2	10.2
22	Вага кулі зі сталевим осереддям, г	3.4	3.4
23	Вага порохового заряду, г	1.45	1.45
24	Вага прицілу НСПУ у бойовому положенні, кг	2.2	2.2

**ПРОБИВНА ДІЯ КУЛІ ЗІ СТАЛЕВИМ ОСЕРЕДДІЯМ 5.45 - мм ПАТРОНУ ПІД ЧАС СТРІЛЬБИ З
АВТОМАТА КАЛАШНІКОВА (АК-74 і АКС-74) ТА РУЧНОГО КУЛЕМЕТА КАЛАШНІКОВА (РПК-74
і РПКС-74)**

№ з/п	Найменування перешкоди (захисних засобів)	Відстань стрільби, м	Відсоток сквозних пробоїн або глибина проникнення кулі
1	Сталеві листи (при куті зустрічі 90°) товщиною: 2 мм 3 мм 5 мм	950 670 350	50% 50% 50%
2	Сталевий шолом	800	80-90%
3	Бронежилет	550	75-100%
4	Бруствер з полотно утрамбованого снігу	400	50-60 см
5	Земляна перешкода з утрамбованого суглинистого грунту	400	20-25 см
6	Стінка із сухих соснових брусів товщиною 20 см	650	50%
7	Цегельна кладка	100	10-12 см

ОСНОВНА ТАБЛИЦЯ

а) для автоматів Калашнікова (АК-74 і АКС-74)

Куля зі сталевим осереддям
Вага кулі 3.4 г

Початкова швидкість кулі 900 м/с
Кут вильоту мінус 4 хв.
Дульна енергія кулі 140 кГм

Відстань	Кут прицілювання		Кут падіння		Висота траєкторії	Горизонтальна відстань до вершини траєкторії	Повний час польоту кулі	Кінцева швидкість кулі	Енергія кулі у точці падіння
	м	гр. хв.	тис	гр. хв.					
100	0 08	2.2	0 02	0.6	0.02	51	0.12	801	111
200	0 10	2.8	0 06	1.7	0.08	104	0.25	709	87
300	0 13	3.6	0 10	2.8	0.20	159	0.39	623	67
400	0 16	4.4	0 16	4.4	0.40	217	0.57	543	51
500	0 20	5.5	0 25	6.9	0.74	277	0.77	467	38
600	0 26	7.2	0 38	11	1.3	341	1.01	397	26
700	0 34	9.4	0 57	16	2.1	407	1.29	340	20
800	0 43	12	1 21	23	3.3	476	1.60	306	16
900	0 54	15	1 49	30	4.9	543	1.94	285	14
1000	1 07	19	2 20	39	7.1	608	2.34	267	12

б) для кулемета Калашнікова (РПК-74 і РПКС-74)

Куля зі сталевим осереддям
Вага кулі 3.4 г

Початкова швидкість кулі 960 м/с
Кут вильоту мінус 2 хв.
Дульна енергія кулі 160 кГм

Відстань	Кут прицілювання		Кут падіння		Висота траєкторії	Горизонтальна відстань до вершини траєкторії	Повний час польоту кулі	Кінцева швидкість кулі	Енергія кулі у точці падіння
	м	гр. хв.	тис	гр. хв.					
100	0 06	1.7	0 02	0.6	0.02	51	0.11	857	127
200	0 07	1.9	0 05	1.4	0.07	104	0.23	760	100
300	0 10	2.8	0 09	2.5	0.17	159	0.37	671	78
400	0 13	3.6	0 14	3.9	0.35	216	0.53	588	60
500	0 16	4.4	0 22	6.1	0.63	276	0.72	410	45
600	0 21	5.8	0 32	8.9	1.07	339	0.93	437	33
700	0 27	7.5	0 47	13.1	1.73	405	1.18	372	24
800	0 35	9.7	1 09	19.2	2.73	474	1.48	323	18
900	0 44	12.2	1 34	26.1	4.15	544	1.80	298	15
1000	0 56	15.5	2 03	34.2	6.06	612	2.15	279	13

ПЕРЕВИЩЕННЯ ТРАЄКТОРІЇ НАД ЛІНІЄЮ ПРИЦІЛЮВАННЯ

А) ДЛЯ АВТОМАТІВ КАЛАШНІКОВА (АК-74 І АКС-74)

Куля зі сталевим осереддям
Вага кулі 3,4 г

Початкова швидкість кулі 900 м/с

Відс-тань, м	50	100	150	200	250	300	350	400	450	500	550	600
Приціл	Сантиметри											
1	0	0	-3	-10	-	-	-	-	-	-	-	-
2	3	5	5	0	-10	-25	-	-	-	-	-	-
3	6	13	17	16	11	0	-17	-43	-	-	-	-
4	11	24	33	38	37	32	20	0	-27	-65	-	-
5	18	37	53	64	70	71	65	52	31	0	-42	-98
Відс-тань, м	100	200	300	400	500	600	700	800	900	1000	1100	1200
Приціл	Метри											
6	0.54	0.97	1.2	1.2	0.82	0	-1.5	3.7	-	-	-	-
7	0.75	1.4	1.8	2.0	1.9	1.3	0	-2.1	5.2	-	-	-
8	1.0	1.9	2.7	3.1	3.2	2.9	1.9	0	-2.9	-7.0	-	-
9	1.4	2.2	3.6	4.4	4.8	4.8	4.1	2.6	0	-3.8	-8.9	-
10	1.7	3.3	4.8	5.9	6.7	7.1	6.8	5.6	3.4	0	-4.8	11.1

Б) ДЛЯ КУЛЕМЕТІВ КАЛАШНІКОВА (РПК-74 І РПКС-74)

Куля зі сталевим осереддям
Вага кулі 3,4 г

Початкова швидкість кулі 960 м/с

Від-стань, м	50	100	150	200	250	300	350	400	450	500	550	600
Приціл	Сантиметри											
1	0	0	-2	-8	-	-	-	-	-	-	-	-
2	5	4	4	0	-8	-21	-	-	-	-	-	-
3	9	11	15	14	9	0	-14	-36	-	-	-	-
4	11	20	28	32	32	27	16	0	-23	-53	-	-
5	15	31	45	54	60	60	56	44	26	0	-37	-86
Від-стань, м	100	200	300	400	500	600	700	800	900	1000	1100	1200
Приціл	Метри											
6	0.46	0.83	1.02	1.0	0.69	0	1.20	3.13	-	-	-	-
7	0.63	1.18	1.55	1.70	1.57	1.04	0	1.76	4.44	-	-	-
8	0.86	1.63	2.23	2.61	2.69	2.39	1.55	0	2.47	-6.07	-	-
9	1.13	2.18	3.06	3.71	4.07	4.04	3.49	2.21	0	-3.30	-7.9	-
10	1.47	2.84	4.06	5.03	5.72	6.03	5.80	4.86	2.97	0	-4.26	-9.94

Обладнання вертольотів для стрільби зі стрілецької зброї

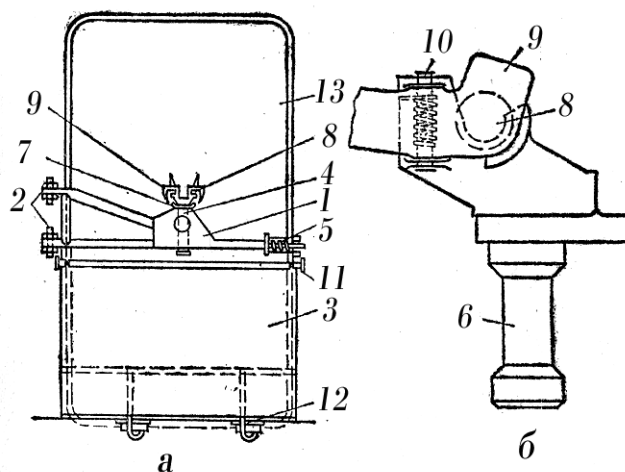
1. Для безпеки й зручності стрільби зі стрілецької зброї вертольоти МІ-8Т і деякі інші обладнані спеціальними шкворневими установками (кронштейнами).

На вертольоті МІ-8Т шкворневі установки розміщені:

- біля входних дверей – для стрільби з кулемета Калашнікова (ПК) або після заміни шкворневої головки – з автомата чи ручного кулемета Калашнікова;
- біля другого та п'ятого оглядових вікон (блістера) на лівому борті та біля першого, другого та п'ятого оглядових вікон на правому борті – для стрільби з автомата чи ручного кулемета; з установки біля першого правого оглядового вікна після заміни головки можливо вести вогонь з кулемета Калашнікова (ПК).

2. У комплект обладнання вертольоту МІ-8Т для стрільби зі стрілецької зброї входять:

- одна ферма і огорожа для забезпечення стрільби крізь входні двері;
- дві шкворневі головки для ПК;

Мал. 100. Шкворнева установка для стрільби крізь входні двері:
а – загальний вигляд; *б* – шкворнева головка для кріплення кулемета Калашнікова (ПК); 1 – ферма; 2 – вузли шарнирного кріплення ферми; 3 – огорожа; 4 – стакан; 5 – ручка; 6 – шкворень; 7 – упор; 8 – цапфове гніздо; 9 – зажим; 10 – вісь; 11 – кінцевик; 12 – крюк; 13 – проїом входних дверей

- п'ять шкворневих головок для автомата (ручного кулемета);
- п'ять стійок для шкворневих головок установок, розташованих біля оглядових вікон;
- шість взаємозамінних гільзозбірників для автомата (ручного кулемета);
- два гільзозбірника для ПК.

3. Шкворнева установка для стрільби крізь входні двері (мал. 99) складається з ферми, вузлів шарнирної підвіски ферми, шкворневої головки для кріплення ПК або автомата (кулемета), огорожі (шторки), гільзозбірника та страхуючого поясу.

На фермі є стакан для кріплення шворневої головки та упори для обмеження повороту головки у горизонтальній площині; ручка з пружиною та виступом для переведення установки з похідного положення у бойове, з бойового у похідне та фіксації її у бойовому положенні.

Шкворнева головка для кріплення ПК має шкворень, цапфове гніздо та зажими для кріплення ПК.

Огорожа служить для зачинення нижньої частини проїому входних дверей під час стрільби та відвернення випадення стрічки назовні. Воно має трубку з наконечниками зверху та крюки для кріплення в проїомі дверей.

Гільзозбірник складається з сталеві окантовки, хомута для його кріплення на шейки прикладу ПК, двох рамок і торбин для гільз.

4. Шкворнева установка для стрільби через оглядове вікно (мал. 100) складається з стійки з упорами обмеження повороту шкворневої головки у горизонтальній площині, вузла шарнирного кріплення стійки, шкворневої головки для кріплення автомата (ручного кулемета) та гільзозбірника. На установку біля першого оглядового вікна може встановлюватись головка для кріплення ПК, при цьому патронна коробка під час стрільби утримується одним із кулеметників.

Мал. 101. Шкворнева установка для стрільби через оглядове вікно:

а – загальний вигляд; б – шкворнева головка для кріплення автомата (кулемета); 1 – стійка; 2 – вузол шарнірного кріплення стійки; 3 – прилив для кріплення гільзовідбивача; 4 – шкворень; 5 – ложе; 6 – ручка; 7 – щічка; 8 – чека; 9 – оглядове вікно; 10 – вісь кулачка та ручки; 11 – вісь щічки; 12 – пружина щічок; 13 – відкидна планка; 14 – гільзозбірник.

Шкворнева головка для кріплення автомата (кулемета) включає: шкворень; упори для обмеження повороту головки у вертикальній площині; ложе; планку, що відкидається назад при приєднанні кулемету; дві щічки з пружиною; зажимний устрій з ручкою та кулачком; на правій щіці прилив з отвором для кріплення гільзозбірника за допомогою його кінцевика.

Щічки під дією пружини, коли ручка піднята до гори, відкриті та дозволяють покласти ців'є автомата (кулемета) на відкидну планку (ложе). Під час повороту ручки зверху до низу до упору кулачок поширює нижні частини щічок, і вони, повертаючись на осях, обжимають ців'є зброї.

5. Шкворневі установки дозволяють вести вогонь зі стрілецької зброї в наступних секторах (див. таблицю):

Найменування шкворневих установок	Сектори обстрілу		
	у горизонтальній площині	у вертикальній площині	
		вгору	вниз
Ліва передня (біля входних дверей – визначена написом “ДВ”): з кулемета Калашнікова з автомата та ручного кулемета	81 °	+3 ° 40	-54 ° 30
	81 °	+4 ° 30	-55 ° 00
Ліва середня (біля другого лістера – “2Л”): з автомата та ручного кулемета	20 °	+3 ° 00	-36 ° 10
Ліва задня (біля п'ятого блістера – “3Л”): з автомата та ручного кулемета	63 °	+4 ° 10	-29 ° 30
Права середня (біля першого блістера – “1ПР”): з автомата та ручного кулемета з кулемета Калашнікова	56 °	+4 ° 40	-18 ° 30
	66 °	+2 ° 00	-35 ° 10
Права середня (біля другого блістера – “2ПР”): з автомата та ручного кулемета	31 °	+2 ° 00	-30 ° 30
Права задня (біля п'ятого блістера – “3ПР”): з автомата та ручного кулемета	68 °	+3 ° 40	-31 ° 00

Обмеження повороту зброї в горизонтальній та вертикальній площинах на кожній установці досягається за рахунок спеціальних регулюючих упорів. Кожна установка призначається для ведення вогню через певне оглядове вікно та має на шкворневі головці та стійці відповідний напис. З метою запобігання прострілу конструкції вертольоту перестановка шкворневих установок (особливо головок) не допускається. Заміна головок біля входних дверей та біля першого правого блістера для стрільби з ПК на головку для стрільби з автомата (кулемета) та навпаки здійснюється борттехніком.

1. Оглядові вікна, у яких розміщені шкворневі установки, відчиняються всередину та фіксуються у верхньому положенні.

2. Шкворневі установки звичайно знаходяться у похідному положенні або можуть відділятися від вертольота та зберігатися в спеціальній валізі.

3. У вантажній кабіні вертольоту встановлена сирена для подачі звукових сигналів десанту та є додаткова точка для підключення спеціального переговорного пристрою до внутривертольотного переговорного пристрою та зв'язку екіпажу вертольоту з командиром десанту.